

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Carl E. Simonsen

Af min egen Roman

Erindringer

»Jeg fortsætter — uanset hvad Per
eller Poul mener . . .«

Woels Forlag (Cai M. Woel) København 1927

CARL E. SIMONSEN

AF MIN EGEN ROMAN

ERINDRINGER

WOELS FORLAG (CAI M. WOEL)
KØBENHAVN s MCMXXVII

1927
FREDERIKSBORG AMTSTIDENDES BOGTRYKKERI
HILLERØD

1855—1925

DA jeg fyldte 70, skrev jeg: Der har været en Tid, hvor jeg næppe havde det daglige Brød, og der har været Dage, hvor jeg levede som en Millionær uden at have Millionen. Jeg er for ca. 40 Aar siden vist ud af Kongens Have, fordi jeg gik i Træsko, og jeg har gjort fem ret store Udenlandsrejser for egne Penge gennem fem Kongeriger og fire Hertugdømmer. I fire Aar søgte jeg forgæves et Forlag, og 1914 udgav jeg paa et Brædt 6 Bøger paa Kunstforlaget Danmark i 480.000 Ekspl. Men man forstaar heraf, at min Vej hele Tiden er gaaet op ad Bakke og ned ad Bakke. Der har været Dage, hvor jeg som Voksen kun har tjent 15 Øre i Timen, og en anden Dag fik jeg 40 Kr. — for en Sang paa et Par Vers. Jeg har en Gang som Invalid gaaet ledig et og et halvt Aar (men jeg læste ustandselig og systematisk), og jeg har som Formand paa Tuborgs Fabriker haft mange Dage paa 35 Timer i et Træk 1½ Døgn ÷ en Time), og jeg blev af Grosserer Philip W. Heyman sat saadan i Gang med Arbejde, at jeg aldrig siden er standset, det vil sige, at mit Liv har været een lang og fornøjelig Arbejdsdag. Min første Bog er fyldt med Gru og Selvs mord og mit sidste Arbejde er en Række muntre Viser.

Da jeg var 40 Aar, begyndte jeg at læse Engelsk, og da jeg var 60 Aar, begyndte jeg at skrive paa Maskine, »digte« paa den har jeg aldrig kunnet. For 40 Aar siden var jeg med Familie en Dag uden Hjem — men i over 26 Aar har jeg bistaet ca. 10.000 Mennesker med Raad og Daad (Selsk. De Hjemløses Venner) og faaet 730 anbragt som Alumner paa Fuglekærsgaard

og paa Næsbygaard. Der har været Aar, hvor jeg ikke mente, at jeg havde Raad til at ofre en 10 Øre paa en Sporvognsbillet — hvad de den Gang kostede — og jeg har planlagt en Jernbane til ca. 3 Millioner. Jeg har under en Sygdom modtaget fattiges Gaver, og jeg har givet den franske Stat en Gave, som jeg vurderede til 18.000 Guldfranc og modtog ogsaa en Kvittering fra Republique Francaise ved Major Fontane. Mange Arbejder er gaaet i Papirkurven hos andre, nu ejer jeg selv en Bladvirksomhed, og nu gaar hos mig andres Skriverier i min Papirkurv.

Jo vist er der Balance i Tingene!

Eventyrenes Tid er ikke forbi. Romanernes heller ikke. Men der var Tider i mine yngre Aar, da jeg tvivlede om min Skriveevne — men trods disse mismodige Timer fortsatte jeg Skriveriet — ikke en Dag uden en Linje. Min Uddannelse har jeg faaet paa et Bladkontor, hvor jeg var i femten glade Aar, jeg har aldrig taget nogen Eksamen og aldrig hørt nogen Forelæsning — men jeg har talt ved Hundrede af Møder. Mit første Arbejde blev trykt i »Nordstjernen« 7. Juni 1887. Ferier har jeg aldrig kendt, ligge at drive ved en Strandbred vilde være en Straf. Men rejse! Mest holdt jeg af det aabne Landskab, den tørre Hede, Norges Fjelde, og især det store, dejlige Hav. Hurtig blev jeg færdig med Alverdens Museer og Samlinger, Livet er mere end Kunst, Naturen er bedre end Bøgerne. Af Musik ynder jeg den glade Melodi og — Kirkemusik. Idræt og Sportskampe har jeg saa at sige ikke set, i Teatre kom jeg næsten aldrig, det samme gælder Koncerter og Malerisamlinger m. m. Altsaa dygtig ensidig! Bedst var jeg tilpas, naar jeg næsten uden Søvn arbejdede Nætter og Dage paa en Opgave, som var værd at løse, men jeg skrev helst i de tidlige Morgentimer efter en god Nat. Mange Dage især om Foraaret stod jeg op med Solen og Svalerne — men som de gamle Haner vil jeg gjerne tidlig i Seng, jeg har aldrig siddet længe og galet om Aftenen.

Som Tegnerer ved mine Bøger og andre Arbejder

maa jeg nævne: Rasmus Christiansen, Valdemar Andersen, Poul Steffensen, Gudmund Hentze, Alfred Schmidt, Storm-Petersen, Luplau-Janssen, Billedhugger Holter, Chr. P. I. Lerche, Chr. Bogø, Almquist m. fl.

Af Komponister har jeg haft Forbindelse med Sekstus Miskow, Mølholm, Olaf Søby, Poul Sørensen.

DEN SAMLEDE SUM

DER er noget pretentiøst ved et Arbejde som dette. Det er jeg og jeg hele Bogen igennem. Men naar man oplever noget, kan man fortælle noget. Mit Liv har været en stadig Vekslen, og Bogen skulde bestaa af nogle Billeder fra Dagen og Vejen og er tænkt som en Tak til nogle og en Opmuntring for andre: »Never give up«! Kedeligt har mit Liv ikke været — men jeg er ikke kommen sovende til Resultaterne. Og hvori bestaar disse? Jeg skal straks sige det, for der er maaske adskillige, der, som sædvanlig, kun læser Begyndelsen og Slutningen: Jeg skal her fremholde nogle Punkter, der karakterisere mit Liv og Arbejde.

Mine Arbejder er som Bladstof og Bøger trykt og udsolgt i over en Mill. Ekspl.

Jeg ejer to Blade: Vanløse Avis og Rødovre Sogns Avis.

I mit Kontor blev efter min Indbydelse det første Møde holdt angaaende Oprettelsen af en Vanløse-Rødovre Bank og i mine Aviser stod de første grundlæggende Artikler. Den aarlige Omsætning i Banken er ca. 40 Mill. Kroner.

Jeg har i over 26¹/₄ Aar været i »Selskabet De Hjemløses Venner«s Tjeneste baade som Bestyrelsesmedlem og Kontorbestyrer og har derved været med til at hjælpe 10.000 fattige Mennesker, til Selskabet ¹/₈ 27 ophørte.

I 1925 fik jeg en Medbevilling paa Biografteatret ODEON, der i de første ni Maaneder af sin Tilværelse betalte 86.000 Kr. i Skat, det samme Beløb

som en halv Snes Grevskaber betalte i Skat i min Drengetid.

1855 den 16. Februar blev jeg født i Middelfart.

1869 blev jeg konfirmeret af Provst Fønss (Otto C. Fønss Fader).

1873 gjorde jeg Svendestykke som Rebslager (efter at have lært hjemme).

1878 gift med Hulda Claville, f. i Fredericia. Død 1905.

1878—1884 arbejdede jeg paa Orlogsværftet, Frederiksberg Bryggeri, Tuborgs Fabriker (Formand), Østre Gasværk. Skrev i »Nordstjernen« m. fl. Blade.

1888 blev jeg Aftenbladets Forretningsfører, har siden da skrevet ca. 10.000 Avisartikler, 13 Romaner, 200 korte Historier, Bøgerne: »Under Huset Glyksborg«, »Det daglige Brød« og andre Arbejder.

1893 udkom min første Bog »Skærver«, der helt og holdent blev trykt i Scandinav pæfikk i San Francisco (uden Honorar til mig) og Brudstykker af Bogen i Norge og Frankrig (uden Honorar til mig). Men Gudskelov: Mit Liv var aldrig et Pengespørgsmaal.

1895 Studierejse til England. 1899 til Tyskland.

1898 blev jeg Medlem af Journalistforeningen og udgav »Det daglige Brød«, og 1901 stiftede jeg paa Grundlag af denne Bog Selskabet »De Hjemløses Venner«. Medstifterne var: Minister N. Neergaard Folketingsmand Nielsen-Grøn, Ludvig Dyrberg, Chr. Bang og Grossererne Ferd. Christensen, C. Th. Rom og Benny M. Goldschmidt.

1904 indgav jeg til Minister Chr. Hage et An- dragende om Anlæg og Drift af en Jernbane fra Vanløse til Jyllinge, Amter og Kommuner tegnede en Garantikapital paa 1.350.000, Verdenskrigen hindrede dog Banens Bygning.

1905 fik jeg Statsstipendium. Rejse til Norge. Var der da Bruddet mellem Sverig og Norge sker. Møde med Statsminister Chr. Michelsen.

1907 gift med Rigmor Jensen, Datter af Maskinm. I. C. Jensen B. & W., Amager.

1914 udkom 6 Bøger paa een Gang paa Kunst-

forlaget Danmark i 480.000 Ekspl. Udsolgte. Bøgerne var: Abraham Fournais — Den lille Kylling — Dagens Helt — Thi kendes for Ret — Huset Thorbjørnsen — Konsulens Børn. $11/8$ 1920 var Bøgerne totalt udsolgte. Om Sommeren 1914 foretog jeg sammen med min unge Hustru min 2. Rejse til Norge, og vi besøgte da Oslo, Finse, Voss og Bergen.

1917 overtog jeg Vanløse Avis.

1920 rejste jeg 3. Gang til Norge.

Medstifter af Vanløse—Rødovre Bank. Samme Aar skænkede jeg min Scrapbook under Verdenskrigen til Bibliotheque & Musée de la Guerre i Paris (Porto 62 Kr.)

1921 var jeg Formand for Det nordiske Møde paa Grundtvigs Højskole i Lyngby og modtog 1400 Kr. fra 7 Sogneraad for mit Arbejde for Vanløse—Jyllingebanen.

1923 fik Vanløse Avis en Søster: Rødovre Sogns Avis.

1925 var min Familie i Norge og jeg i Skaane, Aarhus, Ebeltoft og Bornholm. 2. Oktober aabnede ODEON med en Prolog, jeg havde skrevet, Prologen blev udmærket fremsagt af Skuespillerinde Fru Berthe Forchhammer.

1926 havde jeg den Glæde at mit gamle Jernbaneprojekt: Vanløse—Jyllingebanen godkendtes af Rutebilkommissionen — medens 33 Baner fløj som Fnug for Vinden. Ingeniørforeningen pegede ogsaa paa Jyllinge ved Ordningen af Nærtrafikken ved og til København.

....

Ög der kan ske meget endnu inden Juleaften!

SLÆGT

MIN Faders Familie kender jeg saa at sige slet ikke, derimod kender jeg og har kendt mange af min Moders.

En Dag for en Del Aar siden spadserede jeg i

Zoologisk Have med en Ven, Professor Otto Borchsenius, og under Samtalens Gang spurgte han:

»Hvad er det interessanteste, De har oplevet«?

»Det kan jeg ikke huske«.

»Hvad vil det sige«?

»Det vil sige, at jeg som lillebitte Barn blev baaren af min 94 aarige Oldemoder, som var født 1762«.

Og havde Borchsenius levet i Dag kunde jeg have sagt: Vil De se min Oldemoder, kan de finde hende paa Billed 238 paa Thorvaldsens Museum Stue XXVII. Det er betegnet i Kataloget som »Udsigt over Lillebælt fra en Høj ved Middelfart«. Punktet, hvorfra Billedet er malet, er ved Adellershus, ca. 600 m nordligere end Banen til Lillebæltsbroen kommer. Maleriet er af Jens Juel, der var født i Gamborg ved Middelfart 1745 og endte sin Løbebane som Direktør ved Kunstakademiet. Billedet er ægte nok, da Landskabet er fortegnet — men Figurerne er levende og plastisk grupperede, det vil sige Jens Juelsk. En yngre Kvinde aabner et Led til Hindsgavls Skov og Herskabet rider ind (Kammerherre Adeler) fulgt af en Rideknægt, Kvinden er min Oldemoder, og hun og hendes Mand, Kjøller, der var en Friser eller Ditmarsker, var knyttet til Stamhuset i 60 Aar. De boede paa Grimersmosebro (Kongebroen) og var Naboer med Familien Prip, der bl. a. har givet Danmark tre Præster: Rasmus Prip, Prip-Ourø og Missionæren i Syrien Einer Prip.

En Kopi af Billedet paa Museet hænger paa Hindsgavls Slot — for jeg kan ikke tro, at Billedet her er Originalen. Hindsgavlbilledet har imidlertid spillet en vis Rolle i mit Barndomshjem, thi naar Moder vilde opmuntre os til Flid og Dyd, sagde min Moder til os: »I maa se at komme frem i Verden, thi husk, at der hænger et Maleri paa Hindsgavl af jeres Oldemoder«.

Den Gang betød Hindsgavl noget for Egnen — men Familien Fønss hersker ikke der mere — Slottet og Godset er nu paa andre Hænder.

Carl E. Simonsens Oldemoder ved Leddet.

BEDSTEMODER

var født paa Grimersmosebro 22. Oktober 1796. Hun var min Beskytter og Ven gennem Barndomsaarene, hun var rask og fornuftig, brugte stærke Ord, bandte nu og da, det gjorde den Gang alle, selv Præster og Lærere. Men hun var et Menneske med Humør og Retfærdighedssans. Hun havde svært ved at læse og kunde ikke skrive, saa jeg var hendes Sekretær, da jeg voksede til, hun havde kun gaaet 14 Dage i Skole — men havde en glimrende Hukommelse, selv da hun blev op i Firserne, kunde hun huske, hvem der i flere Generationer »laa i Gravene« paa Middelfart Kirkegaard. »Bedstefader kan jeg egentlig ikke huske, han døde 1864, men han levede, da Hæren gik fra Dannevirke, og det var ham, som kom med den sørgelige Nyhed, Fader for hidsigt op og raabte: »Det er Løgn, tror Du, at de Meza gaar fra Danmark, der stod jo i Avisen i Gaar, at Fjenden vilde tabe 50.000 Mand, hvis han stormede«. Bedstefader skal have været en munter Mand, Holbergelsker, og han skal ogsaa paa Købmand Severin Hansens Kornloft have været med til sammen med Byens Borgere at spille »Julestuen«, og han skal have spillet Arv. Bedstemoder, der havde hørt den saa tidt oplæst, kunde det meste af Komedien. Bedstefader Peder Michelsen var Graver ved Middelfart Kirke, og jeg mener, at Bedstemoder arvede denne Stilling efter ham. Det er i hvert Fald afgjort, at hun klædte alle de lemlæstede Lig fra 6. Julislaget, thi efter Slaget blev mange haardt saarede ført fra Snoghøj til Middelfart, hvor de døde og blev begravede Hver Soldat fik af Bedstemoder en Buket Roser med paa Rejsen, den sidste Hun var saa betænksom, med Hjærtet paa rette Sted.

Hun fik 24 Skilling for at klæde hvert Lig, og hendes Medhjælper maatte hun selv betale. Hun kunde ordne de lemlæstede Lig — Folk havde ikke Nerver den Gang. Hun ikke i hvert Fald

Omkring 1810—11 tjente hun paa Hindsgavl, som mine Slægtninge i tre Generationer har gjort. Og i

1811 saa hun den store Komet, der lyste saa stærkt, at hun om Natten kunde læse i sin Bønebog, formentlig een jeg har arvet med 1 cm høje Bogstaver. Om den Komet har jeg hørt de Hundrede Gange — den var nu een af hendes store Oplevelser. Kometen er iøvrigt ikke alene kendt for sin Størrelse men ogsaa for sin umaadelig lange Bane. Argelande, der har beregnet dens Bane, mener, at dens Omløbstid (om Solen) maa sættes til 3065 Aar, Jorden bruger paa sin Rejse om Solen som vi alle ved kun et Aar ($365\frac{1}{4}$ Dag). Da Bedstemoder saa Kometen i 1811 var den ikke set fra Jorden siden Aar 1254 f. Chr., og naar Menneskenes Børn igen ser den, skrives Aar 4876 — hvis der da til den Tid er en Jord og Mennesker. Universets Hemmeligheder skjuler sig bag mægtige Talstørrelser. Den skønneste og mest imponerende Komet, jeg har set, er Kometen, der 17. September 1882 blev opdaget i Capetown og siden set over hele Verden.

— — —

Da Bedstemoder tjente paa Hindsgavl Slot, kom Frederik VI som Gæst. En Dag traf Kongen hende paa Trappen. Hun bar under sit Forklæde et let transportabelt Møbel fra Kongens Sovekammer. Bedstemoder gjorde sig lille paa Trappen og skjulte hvad hun bar.

— Hvad er det hun bærer, spurgte Kongen.

— Deres Majestæt kan godt faa Lov at se

Kongen lo og kneb hende i Kinden.

La' vær', la' vær', skreg min Bedstemoder, eller jeg lar' den dejse!

— — —

Hun var ellers svært imponeret over General Bülow's Kræfter, en Dag tog han sin militære Oppasser i Nakken og holdt ham som Straf i »stive Arme« ud af et Vindue — det har formodentlig været en lille Knold.

— — —

Hendes Datter Ane Barbare Michelsen er altsaa min Moder, født 31. Marts 1828 — død 27. April 1919.

Paa min Fødselsdag — 16. Februar samme Aar — sendte hun mig en Kurv Æbleskiver, som hun selv havde bagt, og om Aftenen ringede hun mig op i Telefonen fra Middelfart, og de sidste Ord, jeg hørte af Moders Mund var: »Til Lykke, Carl«!

Men af alle i Middelfart holdt jeg alligevel mest af min Bedstemoder: Elsebeth Kjøller, som hendes Pigenavn var.

PAA VÆRFTSBROEN —

DET er snart 50 Aar siden, at jeg arbejdede paa Orlogsværftet og en Tid boede i Nyboders Huse (Elefantgade 46). Jeg var den Gang i en stormende Trængselsperiode, hvor Bølgerne gik saa højt, at min lille Skude nær havde strandet, saa paa et og saa paa et andet Skær — for det er ikke nemt, naar man er en lille Mand med »Ørnemod og altfor svag en Vinge« og tilmed kun er 23 Aar og har en Familie at forsørge.

Da cand. mag. Redaktør Jul. Schiøtt startede Nordstjernen, meldte jeg mig som Medarbejder og skrev en Del korte Historier i Bladet. Paa Værftsbroen hed mit første, lille Arbejde der, og da jeg 93 udgav min første Bog, »Skærver«, kunde jeg sige, at jeg var den første Arbejder i Danmark, der havde skrevet og udgivet en Bog. Senere kom store Forfattere frem i andre Lande af samme Type som jeg, nemlig, for at tage et Par Skribenter alle kender, Maxim Gorki, Jack London, Johan Falkberget, og man kan vel tage Andersen-Nexø med, og nu er der mange flere.

Den korte Historie har alle Dage været mit særlige Felt. Jeg har skrevet ca. 200, der alle er trykte her og der i inden- og udenlandske Blade og Tidsskrifter.

Som Medarbejdere ved Nordstjernen var der den Gang en hel Mængde, der senere kom frem i første Linje: Sophus Michæelis, Kristian Dahl, Herman Bang, Carl Mussmann

Paa Holmen hørte jeg til Takkellagemagasinet, (Takkelloftet), jeg var jo ikke Rebslager for ingen Ting, jeg befandt mig som en Fisk i Vandet. Men Lønnen var jo kummerlig lille (2 Kr. om Dagen), havde den været større, var jeg næppe taget der fra. Men jeg kom paa andre Eventyr og Rejser, hvad der var udmærket. Holmens Dage var lange, om Sommeren fra 5 Morgen til 4 Eftm. Men Arbejdsdagen var kortere end jeg hidtil havde kendt den, og vi blev behandlere som Mennesker. Og vi følte, at der var en god og stolt Tradition fra Chr. IV's, Niels Juels og Tordenskjolds Dage. Det var Sømænd, der havde set mere end de fleste, dertil kom, at alle Underofficererne var komne fra jævne Folks Stuer, de forstod os og vi dem. Præcis, Ret, Hatten af! Rask Arbejde og den størst mulige Frihed. I Marinen har man aldrig kendt den landsknægtprægede Tone fra de tyske Underofficerers Tid i Hæren. Vore Foresatte var af et andet Malm. De havde Skole, havde været langt af Led: Børgesen og Holm Jorden rundt med Kapt. Steen Billes »Galathea«. Mange morsomme Udtryk blev brugte, naar vi ikke skulde hive mere, blev der sagt: »Staa i Stegen«. Var vi fri en Stund, kunde vi »slange os«, skulde vi ophøre med Arbejdet og gaa hjem, maatte vi »skeje ud«. Der var dog een Ting, som var kedelig der som allevegne, og det var det forbandede Drikkeri, en Levning fra de gamle Brændevinsboder, hvoraf de sidste blev lukkede, mens jeg var der. Der var baade af Underofficerer og af Mandskabet enkelte som hver Dag mødte med $\frac{1}{4}$ Pægl Brændevin i smaa Flasker i alle Lommer, ja der var adskillige, som drak over en halv Liter Sprit om Dagen.

En Dag forhalede vi en af de gamle Fregatter, der var under Rigning og Udrustning, vi gik »over Land« med en lang Løber, der var kastet til en Fodblok, og en Arbejder styrtede om og fik Krampe straks om Morgenens, da vi »tørnede« til. Den kommanderende gav Ordre til at hente Lægen, som sjelden havde noget at bestille.

— Men, sagde en Mand, vi kaldte for »Obersten« paa Grund af en tidligere militær Stilling og et mar-
tials Skæg, det behøves ikke, her kan jeg være
Læge. Og en-to-tre hældte han en halv Flaske Brænde-
vin i Halsen paa den faldne, der blev kaldt »Blik-
tuden« — paa Grund af en meget rød Næse — og
Manden kom sig, spyttede Blod, blinkede lidt med
Øjnene og kort efter gik han i Gangspillet og sang
med Amageren Peder Tang en Vrøvlevise:

Og ser i ham med den røde Tud —
aa hi og hej —
han ligner Mutters Karreklud —
aa hi og hej . . . !

Ak ja — da var jeg kun en ringe Gast i Hans
Majestæts Marine . . . ! Men jeg burde været Sø-
mand — bange har jeg aldrig været — naar jeg se-
nere har været paa Farten til England eller Norge,
har jeg ikke ønsket Stille, men Storm.

Om »Obersten«, der for Resten hed Larsen, er der
mange Historier, her er en af dem: I vort Hold
havde vi en gammel tuberkuløs Stakkel, der var
Møller og hed Hansen. Han hostede sig ihjel, og da
»Obersten« en Morgen kom med det sørgelige Bud-
skab, at han var død, blev vi enige om, at han skulde
have en Krans fra os som Vidnesbyrd om Deltagelse
og Agtelse, »Obersten« indkasserede Kontanterne, en
halv Snes Kroner, hvorfor vi mente, at der nok kunde
købes en Krans. Vedtaget. Men næste Morgen kom
»Obersten« med to Flasker Brændevin, for som han
sagde, der skulde ogsaa drikkes Gravøl. Næste Dag
kom »Obersten« igen med to Flasker, og saadan gik
det en Uge — Hansen fik et vældigt Gravøl og
»Obersten« var ikke rigtig ædru hele Ugen og tænkt,
saa blev der endda Raad til at lægge en lillebitte
Buket Blomster paa Hansens Kiste — jeg var ikke
med til Begravelsen, men efter hvad der forlyder, var
den meget fugtig.

Vinteren 1881 og 82 var meget stræng med Islæg
i Sundet.

»Oberst« Larsen og en Smed Peder Holm fik den

fortræffelige Ide, at starte en Brændevinsforretning paa Isen ved »Trekroner«, som naturligvis især om Søndagen vilde give mange Penge, hvor de to Herrer havde hele Dagen til Raadighed. De skød deres fattige Penge sammen og købte en Flaske Brændevin og to Snapseglas, og saa gik de paa Isen med Varen. Eet var de absolut enige om, at de ikke maatte drikke af Brændevinen selv, med mindre de betalte.

Da de to entreprenante Kavalerer kom til Trekroner, hvor der var Skøjteløbning, Iskarussel (som finske Sømænd havde opstillet) og Slædekørsel, sagde Holm: »Du Oberst, lad mig faa en Dram!«

— Kan Du betale?

— Jo s'gu kan jeg saa, for jeg har da endnu en Femøre i Lommen!

Og saa fik Larsen Femøren og gav derpaa Holm en Dram, lidt efter købte Larsen en Dram af Holm, og i Løbet af en Timestid var Flasken tom. Og de to Spekulanter gik saa hjem med en rar lille Donner, en tømt Flaske og en fattig Femøre.

— — —

Jeg har aldrig glemt Holmen, derhos fik jeg et Præg af Sømandsliv, som jeg aldrig fik vasket af.

Det har mange Gange givet sig morsomme Udslag. Da jeg var paa Bryllupsrejse med min unge Hustru Rigmor kom vi ogsaa til Hobro, hvor vi, efter en lang Nats Jernbanekørsel, spiste stegte Aal. (Haha!) Da vi skulde gaa i Toget til Løgstør kom den opvartende Herre hen til mig og sagde: »Undskyld, er det ikke Hr. Kaptajnen, der ligger med den store Tremaster ude paa Fjorden?«

— Nej, svarede jeg uden at blinke med Øjnene, jeg ligger med Fregatten »Rigmor« i Aalborg.

Og saa gik vi leende i Hurtigtoget til Løgstør.

I Aalestrup styrtede en Handelsrejsende ud af Toget og hen til en Konduktør: Aa tøv en bette Korn, hvis a skulde blyve forsinket, a skal bare hen til et Par Købmænd«

— Der er tyve Minutters Ophold, og vi venter ikke

— Godt Ord igen, a kommer, a kommer

Og saa løb han. Han kom i god Tid tilbage.

— Naa, spurgte jeg, naaede De det?

— Jov — jov, det gorre a, aa saa fik a endda et Par Punsjer.

Ogsaa i Frederikshald er jeg bleven taget for Sømand.

En stor skægget Sømand kom hen til mig paa Havnepladsen, tog Huen af og sagde: »Undskyld jeg er Lodsens, det er vel ikke Kaptajnen paa den engelske Yacht«.

— Nej, svarede jeg, jeg ligger med Fregatten »Rigmor« i Christiania.

— Undskyld svarede Lodsens og gik.

Paa Lodskontoret i Rønne gik jeg for et Par Aar siden ind, lagde et Turistkort paa Bordet og spurgte: »Kan man styre efter det Kort, er det rigtigt afsat i Forholdet til Danmark, Tyskland og Sverig?»

— Er du paa Højden af Møen, skal Du styre ret Øst i, saa træffer du Rønne Havn og omvendt.

Hele mit Liv har jeg haft Kærlighed til Havet og Søens Mænd.

Jeg hører til de heldige, der har set London uden Taage, Bergen uden Regn og Nordsøen blank som et Spejl.

CASINOS BRAND OG ANDRE BEDRIFTER

SOM andre af Holmens Folk havde jeg som Maskinmand Tjeneste ved Theatret, det var i Th. Andersens, i Knoblauchs, i Stigaards og Neumanns Tid, da »Jorden rundt i 80 Dage« var ny og Frederik Madsen for sidste Gang sang om de Tider, da han var Prins af Arkadien og Fru Betty Borchsenius, født Guldbrandsen, gav Gæsteroller i »En Pokkers Tøs«, da Martinius Nielsen var den vaade Fætter i »Lad os skilles ad«. For to Mark (66 Øre) flyttede jeg

Bohave, Lokomotiver og var Fyrmester, naar Philius Fogg skulde finde Vej til Liverpools Havn, og med en Løn af to Sølvmonter var jeg den ringeste i Fru Thalias Tjeneste.

Beskedent bukkede jeg hver Aften for d'Hrr. Herman Bang og Erik Bøgh, der var Stamgæster mellem disse Kulisser.

Paa det Tidspunkt var min Arbejdsdag ofte paa 20 Timer.

Paa Holmen fra 5 til 4, fra 4 $\frac{1}{2}$ hos en Grosserer F. Christensen i Vendersgade 26 og fra 7 paa Teatret.

Jeg spiste min Mad i Arbejdstiden og sov al Tid i disse Pauser, jeg havde paa Holmen lavet mig en Rede i nogle udskudte 18 Tommers Ankertove og havde det storartet. En Dag blev jeg forstyrret — af en Besigtelseskommission med Ekvipagemester, senere Kammerherre Bille i Spidsen, en taabelig men velmenende Mand, Kommissionen skulde se de gamle Ankertove fra Linjeskibenes Tid og der laa jeg midt i Herligheden.

— Hvad er det, en død Mand, raabte Kammerherren.

Værftsløjtnanten, den brave Lønholt gik hen og vækkede mig.

— Hvorfor ligger De her?

Jeg forklarede ham mine Forhold og omtalte min lange Arbejdsdag.

— Han maa ikke ligge der, skreg Bille.

— De maa ikke ligge der, ekkoede Lønholt.

Og det gjorde jeg heller ikke den Dag men næste Dag og næste Dag, saalænge jeg over Hovedet arbejdede paa Orlogsværftet.

Ankertovene blev der ikke set paa hver Dag eller hvert Aar.

Naar jeg om Aftenen var paa Casino, spiste jeg min Aftensmad nede ved Suflørkassen, thi under 1. Akt var der intet at bestille for mig. Alt var opstillet til Forestillingen, naar vi kom. Der klinger i mine Øren endnu et Vers, Frk. Holther sang i »Orfeus i Underverdenen«:

Glad gaar jeg min Gang i Vang, blandt Roser og Konvaller
bli'r Tiden for mig for lang, en Sang
for mine Bier, jeg traller

Aa, ja. Naar jeg nu som en halvgammel Kavalier,
tænker tilbage paa den Tid, bliver jeg i godt Humør:
Jeg var ung, rask, havde faa Fornødenheder og var
forholdsvis uskyldig. Andre tænkte og handlede ogsaa
paa mine Vegne, jeg levede i de skønne Illusioners
og Sæbeboblernes Tid, og ikke mange af mine Planer
var revne over Ende.

Forøvrigt maa jeg her indskyde, at alle de agerende
var højst behagelige i Omgang, med de Fejl og Dyder,
som Kunstnere og Børn nu en Gang har. Vor Yngling
tror jeg var Sofus Neumann. Paa Scenen var han
Komiker, i Kulissen var han Tragiker — saadan som
Klowner ofte er det. Naturligvis var der her, som
andre Steder, en Del halvsjofle Labaner — men disse
træffer man jo allevegne, godt, lad de Døde hvile i
Fred.

— — —

En Aften gik det mig galt.

»Orfeus« var paa Plakaten, vi skulde paany høre
Offenbachs herlige, sprudlende Musik ... Vi havde
set og hørt den skønne Euridice, og hun var død i
Kornmarken for Slangens Bid, og Neumann var glad
over at Fanden havde taget Kællingen ... vi havde
besøgt de høje Guder i Olympens hellige Haller,
der, hvor Himlen al Tid er blaa, vi havde ladet os
imponere af Jupiter, som med Juno og Hofstaten sov
paa de vaade Skyer, medens Venus og Amor var
paa Eventyr og Diana paa Jagt, vi havde anklaget
Pluto for hans Rov af Euridice, og begav os saa
paa Vej til Hades for at hente hende, under en
Kaskade af glimrende Musik ...

Rødtmalede Lærreder forestillede Underverdenen,
mægtige Drager laa Scenen rundt og spyede Ild af
stortandede Gab. Frederik Madsen sang for sidste
Gang den berømte Vise:

Da jeg var Prins ...

medens han rørte i den rødflammende Punchedolle

med en Kæmpeslev. Det var i denne Akt mit beskedne Hverv at puste Heksemel over en Oljelampes Flamme gennem et Apparat, der lignede et Pusterør med en Peberbøsse paa Enden. Da jeg var tjenstivrig og lille af Vækst, lykkedes det mig, medens »Guderne« dansede den verdensberømte Menuet, at rive den højthængende Lampe ned, og der gik straks Ild i Kulissen og Ild i Oljen paa Gulvet, der flød over alle Bredder efter Lampens Fald. Rask trak jeg en Sweater af, som jeg havde, og »tørrede« Ilden ud, en Danserinde Fru Carlsen hjalp til, men hende fik jeg bort med et: »Gaa væk for S«!

Spillet gik sin muntre Gang.

Da opdagede jeg, at det ogsaa brændte i Kælderen, den brændende Olje var løbet gennem Huller i Scenegulvet. Den Ild havde endnu ingen set og fik ikke at se. Thi som en Panter var jeg i Spring gennem Skuespillernes Foyer og ned i Kælderen. Det brændte rigtig godt i en gammel »Skov«, som laa sammenrullet paa Gulvet — ogsaa denne Ild fik jeg slukket. Tæppet faldt. Bragende Bifald, Tæppet op, faldt igen. Huset jublede . . .

Da jeg omsider hørte det sidste Bump af Tæppet, var der absolut ikke en Gnist at se af den ved min Keitethed foraarsagede »Ildsvaade«.

Men jeg havde Krampe i Læggene.

Og pludselig hører jeg Theodor Andersen brøle: »Hvor er den Skurk henne, som vil brænde mit Teater af«?

Jeg stod lidt nervechoket i Kælderen og lod Uvejret brøle mig forbi. Brandhistorien førte imidlertid med sig, at jeg fik al Tid Tjeneste der, hvor der var Ild. Jeg var ikke bange for den. Jeg passede Aften efter Aften Herden, der fortæller ved sine Blus, at Philias Foog nærmer sig Liverpool.

Senere har jeg i Tivoli set »Orfeus« spillet — den rene Elendighed, og nu har Max Reinhardt lavet den muntre Operette til et — Feeri.

Og Erik Bøghs Tekst er forlængst kasseret, heldigvis lever Offenbacks Musik videre.

En Aften havde jeg en lille Oplevelse. Jeg skulde sørge for at lukke op og i for en Dame i »En Pokkers Tøs«. Fruen var kendt som en Ven af vaade Varer — men uanset det spillede hun udmærket Komodie, for

Den Gang jeg var Pige, da var der Piger til.

En stor Dreng paa en ti—tolv Aar kom hver Aften hen til mig og fik Chokolade — vi kunde sammen — i de Aar kunde jeg al Tid spise og al Tid sove, hvorfor jeg nu og da maatte have en Forfriskning, for ikke at falde sammen.

Men en Aften kom Skuespillerindemoderen brændende, netop som jeg gav hendes Søn et Stykke Chokolade. Hun fløj ikke helt ædru mod Drengen og raabte: »Du skal ikke tale med saadan nonne!« (Som mig).

Men jeg var ikke tabt bag af en Vogn. Jeg svarede: »Frue, han tager ikke Skade i mit Selskab, men han kunde tage Skade i Deres«.

— Ha—ha!

Hendes Teaterøjne lynede med den Ild, som Oehlsenschlæger vilde kalde sælsom og trak sig skyndsomt ud af Skudlinjen.

Jeg glæder mig over, at »Drengen« blev en ualmindelig dygtig og agtet Mand — Moderen er for længe siden død — Faderen for Resten ogsaa.

— — —

Smaabedrifter!

Jeg forbigaar, at jeg som ung Mand var med til at slukke en Ildebrand hjemme, som meget mystisk var opstaaet, som vi kom hjem fra en Fest i Kongebroskoven, formodenlig havde Ilden ligget og ulmet en Timestid, ligeledes vil jeg stille glide henover, at jeg som stor Dreng reddede tre Drengene fra at drive til Havs paa en gennemtøet Isflage, som de ubetænksomme var gaaet om Bord paa, og skal kun i meget faa Ord omtale, hvad jeg en Lørdag Aften som Formand paa Tuborgs Fabrikker oplevede. Jeg var i pænt Tøj for hjemgaaende fra Bryggeriet (jeg boede den Gang i Landskronagade 9) da Portneren, en

gammel Sømand, kom løbende efter mig raabende, at der var gaaet Ild i Stilladset, der var rejst op om Dampskorstenen. Denne skulde forlænges, selv om der hver Dag blev fyret under Kedlerne. Jeg for tilbage, fik fat i en rask Tømrer, der hed Hans Christian, og bevæbnede med Værktøj krøb vi til Vejrs ad Stigerne. Det var ikke nemt, for Stilladsmændene havde efter Ordre fra Brygmester Hans Bechevoldt slaaet Brædder paa disse for at hindre Kuskedrengene at krybe op i Stilladset.

Men trods denne Hindring kom vi to raske Svende op i Nærheden af Ilden og huggede los paa Bjælkerne, der brændende styrtede ned i Gaarden i en vældig Regn af Gnister og luende Flammer. Hans brugte Mukkerten, mens jeg holdt fast i ham, for at han ikke med Bjælkerne skulde styrte ned. Det var et Arbejde paa Liv og Død. Men bange var ingen af os. Da Ilden var slukket, kom Københavns Brandvæsen jagende, de snusede om paa Bryggeriets Lofter og drak en Kasse Øl. De kørte hjem, og jeg gik — der var ingen, der sagde mig Tak, og jeg fik ingen Erstatning for mit ødelagte Tøj.

— — —

Da Christiansborg brændte, var jeg een af de faa, som »stod for Knaldet«, da Oberstløjtnant F. Brandt (da Kapt.) sprængte Kollonaden mellem Slottet og Kirken, hvorved han frelste Slotskirken for Ødelæggelse, samme Nat blev han afskediget af Ingeniørkorpsets Chef, fordi Brandt havde handlet uden given Ordre, men længere ud paa Natten blev Afskedigelsen taget tilbage, da Chefen hørte, at Kong Chr. IX takkede Oberstløjtnanten for udvist Konduite.

Kongen burde givet ham Ridderkorset den Nat!

Da det mægtige Knald hørtes fra Slottet, var der Mængder af Mennesker, som skræmte var ved at dejse om — men de var heller ikke, som jeg, vante til at »staa for Skud«, men det var jeg, for da Tyskerne sendte nogle Skud mod Middelfart, var jeg ved Stranden, uden at det anfægtede mig det mindste, medens min Fader og hele Nabolaget mistede

den Smule Forstand, de havde, og løb vilde og pryglende omkring mellem os store Dreng, der stod hos dem — for at vi skulde krybe i Læ bag Husene. (Haha!)

Fra Barn var jeg vant til at omgaaes Skydevaaben, og vilde formodenlig været bleven en stor Jæger, hvis jeg ikke en Vinteraften nær havde skudt en Kvinde, der kom listende bag et Hegn, Syd for Staurbyskov.

Jeg sigtede efter hende (som jeg i Aftenbelysningen troede var en Raa, Snipper af et Hovedklæde, hun bar for at beskytte sig mod Vinterkulden, lignede et Par Øren), tog min lille franske Riffel igen fra Kinden, vurderede Afstanden, sigtede paany og var klar til at brænde Skuddet af — da hun begyndte at tale til en Dreng, hun havde med sig. Som de i den Belysning gik bag Hegnet, lignede de ikke Mennesker. Jeg gik hen til min Fader og vilde fortælle ... men han skældte, var ikke god at komme nær, for tænk, som jeg kom stampende, skræmte jeg to Harer bort, der næsten sad for Enden af hans Bøssepipe!

— — —

Nej — Jæger duede jeg ikke til.

Men tænk, om jeg havde skudt Konen!

— — —

Og saa maa jeg da endelig fortælle om, hvorledes jeg en Aften afværgede en Panik i Dagmar-teatret, her er det mere Omstændighederne end Begivenheden, som har Interesse.

Der blev til Fordel for den al Tid flæbende og ulykkelige Herman Bang, givet en Forestilling paa Dagmar-teatret. Blandt andet blev der spillet en Akt af Henrik Ibsens »Gengangere« med Svenskeren Aug. Lindberg som Osvald. Der blev, som det var Skik den Gang, spillet meget realistisk, og en Dame fik ondt. En velmenende Mand raabte om Vand —, men dette Raab om Vand, det blev til Brand, da man fra en Dør, der aabnedes saa et stærkt Lysskær. Brand! Brand! Brand!

Nu var Øjeblikket kommen, da man for at komme

ud, skulde til at trampe ned for Fode: Brand — Brand — Brand!

Men jeg, der sad paa 1. Række paa Balkonen, havde hverken tabt Hoved eller Mæle. Jeg rejste mig og brølte: »Der er ingen Ting i Vejen«!

Spillet blev afbrudt. Tæppet faldt. Der kom Lys paa Tilskuerpladsen, og alle de smaa Billeder vendte sig om, og saa efter Manden, der saa fælt havde brølt ...

Men jeg gik hjem med lidt Krampe i Læggene.

DE STORE TRÆSKO —

EN af de haardeste Lussinger jeg nogensinde har faaet, fik jeg en Dag først i 80erne i Kongens Have. Jeg arbejdede paa Orlogsværftet og vilde, da jeg gik hjem, skyde Genvej gennem Haven. Jeg gik sammen med senere Formand paa Ø. Gasværk Frederik Carlsen — men jeg blev i Porten ved Kronprinsessegade standset af en brøsig Havebetjent, der forment mig Adgang, fordi jeg havde Træsko paa. Den Gang gik alle jævne Folk i Træsko, hvad de ikke gør mere. Jeg spurgte: »Hr. Betjent er det forment En at gaa i Kongens Have, fordi man har Træsko paa«?

— Her maa kun komme Folk, der har autoriserede Træsko.

— Ih, hvad er det for nogle?

— Dem Drosckekuskene bruger.

— Ah —! sagde jeg, lynende vred og i høj Grad fornærmet ...!

Men jeg bøjede mig for Autoriteten. ∴ Betjenten og gik skyndsomt ud af Haven. Jeg tror, at det er en af de haardeste Lussinger, jeg har faaet.

Jeg følte Fattigdommens Forbandelse, Pengenes og de gode Klæders Magt og besluttede at ville frem, og det Nederlag, jeg her led, blev mig en Spore til Flid og Arbejdsomhed; thi vi maa vel huske paa, at

det ikke er den *milde*, men den *haarde* Haand, som viser os Vej gennem Verden.

De Træsko faar jeg aldrig ud af mine Tanker. Men, siger Hall Caine, det er som oftest den, der sidst faar Sporene paa, der vinder Væddeløbet.

Og jeg siger: Selv af Klude, kan der blive smukt Klæde — blot de faar den rette Behandling.

Mange, især unge, ønsker at blive hjulpne frem, de vil, at Folk skal hjælpe dem, de glemmer, at de selv har faaet Ben for at kunne gaa.

Kan man ikke staa paa egne Ben — paa andres Tær, kan man i hvert Fald ikke staa.

Og Livet gaar sin Gang.

Der kom en anden Dag faa Aar efter, hvor jeg fik Revanche i Kongens Have — thi da var jeg blandt Talerne ved en stor Folkefest, men da havde jeg ikke de store Træsko paa.

K. P. KORSGAARD

FEMTEN AAR VED AFTENBLADET

K. P. KORSGAARD, der en kort Tid havde været Redaktør ved Morgenbladet, blev 1. Oktober 1887 Udgiver og Redaktør af Aftenbladet.

Og jeg var Medarbejder der i 15 fornøjelige Aar. I flere af disse Aar var jeg tillige Bladets Forretningsfører og Hovedkasserer. De femten Aar var lutter Læretid, og jeg fik aldrig udlært.

K. P. Korsgaard var min udmærkede Læremester, Ven og Kammerat. Han var som jeg, kommen fra et Smaakaarshjem. Vi var vidt forskellige, men passede sammen. Ofte begyndte vi en Samtale, der begyndte om Formiddagen og endte om — Natten. Jeg har aldrig senere kunnet finde en Plads ved noget andet Blad, til jeg selv fik en, senere to Aviser. Men jeg har snart sagt skrevet i alle mulige Blade og Tidsskrifter ...

Der er ingen Tvivl om, at Korsgaard ofte blev helt ubilligt og forkert bedømt, men som saa mange andre, var han selv ude efter de Klø, han fik!

Min første Artikkel stod i Numer 3. Og mit Avismærke blev efterhaanden godt kendt af det læsende København.

Hundrede Gange har jeg fortrudt, at jeg ikke satte mit Avismærke paa Bøgerne, jeg senere skrev. Forlaget V. Pio havde i sin Tid intet at indvende derimod. Navnet Simon Hamber fandt jeg en Dag paa en Gravsten paa Holmens Kirkegaard, og da det passede mig og min aggressive Pen, brugte jeg det, til det næsten blev slidt.

Sam og Simon Hamber var den Gang Mærker alle kendte.

Det blev troet, at det var C. Berg der financerede Aftenbladet, men det er urigtigt. Det var Fru Anna Korsgaard og hendes Familie der lagde Ryg og Penge til. Der blev brugt 50.000 Kroner før Bladet gik — men saa kom der ogsaa Aar, hvor Bladet gav et blankt Overskud paa 100.000 Kr.

Som Medarbejdere var der adskillige der havde eller senere fik kendte Navne: Johannes Dam (der blandt andre Artikler skrev den, hvorfor Korsgaard fik 3 Maaneders Fængsel. Naar Straffen blev saa haard, var det fordi angrebne var den østrigske Minister. Sagen drejede sig om et Kanetæppe, der for Vognmand Jørgensen i Bredgade var bleven revet itu. Det hele var ikke en Pibe Tobak værd). Helmer Lind blev som Aarene gik en udmærket Litteraturkender, og af ham har jeg lært meget. Saa var der Lægen Torrild, der har skrevet Melodien til Skjoldborgs Sang om min Hakke og min Skovl og min Spade . . . Victor Voss var den flittigste af alle, men opholdt sig mest i Udlandet, jeg mindes med Glæde, at jeg en Gang var hans Gæst i Berlin. Som musikalsk Medarbejder var Sextus Miskow . . . Ogsaa Gustav Esmann saaes, næppe i fine Ærinder. Og saa var der Herman Bang, han var ikke med straks, han kom først, da der var mange Penge i Kassen. Ved mig kom han ind til

Bladet — efter sin Hjemkomst fra Paris, hvor han levede i en Slags frivillig Landflygtighed. Bang var en fortræffelig Journalist, men en sløj Ven og en fruentimmeragtig Skabekrukke, der en Tid gik i sort Skjorte med tilhørende hvid Sløjfe. Men skrive, drikke sort Kaffe, ryge stærke Cigaretter i Hundredevis og bruge mange Penge — det kunde han. Det sidste til Fuldkommenhed. Som Velgører mod nogen, har jeg ikke kendt ham.

Mange Slags Folk kom paa den Redaktion: Kapt. C. Th. Sørensen (Defensor), Kapt. Sarauw, som en Dag gav mig en fransk Sentens, han i sit Liv havde haft Grund til at tænke over, jeg formede den til et lille Vers, som jeg brugte som Motto for Bogen: »Thi kendes for Ret« —

Hvis man al Ting vidste
om den, som kom tilkort —
var man maaske den sidste
til at dømme haardt.

Oscar Madsen var en Tid første Sprøjte, han skrev om Forgrundslømler . . . Og var han og hans Ven Robert Henriques ikke selv et Par saadanne? . . . Begge er de forlængst døde — Punktum!

Carit Etlar var ogsaa en hyppig Gæst paa Kontorerne, især efter at Korsgaard var blevet Rigsdagsmand og Medlem af Finansudvalget.

En Dag forærede han mig »Fanøfolk«, som han mente, var saa god som et Billede af Exner. Kapt. W. Dinesen (Boganis) kom ogsaa hyppig. Og saa den fornøjelige Bassanger Peder Schram med sit rungende: »Godaften, mine Herrer«!

Aa, der er mange Mennesker, der gerne hver Dag ser deres Navn trykt, selv paa en Døgnflues Vinge, et Blad, der kommer om Eftermiddagen! Ved C. Bergs mægtige Hjælp kom Korsgaard ind i Rigsdagen, hvor han snart blev det femte Hjul til en Vogn. Korsgaard pensionerede Kredens Rigsdagsmand den gamle Jens Rasmussen — ved at give ham Diæterne i tre Aar!! I Rigsdagen var Korsgaard overmodig, og det var

ham en daglig Fornøjelse at drille Formanden, gamle Sofus Høgsbro, hvad der ikke var klogt.

Paa Vælgermøderne var han ret i sit Es, han byggede sine Taler paa Tilraab fra Forsamlingen. En daarlignende Vej at gaa. Saaledes husker jeg en Scene fra Valgkampen i 1898, hvor Korsgaard gled ud, hvor der ingen Bund var, og derpaa ud af Valgkredsen og Rigsdagen.

Han omtalte en Bevilling til en Prinsesse (Brudeudstyr). Korsgaard sagde, at der burde være en Fond, hvoraf saadanne Penge kunde tages . . . Det var i hvert Fald mange Penge, der skulde bruges, og der kom naturligvis flere Krav, for den kongelige Familie voksede jo stærkt. En Tilhører raabte: »Som Kaninerne«. Ja, lad os sige det. Og Forsamlingen lo. Men næste Dag stod der i Egnens Modstanderaviser, at Korsgaard nu rejste rundt og fornærmede Kongefamilien. Udtalelsen var en Dumhed. Og den havde til Følge, at en stor Kreds af Højremænd, der af lokale Grunde havde lovet Korsgaard deres kære Stemmer — svigtede, og Korsgaard dumpede, til og med havde han paa Valgdagen sit sureste Ansigt paa og var hæs som en Ravn.

Det Nederlag tog han sig meget nær, saa han næste Dag paa Damperen til Holbæk fik Taarer i Øjnene, da han saa det sidste Glimt af Nykøbing paa Sjælland.

Og saa havde Korsgaard ikke det mindste mod Kongefamilien. Tværtimod. Da Korsgaard senere boede paa »Lykkens Gave« i Ordrup, kom han ret ofte sammen med Kronprinsen (Frederik VIII) hvem han holdt a jour med Tingenes Gang paa Rigsdagen, hvad der gav Anledning til lange politiske Samtaler.

Blandt andre der snart sagt stadig var Gæster i Korsgaards Hus var: Den allestedsnærværende Lars Dinesen, Birkedommer Sylow, Landstingsmand (S. D.) Mundberg, ORSagfører V. M. Amstrup, F. Riegels . . .

Korsgaard var en udmærket Vært, og mange Aar i Træk gav han stor Skovtur for alle, der var knyttet til Bladet; paa et Billede, jeg har fra en Skovtur, ser jeg 99 Personer, og han betalte hele Gildet, ca. 1500 Kroner, hvad der nu om Dage vel svarer til ca. 4000 Kroner. Hvormange Bladejere i København — selv

om de er Millionærer — har foretaget den Slags Skovture?

Og Budene sad til Højbords.

Jeg havde ikke for intet gaaet i Lære hos Philip W. Heyman — for vi maa stadig erindre, at det er Agenter, Kuske og Bude, der paa en Maade bærer enhver Forretning — selv om det ogsaa er en nyttig Ting at have et høfligt Menneske ved sin Telefon.

— — —

Et Bladværksted er en af Livets bedste Skoler — for man møder nye Mennesker hver Dag. Journalistikken fortjener min Lovsang — den fører til alt. Jeg skrev en Gang: »Et Aviskontor er et Brændpunkt, hvor alle Straaler mødes: Statssager, ædle og ophøjede Tanker, Dagens Nyheder og Sensationer. Her høres Ekkoet af Tyvens natlige Færd, af Barnemorderens Skrig og Morderens sidste Suk. Henne i mit Vindue ligger Brød med Glasskaar i, et Angreb paa en Aagerkarl, et Trusselbrev fra Hr. Anonymus, Tegninger af en gal Mands Opfindelser. Og nu kommer en Politiker for at sværte en politisk »Ven« eller Fjende. Og nu kommer en Sanger — eller en Skuespillerinde af syvende Rang for at gøre sine Hoser grønne. Og endelig kommer Deres ærbødige for at indsmugle en velvillig Notits. Selv store Sjæle er ofte smaa Mennesker. Man kan ofte finde mere Forstaelse og Berigelse hos Mandens Karl end hos Manden selv«.

Og alle Begivenheder kommer En saa nær — før der er tærsket Langhalm paa dem af andre Blade.

Men desværre: Det er ikke alle Journalister, der er ideelle Naturer — da Korsgaard og jeg kom fra Nykøbing var en Plakat det første vi efter Nederlaget saa, en Plakat, hvorpaa der stod: Korsgaard er død. Der mentes politisk, og Plakaten var fra Folkets Avis. I Avisen stod en Artikkel, der var skreven af Johan Prægel, og den er ganske sikkert det simpleste Stykke Journalistik, der er skrevet i min Tid.

— — —

Den sidste Sag Korsgaard beskæftigede sig med inden sin Død var Rejsningen af et Æresminde for

Statsmanden Bernstorff i Bernstorff Slotspark. Han og andre Rigmænd havde hver givet en Sum til Monumentet. Men ved et sidste Møde hos Formanden for Komiteen Oberst Tüchsen fik Korsgaard et Slags tilfælde og tabte den Cigar, han røg paa.

— Bliver De syg, raabte Obersten.

— Ja, svarede Korsgaard, jeg vil hjem.

Hans Hjerne var blevet træt.

Og alligevel gik han maaske hjem i rette Tid. Under andre og lykkeligere Omstændigheder var han kommen ind i Statsraadet — men andre tog Arven op efter C. Berg. Og —

I. C. Christensen kom frem i første Slaglinje!

— — —

Korsgaard var født 16. September 1846.

Og nu er der gaaet 40 Aar siden jeg 3. Oktober 1887 skrev min første Avisartikel i den københavnske Presse — jeg antager at jeg siden da har skrevet en halv Snes Tusinde Avisartikler i mange, højst forskellige Blade.

Blandt dem jeg i hin Tid kom til at staa nær var Administrator Søren Udsen, der ogsaa havde været ved Morgenbladet, ham skylder jeg megen Tak, han styrkede min Karakter og hjalp mig over Vanskeligheder (død 1927).

Men selvfølgelig vil jeg alle Dage mindes Mennesket Korsgaard med Taknemmelighed.

RIGSDAGSLIV OG POLITIKERE

FOR vi Drengene, der er født i en af de brolagte Landsbyer, som Carl Ploug kaldte vore Købstæder, stod Christen Berg som Foregangsmanden. Føreren for den kommende Tidsalder. Blev han det? Nej. Og nu er han kun et ringe Navn i vor politiske Historie. Men den Gang var han Manden, der vilde være Minister inden Paaske. Han var født i Vestjylland,

Seminarist fra Ranum, senere fik han Bogø Navigations-skole, og dette gav Basis for hans Øgenavn i Vittighedsbladene, hvor han kaldtes for »Kongen af Bogø«, han var født Organisator og ejede en Række Provinsblade, og der var Aar, da han, for at holde Møder med Vælgerer, rejste 600 Mil her i Landet. 1888–89 holdt han paa Rigsdagen 168 Taler og 1889–90 ikke mindre end 188. Han skaante sig ikke. Han vilde: Folkeligt Selvstyre, med andre Ord, for ham skulde Danmark være et Bondekongedømme. Han var imod Herremændene, som samledes under Estrup og Nellesmann, han var mod Embedsstanden, mod Højre, og var snart Ven, snart Uven med politiske Kampfæller som Hørup, Brandes, Bojsen, Høgsbro og Berntsen.

Berg var en udpræget Jyde og bevarede sit jyske Mæle, men hverken Menneskekender, Iagttagger eller Diplomat. Ofte var han et Ettal med mange Nuller efter sig. Han regnede med »Talmajestæten« og fægtede med »aaaben Pande« for det, han troede paa og havde et »Dannevirke« i Brystet. Som Menneske var han lidt nøjeregnende med Penge, men ellers en brav, ofte veltalende, flittig Mand, der var inde i Sagerne i den politiske Lejr. Allerede som Dreng hørte jeg ham og I. A. Hansen i Middelfart, hvor de foran et Valg væltede H. C. D. Møller.

Ord manglede man ikke den Gang. og det mangler Politikerne heller ikke nu. Der er mange Rigsdagsmænd, som har talt sig ihjel som Politikere.

Som ung var jeg med til Snese af Møder, men senere i min Ungdom fik jeg andet end Politik at tænke paa. Thi, der er visse primære Fornødenheder, som kræver sin første Ret: Mad, Drikke, Klæder, Sko, Hus og Hjem.

Da jeg kom ind til Aftenbladet, blev jeg ogsaa C. Bergs Gæst i hans solide Hjem, hvor hans Frue var en udmærket Husmoder.

Første Gang var det ved en Fest Berg gav, for de i 1890 nyvalgte Rigsdagsmænd, og der saa jeg for første Gang I. C. Christensen, Anders Nielsen, Laust

Kvist. Der blev serveret med Dyresteg og andre Herligheder og holdt Taler af Admiral Schönheyder, Korsgaard, Proprietær Bjerre, der i den Forsamling ikke vandt Terræn, jeg tror ikke at I. C. talte, men Berg talte, som Vært, flere Gange.

Jeg var ogsaa med ved en stor Fest hos Islændingen Dr. Halderson-Fridrikson, hvor Professor Finnur Jonsson, Domprovsten fra Reykjavik, Korsgaard, Jensen-Stengaarden m. fl. var til Stede.

28. November 1891 døde Berg.

Drachmann skrev ved den Lejlighed:

Novembermulmet spændte ud
sin Skærm saa klam, saa tung, saa graa,
og Brystet stønede, Herregud,
skal da hvert Haab om Lys forgaa.

Begravelsen skete i Kolding d. 5. December 1891.

Ja, Herregud, sikken et Vers. Megen Bravade den Gang var slet ikke ment, for mange var Berg bare en Figur. Hvad kan han gavne mig? Og mig? Og mig?

II

Berg var en Tid for Danmark, hvad Bjørnson i mange Aar var for Norge, Gladstone for England, Bismarck for Tyskland: Et Enhedsmærke. Og han var, hvad den store Nordmand aldrig blev, en fremragende Organisator. Som en Moses saa han ind i det forjættede Land, men det blev I. C. Christensen, der bar Sejren hjem. Han var næppe klogere eller dygtigere, men meget behændigere. Og dog! Alberti løb, trods al Snusfornuft, dog om Hjørner med I. C. som med adskillige andre.

Der blev i mine første Journalistdage sagt, at det egentlig var Berg, der var Skyld i I. A. Hansens Fald og Død for egen Haand. Korsgaard fortalte Historien saaledes: Da det var konstateret, at der manglede Mønt i Brandkassen, traadte Venstremænd sammen, for at dække Skaden. Man var ogsaa enige om Maaden, hvorpaa det skulde ske. Da stod Berg frem og sagde: »Er vi nu sikre paa at have naaet Bunden? Er alt opklaret? Og Mistroens Djævel saaede sin Sæd, Bøn-

derne fik Betænkeligheder. Bamhjertighedstermometret sank til Nul. Bønderne rejste til hver sit Hjem, og næste Dag faldt I. A. Hansen for egen Haand. Da Tragedien var endt, kom Baron Zytphen Adeler fra »Dragsholm« og vilde betale Underskuddet, men han kom for sent, endda han havde fire Heste for Vognen. (Det var en Søn, Orla Lehmann Hansen, der økonomisk ødelagde Faderen. O. L. H. har for Resten været Valgkandidat i Middelfart, hvor han ved Vælgermøderne »gav Greven« og naturligvis lod Faderen betale Regningen).

III

Da jeg i 1878 kom til København (for Resten for at gaa til Queensland, hvad mine Forældre forhindrede) var jeg vant til bøje og bukke for Overmænd. Der var Almue i mig. Men efter faa Aars Ophold i Byen saa jeg Livet fra et andet Stade. Ved de Fester, hvor jeg kom sammen med Doktorers, Officerer og andre Honoratiores, opdagede jeg snart, at de ikke vejede saa meget, som de paa Afstand saa ud til. Det er jo saadan, at en Lærd ikke al Tid er en klog Mand. Ingen kan være Professor i syv Videnskaber. Som Bordkavaller havde jeg en Dag en Universitetsprofessor, han kendte selvfølgelig sit Speciale — men ellers? Der var mangan Bonde, der var klogere end han, mangan Arbejder vidste paa sin Vis mere end den lærde Mand — Jacob Berg er jo stedse klogere end Broderen Erasmus Montanus.

IV

Rigsdagsliv.

I tre Vintre, medens Hørrings og Reedtz-Thotts Ministerier raadede for Riget og havde Æren og Magten, refererede jeg for Aftenbladet.

Men det var svært. Korsgaard vilde, at den skulde roses, den skulde lastes og ties ihjel. Personlig Udbytte havde jeg ikke af min eller andres Rigsdagsgerning — alt druknede i en syndig Hoben Ord, Masser af Ord, en uendelig Mængde Ord. Hvad der kunde siges med 50 Ord blev sagt med 500 eller

endog 5000 Ord. Jeg var derhos en meget daarlig Referent, for jeg havde Tilbøjelighed til hellere at sige min egen end andres Mening om den foreliggende Sag. Og desuden sad vi som i en glødende Ovn og i daarlig Luft, og Møderne gjorde Høgsbro altfor lange 1—6. Men vi tog ikke d'Hrr. altfor højtidelige. Vi var som store Dreng, der gør Grin med Borgermusikken. Blev det altfor kedeligt sad vi paa Trappen og fortalte Historier og beklagede Hansen fra Berlingerens, der skulde bringe et Referat som Mødet skred frem, og det blev afhentet som Timerne gled. Ofte brændte kun et Lys — det var Hansens.

Om Jacob Scavenius verserede mange Historier. Her er en af dem:

En Dag, da Gjorslevjunkerens var ung og haabefuld, stod han hjemme paa sin Gaardsplads og knaldede med en lang Firehestespisk, da en gammel dreven Fæstebonde kom hen til ham.

— Dav, Hr. Kammerjunker, sagde Bondemanden og tog ærbødig Huen af, der skulde vel ikke være et Læs Rafter (Lægter til Taget).

— Gaa til Fader om det.

— Der har jeg vaaren, men han vilde ikke — for han er nok gal i Hovedet i Dav ... De kunde vel ikke skrive en Seddel paa dem til Skovfogden.

— Nej — det vil jeg ikke —!

Stort Knald med Piskens.

— Det var da slemt, for Lejterne paa den anden Side af Taget er gaaet i Stykker, og hele Skidtet er ved at falde ne'r.

Stort Knald med Piskens.

— Hm, se her, her er 10 Daler ... er det nok til Rafterne!

— Ih, Vorherre bevares — det æ det!

— Naa, fortsatte Kammerjunkerens, saa er her 2 Daler til, saa kan Du drikke Dig en ordenlig Donner i Storehedinge, inden Du gaar hjem.

Om Søren Kjær var der mange Historier, her er en. En Dag tog Kjær Ordet lige efter Baron Blixen-Fineche: »Ja,« sagde det ærede Medlem fra Sønderving, »det

er ingen Sag for det ærede Medlem at staa her og sige den ene Vittighed efter den anden . . .«

— Godt, raabte Baronen afbrydende, saa vil jeg ønske, at det ærede Medlem nu vil sige een!

Søren Kjær standsede sin Tale og satte sig betuttet ned under Tingets højrøstede Munterhed. For en Gang var Søren Kjær fra Søndervinge blevet distanceret af den smidige Baron, der var Samtidens mest formsikre Verdensmand.

Man fortalte ogsaa, at en Mand — v. Jessen — nøs sig ind i et Ministerium.

Og at det skulde være gaaet til paa følgende Maade: 1859 sad Rotvitt en Decemberdag paa Christiansborg og vejede og vragede mellem Ministeremnerne til sit Ministerium. Listen var efter meget Bryderi omsider bleven færdig, paa det nær, at man manglede en Indenrigsminister. Da høres Skridt paa Gangen udenfor Værelset, hvor Ministeremnerne sad, en Mand standsede udenfor Døren og nøs. »Der er Manden«, raabte Rotvitt, og v. Jessen blev optaget i det Rotvittske Ministerium, det man senere kaldte Grevinde Danners.

Et af de behageligste Organer paa Rigsdagen havde Lars Dinesen — men han benyttede enhver Lejlighed til at holde sin Mund, Neergaard var det mig al Tid kært at høre; sin første Tale holdt han som Ordfører for et Udvalg, noget, der ikke er sket hverken før eller senere. Bojsen havde — efter »Forliget« — svært ved at blive hørt, men det gjaldt saa mange andre ogsaa.

Kedsommelig maatte disse de sidste Højreministres Tilværelse blive — ingen Ting kunde de føre igennem, og den Dag, da Christoffer Hage aftvang Reedtz-Thott den Haandfæstning, at han under ingen Omstændighed vilde udstede provisoriske Finanslove som Kampmiddel, var Slaget vundet for Venstre. Hage var sin Modstander ganske overlegen analogt med Partierne, de begge hver for sig repræsenterede.

Desværre var Hage svær at høre, for han talte lavt — men paa hin Oktoberdag var der saa stille i Salen, som om der intet Menneske havde været i den.

Reedtz-Thott var den nemmeste at referere, for hans Tale lød som et Diktat.

Nogen Fornøjelse havde vi nu og da af Esbjergs repræsentanten, Kommandør Bluhme, der ofte vakte Munterhed ved grovkornede Historier, som i Reglen faldt i god Jord. Her er en af dem, der fremkom i en Debat om den jyske Hede:

Der var (fortæller Bluhme) en Gang ovre i Jylland en Mand, som gerne vilde beplante sin Jord, men Gødning havde han ikke. Og denne, mente han, var nødvendig, for at Plantningen, han anlagde, kunde trives.

Han fandt paa Raad.

Familien bestod af Fader, Moder og seks Børn, og han grov hver Dag 8 Plantningshuller, lod Familien besørge i disse, hvad der var nødvendigt, plantede 8 Træer og grov 8 Huller til næste Dag og saadan videre, Dag efter Dag, saalænge Plantningstiden varede . . .

Hr. Bluhme, der var noget døv, var en udmærket Tilhører og en flittig Rigsdagsmand, som hver Dag mødte i Tinget, og for at høre, hvad der blev sagt, satte sig lige op og ned ad Taleren og dannede ved Hjælp af sine Hænder Ørene større end de i Forvejen var. Og de var ikke smaa! Død 1926.

Gerne hørte jeg Køedt, selv om han kørte op med adskillige Læs Manufakturvarer og red paa sin Kæphest gennem alle fem Verdensdele, der var nemlig altid et Guldkorn at finde i hans ofte alenlange Taler om Told og Told og Told. Det samme gjaldt Jens Busk, der ved sin Lastingskrave og Maal tydelig nok røbede sin »Hjemmen«. Der var i de Aar noget af en gammel Viking over ham, og han indlod sig gerne i Debatter og især oppe paa de store Dage, da han var Ordfører for »Andragender«. Han krigedes lige ivrig med Højre som de moderate som med dem, kan kaldte »Sjosjelisterne«. Sjældent hørtes Klaus Berntsen, der aabenbart manglede sin Kontrapart fra Kamptiden Edvard Brandes!

I Landstingssalen var jeg ofte.

En Dag kom gamle Raben og Thygesen til at staa

udenfor min Plads ved Referentbordet, begge var de døve og begge højt talende. Raben var paa det Tidspunkt først i 80erne og Thygesen først i 90erne.

Raben sagde noget, jeg ikke kunde høre, hvorpaa Thygesen svarede: »Ja—ja, Raben . . . om den Sag vil vi tales ved om 10 Aar, saa skal De se, at jeg faar Ret«.

De to udødelige vilde da være henholdsvis over 90 og 100 Aar! Og — de blev begge saa gamle.

I Landstinget blev der kun talt af en ret begrænset Kreds. Mange talte aldrig. En Mand som Grev Moltke-Bregentved mindes jeg ikke at have hørt en eneste Gang. Derimod var der nogle, vi saa at sige hørte hver Dag, saaledes Lærer Madsen-Mygdal. Han var uden Bevægelighed og brugte snart sagt kun én Form for sine Taler

Han forelskede sig i en Talefigur og brugte den stadig.

Saaledes havde han en i Skatte- og Toldsagen.

Han talte al Tid om, at man maatte passe paa, at den tunge Ende (Byrderne) ikke kom til at vende nedad.

En Dag var der en politisk Modstander, vistnok Højesteretssagfører P. G. C. Jensen, der spurgte »det ærede Medlem fra Vendsyssel«, om han nogen Tid havde set, at den tunge Ende af en Ting vendte opad.

Madsen-Mygdal svarede ikke; han bladede ivrigt i sine Papirer.

Ganske morsomt kunde det blive, naar Tingets fine Jurister: Nellemann, Oktavius Hansen, Steffensen og P. G. C. Jensen røg i Haarene paa hverandre. Det var gerne over saadanne juridiske Undtagelsestilfælde og spidsfindige Bagateller, der var uden al praktisk Betydning, men som her blev drøftet med en — komisk Alvor, der morede os Lægfolk.

Men det kan ikke nægtes, at der var Form over det høje Landsting, hvis fleste Medlemmer foruden politisk ogsaa havde social Anseelse og Betydning: Embede, Penge eller Ejendom eller alle disse Herligheder paa een Haand.

Nogle havde Uvaner, som de faar, man ikke vover at kritisere: Goos havde en sjælden Evne til at betone ubetydelige Ord og lave de mærkeligste Perioder, som det tit var svært at finde rede i — vist ogsaa for ham selv.

De fleste Landstingsmøder gled hen i graa, saglig Kedsommelighed. Og jeg har tit følt Medlidenhed med ærede Kollegaer, der var nødt til at tage i hvert Fald deres Partis Talere temmelig udførligt i deres Referater og det i en saadan Form, at Læserne fik Meningen af det sagte i passelig Tilberedning.

Forholdet mellem Referenterne var i Reglen udmærket, og dog var de jo komne fra Syd og Nord og Øst og Vest og havde ikke mange fælles Sympatier, snarere var de jo Modstandere, om end loyale, der gerne bistod hverandre i det daglige Arbejde!

Samtidige var: Christian Ussing og Blicher (Nationaltidende), Christian Hansen og Christiansen (Berl. Tid.), Maaløe (Dannebrog), Anton Melbye og Mads Jepsen (Provinsen), Kjeldskov (do.), Asger Karstensen (do.), A. Madsen (do.), Frejlev Olsen (Politiken), G. Chr. Olsen (S.D.), Frederik Hansen (Vort Land), Just Nielsen (Provinsen), Jerne (Kr. Dagblad), Hans Henriksen (Venstre) og Jens Bejer (Ritzau), Schalz (Dannebrog), I. A. Jensen (København), Larsen (S.D.) m. fl.

Hvert Aar, naar Rigsdagen sluttedes, samledes vi til en lille Frokost i Pavillonen paa Langelinie, og der gik det meget festligt til. Ved en af Sammenkomsterne skrev Anton Melbye paa Stedet følgende Vise (3. Juni 1897):

Ministeriet Reedtz-Thott,
det var egentlig ganske godt —
tem'lig godt!
Og det nye, vi har faat,
Herregud, det mangler blot
en Reedtz-Thott!
Hi, ho, Hørring!
det er ikke nær saa »Thott«.
Han vil være ren Agrar,
»Blicher« Haanden af ham slar,
Blicher slar!

Hvorfor søgte de ej »Just«, (Nielsen)
 han har jo forfærd'lig Lust,
 li, la, lust.
 Han sku' være Indenrigs,
 Simon Hamber Udenrigs
 Udenrigs.
 Christian Ussing Krigs-
 sikken dog et Kompromis,
 er mon ikke osse »Schalz«
 for en billig Pris tilfals
 i den Vals?

Fanden staar i Biskop Styhr,
 Madsen var en bedre Fyr —
 Kultusfyr!
 Kjeldskov har en vældig Sjans
 for at bli' en god Finans-
 her til Lands.
 Lille Asger,
 hvorfra faar vi Ben til Dig,
 kan mon ej Scanvenius
 skaffe til sit lille Puds
 flere Krus?

Naturligvis gik Visen paa Dagens Melodi: »Aa, Mathis«. Og Sammenkomsten her sluttede som de tidligere — paa den fornøjeligste Maade.

Ved den sidste af de Frokoster, jeg detog i, holdt jeg følgende lille Tale:

»Mine Herrer! Forinden vi skilles, maa det maaske være mig tilladt at sige et Par Ord. Jeg vil for de forløbne tre Aar, jeg har været sammen med Dem, sige Tak. Jeg kommer ikke mere i Rigsdagen. Min Chef er utilfreds med mine Referater, endda jeg har laant de fleste hos Berl. Tid. (Aa!) De Herrer han vil have rost, vil jeg ikke rose og de, han vil have lastet (Herman Trier) vil jeg ikke laste. Men jeg vil sige Dem alle Tak for de tre Aars Samvær.

Jeg har lært noget af dem alle: Taalmodighed og Overbærenhed«. (Aah!)

Jeg satte mig ned.

G. Chr. Olsen rejste sig nu og sagde: »Du kommer nok igen«.

Jeg rejste mig og sagde: »Ja jeg skal komme igen

sammen med Manden paa den hvide Hest (en Talefigur Pescheske-Kædt lige havde brugt som en Slags Betegnelse for Idealitet), og da skal jeg af ham laane en Firehestes Pisk og drive Jer ud af Logen og Medlemmerne ud af Salen, og hvis saa Manden paa den hvide Hest vil tale, skal jeg referere hvad han siger«. Latter og Udraab: »Er du bleven skør«?

Efter megen Munterhed sagde G. Chr. Olsen med stor Alvor: »Sikken Idiot«!

Og saa gik han og — jeg.

Men med Rigsdagen var jeg færdig, jeg har ikke været der siden.

DANMARKS GRÆNSEFOLK

1918 skrev jeg i »Nordisk Forfatter-Tidende«:

I

Under Trykket af den tunge Haands Politik, der ved Aarhundredskiftet prægede Forholdene i Sønderjylland, og som følte ikke alene i Sønderjylland og Danmark, men i hele Norden, gav jeg mig til at skrive en Bog om Sønderjyderne. Den skulde ikke handle om den haarde Politik og dens Gerninger, men give et Billede af 64-Aaret og Tiden, der fulgte efter, af Krigen, saaledes som jeg med unge Øjne havde set den. Bogen skulde tillige være Skildring af Mennesker, jeg kendte, og give Kulturbilleder af Datidens Tilstande og Forhold.

Og jeg skrev rask paa Bogen; paa et halvt Aar var den skreven. Da Bogen var færdig, rejste jeg til Slesvig for at korrigere den og se Landet om Vinteren i samme Belysning, som da de Meza og Hæren gik fra Dannevirke. Det Besøg blev en Oplevelse! Jeg kom sammen med mange gode danske Kvinder og Mænd, hvoraf adskillige som Landdagsmand Anders Hørlück nu ikke er mere, Redaktør Hans Petersen,

Haderslev, Propr. Jørgen Schmidt paa Glasergaard, Bevtofte, Lorenz Thielsen, Bevtofte og Gaardejer Hans Andersen, Rurup. Ordene: »Jeg kommer med en Hilsen fra Magisteren!« aabnede mig alle Døre og Hjerter. Magisteren var: H. V. Clausen. Bogen blev udgivet paa A. Christiansens Kunstforlag. Men det meste af Oplaget brændte — Bogen blev aldrig sendt til Anmeldelse, kun første Hefte fik Pressen at se; til Boghandelen naaede den ikke.

Senere blev Bogen trykt i »De Tusind Hjem«, og da dette Ugeblad var Tillæg til »Dybbølposten«, kom Arbejdet ogsaa til Als og Sønderjylland. Da de »Tusind Hjem« saa bragte Begyndelsen af Grænsefolk, havde Redaktionen i Spidsen af Bladet anbragt Bogens første Digt: Saa hvid og skær som Liljer, saa rød som Rosenflor er Danmarks gamle Flagdug — velkendt af Folk i Nord . . . Men da Redaktør Svensson saa Digtet, blev han betænkelig og lod »De Tusind Hjem« gaa en Gang gennem Maskinen for at oversvæerte Digtet med sort; men Oversværtningen var ikke tilstrækkelig. Digtet kunde læses. Og Følgen blev, at de tyske Myndigheder anlagde Sag mod »Dybbølposten«, og Redaktøren fik en Bøde paa 120 Mark.

For ti Aar siden udkom Grænsefolk hos Forlaget Danmark og blev kort Tid efter udsolgt.

Nu er der gaaet en Snes Aar siden Grænsefolk blev skrevet; den blev skrevet i den tungeste Tid af Slesvigs Historie; men strenge Herrer regerer kun kort (Køllertiden). Andre Tider, andre Herrer! Og nu lysner det over Vangen. Nordslesvigs Skæbnetime er kommen.

II

Ikke uden litterær Interesse har et Brev fra Forfatteren, Statsraad Thor Lange, dateret Moskau, den 1. Novbr. (20. Oktober) 99:

Højstærede Hr. (Navnet)!

Hjertelig Tak for Deres venlige Brev og smukke Bog, hvis første Hefte jeg straks ved Modtagelsen har gennemlæst med stor Interesse. Indledningsdigtet

er stemningsfuldt og i rytmisk Henseende meget ejendommeligt. Tiltalende ved et personligt Særpræg af levende Mennesker med Kød og Blod synes mig de Nordslesvigske Landbofolk er, hvis Billeder De med klare karakteristiske Træk har tegnet. Om det saa er Hunden er den glimrende gjort. De har et ubestrideligt og udpræget Talent, en Skrivemaade, som fuldtud tilhører Dem selv. Herpaa kommer alt an. Kun en Personlighed bærer et Værk oppe. Ex ungue leonem, siger Ordsproget. Maatte den danske Løve komme ligesaa stolt frem som den Løveklo, det første Hefte har vist os.

Med gentagen Tak og Lykønskning er jeg Deres hjerteligt hengivne og ærbødige

Thor Lange.

Paa et Brevkort 30. Decbr. (11. Jan.) 1899:

»Kære og højtærede Hr. Forfatter (Navnet)! Tak for Deres venlige Kort! Tak for Deres »Grænsefolk«. En eneste saadan Bog vejer tungere til end alt, hvad jeg i min Smule Fritid har kunnet skrive. De øser baade af Deres eget danske Hjerte, af Deres egen friske Begavelse og af det virkelige stærke og varme Liv. Jeg lever som en Fremmed kun langt borte i Drømmelandet uden Rod og Jordbund i Livet.

Hjertelig Hilsen

Deres

Thor Lange«.

Naa, i disse Breve er der jo som man ser nogen Lyrik — men Meningen var god nok. Thor Langes Breve blev ikke brugt som Reklamemiddel for »Grænsefolk«. Og nu er de kun et Minde om en dansk Litteraturelsker, hvis skønne Vers lever, medens Mesteren er gaaet hjem ...

»Grænsefolk« lever ogsaa endnu.

III

Den 17. November 1918 blev en Mindedag for alle os Danske, ja for Nordens Folk, idet den tyske

Udenrigsminister Dr. Solf. til Hanssen-Nørre-mølle har sendt et Brev af 14. Novbr. 1918, hvori han udtaler, at den tyske Regering staar paa det Standpunkt, at ogsaa det nordslesvigske Spørgsmaal maa løses i Overensstemmelse med Præsident Wilsons Fredsprogram, der anerkender Folkenes Selvbestemelsesret.

IV

Og underligt kan det gaa. Jeg har ikke læst i »Grænsefolk« i en halv Snes Aar, og saa forleden Aften, da Slesvig igen blev levende for mig, tog jeg Bogen frem og forbavses i Sandhed over et Par Sætninger i Bogen, som jeg skrev for ca. 20 Aar siden. En af Personerne (Hans Bevtoft) siger i Slutningskapitlet (301 Danmark Udgave): »Det, Tyskerne mest kan gaa i Rette med deres store Kansler for, er, at han ved tre Fredsslutninger (64—66—70), lod de tyske Ørne forsluge sig i Krigsbytte; han, den kloge, burde have været maadeholden og kun taget det, der tilhørte tysk Kultur og Nationalitet. Der var vel en Tid, da man i tyske regerende Kredse troede, at man ad de sædvanlige Kulturveje kunde germanisere de Folkeslag, man ved Erobringen havde underlagt sig, men man har taget fejl. Man kan ikke med Piskeslag erobre et Folks Hjerter, ikke ved Strambuks paatvinge et Folk en Kultur, der er lavere end dets egen. Et Folk, som et Menneske, maa have Lov til at forme sit eget Liv, uddybe det, gøre det rigt, skønt og lykkeligt, om det formaar det, naar dette Menneske eller dette Folk ikke krænker Tredjemand...« »Jeg haaber paa Fremtiden,« raabte Hans Bevtoft videre, og hans Øjne lyste »i det kommende Aarhundrede (som vi nu lever i) vil der nok blive Tale om Fredsforbund mellem de beslægtede Nationer der vil komme en Dag, da man bryder de Krigslejre ned, der findes rundt i Europa, lægger Vaabene til Side, sløjfer alle Grænser, saa Kulturstrømme kan flyde over Landene, frugtbargøre Jorden, saa Verden bliver mere menneskelig end hidtil.«...

»Og i et saadent Fredsforbund, der omfatter alle,

der vil være med, maa Lovgivningsmagten være den gode Fader, den kloge Mægler mellem Samfundets stridende Parter. Enhver maa, af Hensyn til det Heles Vel, tvinges til at lægge Baand paa sine brutale Lyster og sin Magtbrynde og bringes til stedse at gøre sin Pligt. Det vil sige, da Samfundet er den eneste Organisme, hvorved vi Mennesker kan bestaa, maa dette gøres stort, kønt og være saaledes formet, at der er Albuerum for enhver Anskuelse og Plads til ethvert Menneske, der fødes, idet vi erkender, at alle har lige Ret til Kundskaber, politisk Ret og dagligt Brød.

Ja, det staar der!

Det, der den Gang var Drøm, er mærkeligt nok blevet Dagens Program! Ikke alene her men over hele Verden!

1927.

Til foranstaaende har jeg intet at tilføje udover, at Bogen er udsolgt og ikke findes mere i Boghandelen — endda den er udkommen i flere Udg., dels som Bladstof og tre (egentlig fire) Gange som Bog, sidste Gang paa N. C. Roms Forlag (udsolgt).

Og nu mangler jeg bare et Forlag for at kunne udgive Bogen igen — Tiden er inde, Dagens Emne har gjort Bogen aktuel.

GAVE TIL FRANKRIG

DA Krigen 1914 begyndte — begyndte jeg ogsaa, men jeg gik ikke i Felten, jeg gav mig til at samle Stof til en Bog, der fik Titlen: Under nevtralt Flag. Bogen delte jeg i Afsnit i Lighed med et Kolonneregnskab: Vestre Valgplads, Kampe paa Havene, Saadan er Krigen, Journalistik og Diplomatiik. Den blodige Dagbog, som blev ført (ved Hjælp af B. T.) fra 28. Juni til 1. Januar 1919, da jeg sluttede Værket. Selvfølgelig var der flere Rubrikker: Med løst Krudt, Balkan, Danske Forhold osv. Jeg klippede, hvor det passede mig, og jeg holdt en støt og rolig

Kurs. Danske, norske og svenske Aviser var mine Kilder. Jeg vragede, hvor jeg kunde, tænkte kun paa Helhedsvirkningen. Kort og Tabeller lod jeg glide ind i Teksten.

Da jeg sluttede Værket, vurderede jeg dette til ca. 5000 Sider. Og skulde det udgives nogenlunde anstændigt, vilde pr. Bog koste ca. 200 Kroner. Udgivelsen var umulig. Hvormange i Danmark vil give den Pris for en Bog? Haabløst. Men hvad saa? Jeg henvendte mig her og der — en, som jeg troede, god Ven besvarede end ikke mit Brev. Arbejdet var vokset til 12 Bind og vejede 30 Kilo. I en vanskelig og kulfattig Tid tænkte jeg paa at brænde hele Historien. Men naar jeg saa slog op i det, kunde jeg alligevel ikke tilintetgøre det. Men det laa som en Hindring paa min Vej.

Saa kom Løsningen paa Opgaven, man skal bare give Tid.

— Taalmodighed, Deres Majestæt, som General Kutosov sagde til Russerkejseren, da denne idelig opfordrede Generalen til at slaa Napoleon, Kutosov trak bare Tiden ud, slæbte Napoleon efter sig ind i Rusland, Generalen vidste, at han kunde ikke slaa Napoleon, men han vidste, at den russiske Vinter kunde det. Kutosov brændte, som det er Russerskik, alt af, hvor han kom frem. Napoleon gik i Fælden. Hans Kejsereventyr var endt. Altsaa: Taalmodighed. Giv Tid. Chancen kommer. Og den kom. En Aften læser jeg i N. T., at Frankrig vil oprette et Bibliotheque & Musee de la Guerre og beder ogsaa Norden om Stof. Jeg tilbød Frankrig mit Manuskript paa følgende Maade:

Vanløsehus, Vanløse ^{30/11} 19.

M. Desfeulles.

Paa given Foranledning tillader jeg mig at meddele Dem: Under Verdenskrigen ofrede jeg hver Dag en eller flere Timer paa at indsamle Stof om Verdenskrigen. Resultatet blev 12 store Bind i kronologiks Rækkefølge (egne Artikler, Udklip, Billeder), der, hvis de blev trykt, vilde fylde ca. 5000 Sider. Jeg antager, at mit

Materiale er en af de største og righoldigste Samlinger, som findes. Et Kapitel, der fortsættes i alle Bindene, hedder: Saadan var Krigen. Mest private Udtalelser af dem, der var ved en eller anden Front, Beskrivelser af alle udsøgte Rædsler, men ogsaa Beretninger om Heltemod og Sejre, Lidelser og Sorger. ... Et Menneske-Dokument eller om man vil: Dokumenter om Mennesker; klart tænkende eller overnervøse, Bidrag til Krigens Psychologi — er jeg især glad over.

Hele dette Materiale stiller jeg fuldstændig til Deres Raadighed. Svar udbedes.

Deres ærbødige

Carl E. Simonsen.

Jeg ventede selvfølgelig Svar straks, idet jeg mener, at et Brev altid er et Svar værd. Hos mig ligger ingen ubesvarede Breve. Men Tiden gik. 22. Marts kom Svaret. Adressen var mangelfuld, men Postvæsenet fandt Adressaten:

Monsieur Carl E. Simonsen,

Vanløsehus,

Danemark.

Og Brevet gjorde mig meget glad. Det kom fra den franske Regering. Den magtede, hvad adskillige i denne Sag ikke havde kunnet magte, at besvare et Brev.

I autoriseret Oversættelse lyder Brevet fra Frankrig saaledes:

DEN FRANSKE REPUBLIK

Ministeriet for den offentlige Undervisning og for Kunst og Videnskab.

Bibliotheque et Musee de la Guerre. Numer 2678.
(Paa Grundlag af Henri Leblancs Samlinger.)

Paris, den 17. Marts 1920.

Hr. Carl E. Simonsen,

Vanløsehus,

Danemark.

Min Herre.

DEN 30. November forrige Aar har De velvilligt skreven til Hr. Desfeuilles, som paa det Tidspunkt var udsendt til Deres Land, for til hans Disposition

at stille 12 Bind indeholdende Optegnelse af forskellig Art, som De har samlet under Krigen. Ved sin Tilbagekomst har Hr. Desfeuilles meddelt mig Deres Tilbud, som det er mig en stor Fornøjelse at modtage, og for hvilket jeg er Dem overordenlig taknemmelig. Den Adresse, til hvilken disse Optegnelser skal sendes, er anført overfor i dette Brev.

Krigsbibliotheket og Krigsmusæet er en fransk Statsinstitution og byder derfor den bedst mulige Garanti for, at det bliver betryggende opbevaret.

Med Højagtelse.

Ærbødigst

Generalsekretæren

P. Fontana.

26. Marts 1920, afsendes det mægtige Manuskript, De 12 Bind blev pakket i 9 Pakker, og hele Historien vog 31 Kilo. Porto og andre Omkostninger beløb sig til Kr. 52,00. Forsendelsen var forsikret for 18,000 Frks.

Og saadan gik det nøjagtigt til, da jeg i min Uformuenhed gav den mægtige franske Republik en Gave.

SELMA LAGERLØF

HVER Dag har sit Eventyr, vi oplever allesammen hver Dag et Stykke af en Roman — indtil den Dag kommer, da vort Eventyr paa Jorden er sluttet, men jeg er af dem, der tror, at vi efter Døden gaar mod Eventyr paa en ny Jord og under en anden Himmel — Beviset for en saadan ny Tilværelse eksisterer ikke, men vi kan ane og tro paa en kommende Dag efter Døden.

Naar man er bleven ældre, ser man ofte helt anderledes end før, og man dvæler da ved Eventyr man har oplevet, alle Memoires Grundlag. — —

6. Juli 1907 blev jeg gift med Rigmor Simonsen

og i Forlovelsestiden, der kun varede 6 Uger, skrev jeg i en lykkelig Periode en Række smaa Digte, som jeg heftede sammen med nogle lidt ældre Arbejder og lod det udkomme 1910 hos V. Pio. Valdemar Andersen tegnede og Simon Bernsteen trykkede — storartet, der blev solgt 11 Eksemplarer af Bogen, da den endelig kom i Handlen. Jeg har ikke været af de Forfattere, der paa Gader og Stræder strøjfer rundt og prakker Venner og Bekendte Bøgerne paa. Og dertil kom, at Danmark ikke var kommen ind i den Bibliofilperiode, da man sælger smaa magre Digt-samlinger til høje Priser. Bogen kostede mig 200 Kroner, og saa var Bernsteen endda saa skikkelig at nøjes med en beskeden Betaling!

Men jeg fik Revanche.

Lille Mand, stor Opgave.

1911 om Sommeren blev der paa Grundtvigs Højskole i Lyngby afholdt et stort Møde med en Række Foredrag for c. 200 norske Lærere og Lærerinder. En Del danske Mænd og Kvinder af forskellig Størrelse og Vægt talte: Klaus Berntsen, Dr. phil. H. L. Møller, P. A. Rosenberg, Forstander H. A. Rosendal m. fl. Jeg talte en Aften om danske humane Foranstaltninger med særligt Henblik paa Selskabet »De hjemløses Venner«. Et Foredrag (med Ændringer) jeg har holdt ca. 300 Gange.

Foredraget var meget muntert anlagt og havde en vis dramatisk Karakter, da jeg skildrede en lang Række hel- og halvkomiske Personer, som jeg ikke tog højtideligt. Jeg fortalte om adskillige pudsige Situationer — og Folk morede sig. I hvert Fald høstede jeg meget Bifald og fik Tak bl. a. af en Lærerinde fra Tromsø og af Læreren, den norske Forfatter August Steinhammer. Vi raabte selvfølgelig Hurra for Danmark og Norge. Og jeg fik ogsaa Hurra'er, der paany bragte mig paa Talerstolen, hvor jeg udtalte, at en dansk Forfatter L. Budde en Gang havde sagt, at man skal være glad for en Gave — selv om det kun er en Hundehvalp, man faar sendt.

Mine Damer og Herrer! I Morgen skal de allesammen

faa hver en Bog forærende, en Digtsamling — Rigmor — der er skrevet til min Hustrus Ære, min Hustru sidder der (peger paa hende, man rejser sig op) De skal alle faa min lille Bog i Morgen (Jubel). Hvert eneste Eksemplar der er, skal de faa. Til Norge og Nordmænd er for mig intet for godt! Leve Broderskabet i Norden (Hurra).

Hr. Steinhammer rejser sig op og udtaler, at det er ingen Sag at skrive Digte, naar man har en ung smuk Kone — men han har skrevet en Bog om sin gamle Kone. (Mer Jubel).

— — —

Paa den fornøjeligste Maade endte Mødet.

Og næste Dag havde hver Nordmand sit Eksemplar af Bogen. Og nu er Bogen i 200 norske Hjem, for saa vidt den ikke blev hevet ud af Kupéinduerne, da de Norske kørte hjem.

Pastor Tidje, Sønderjylland, var samme Aften Gæst paa Højskolen, men han var syg og laa til Sengs, jeg aflagde ham en kort Visit og kom snart i Debat om Sønderjylland — da jeg forlod ham og kom ned i Haven dansede de norske Lærere og Lærerinder Folkedanse, medens de sang de gamle Viser.

Med et flot Honorar i Lommen forlod jeg Højskolen, og da jeg nogle Aar senere kom igen, var det ogsaa i Selskab med Folk fra de andre nordiske Lande (Nordisk Møde 1921).

Men det er sandt! Rigmor gav mig endnu en Oplevelse. De to Nygifte sendte Digtsamlingen til — Nordens Digterdronning: Selma Lagerløf. Og fik som Tak følgende Brev:

Hr. Carl E. Simonsen!

Tack for de smaa Verserne. Det var en vacker tanke att ni ville ge mig del av Er unge lycke.

Vill ni ge många venlige hilsninger — til »Rigmor« från

Er tillgifne

Selma Lagerløf.

Mårbacka, O. Emtervick 15. Juni 1910.

II

Det kan være Vrede, Indignation, ondt Had, det kan være usvigelig Tro, et lysegrønt Haab eller rødblussende Kærlighed, som dikterer. Eller det kan være en løbsk Fantasi, en knastør Fornuft eller sentimentale Følelser, som faar Skribenten til at tjære løs.

Og nu Selma Lagerløf?

Alle hendes Værker aander af Kærlighed — ikke just den erotiske —, men Kærligheden til Fædrelandet, Jorden, Slægten, Norden — til alle Mennesker. Hun begyndte straalende med: Gøsta Berlings Saga, og den sidste Bog: Mårbacke, smaa Skitser fra hendes Fædres hjem, om de som kom eller levede der, en Række Hjemstavnsbilleder, Historier om gode og onde, om morsomme og originale Mennesker: Kajsa fra Bakken. Løjtnant og Fru Lagerløf, Lange Bent, von Wackerfeldt og mange andre . . . Løjtnant Lagerløf var Selma Lagerløfs Fader. Baade Titlen og Navnet fortæller paa sin Maade Historien om Mårbacka. Han var en rask og kraftig og god Mand — men ikke stærk nok til at holde Godset oppe, han blev krænket over en Bagatel og gik ud af Hæren, han kom let paa tvers af Tidsaanden, og Pengene forslog ikke, og han var en Forsørger for mange. Han havde en aaben Haand.

Men trods alt — hvor morsomt havde de det ikke paa Mårbacka! For Selma Lagerløf er Godset Eventyrets og de levendes Land. Her levede Barn et sit ret ensomme eget Drømmeliv, hun syntes stillet som Epiktet i Oldtiden, der ogsaa paa Grund af en Benskade ikke kunde deltage af Hjertens Lyst i Barnsdommens og Ungdommens Lege og Løjer.

Men som Epiktet blev Tænkter, blev Selma Lagerløf Skribent, begge store i den Verden, hvor man tænker og læser, for husk, at der er Mennesker, der ikke tror, at Digtning er Kunst, at der er Folk, som ikke nogensinde har læst en Bog igennem, for hvem der vilde være en Straf at læse en Digtsamling eller en større Roman — men vi lever dog ikke alle for at

spille Fodbold, deltage i Boksekampe, lege med Skibe ved Kapsejladser eller skyde Spurve . . . !

Thi man maa vel erindre, at der er Tanker, som naar højere end Stjerner og Sole, der er noget, vi ikke kan faa Tag i med Hænderne, det er det, som hænger sammen med Tanker om Liv og Død, om Gud og det evige Liv. Af alt Arbejde paa Jorden er det at skabe noget af intet det højeste, et Menneske kan naa: Et blivende Kunstværk, en Opdagelse eller blot en Opfindelse til Nytte og Glæde for Menneskeheden!

Og Selma Lagerlöf har skabt skønne og aandelige Værdier.

III

Jeg saa den berømte, svenske Forfatterinde ved Forfatterstævnet 1919 i København, men talte ikke med hende — vi sad nær hinanden i Det kgl. Teater og saa »Jeppe paa Bjerget« og en Ballet, der gaves som Festforestilling for Nordens Skribenter. Men under Festligheder og Møder var Forfatterinden ligefrem belejret, ganske som ved en Ministermiddag, hvor alle maser paa for at komme i Nærheden af Eksellencen . . .

Men ved denne som ved adskillige andre Lejligheder holdt jeg mig tilbage og lod dem snobbe, der vilde snobbe . . .

Men ingen løber fra sin Skygge. Hvad der skal ske, det sker . . . Den druknes ej, der hænges skal!

En af Mødedagene — den sidste vist — var Medlemmer af Stævnet paa Christiansborg, og ved den Lejlighed saa vi den Gruppe fornemme og fine Damer, der med Hjertensglæde syede Flag til de sønderjyske Landsdele. Og en Flok unge Damer af Adeleen, som jeg ikke kendte, roste jeg stærkt for deres smukke Syning. De kunde arbejde. Og hvad er dejligere at se end Mennesker der kan og vil bestille noget!

Alfred Ipsen oplæste et smukt ældre, symbolsk Digt, han havde skrevet om Sønderjylland, men han var allerede saa svækket og nedbrudt paa det Tidspunkt, at ingen forstod et Muk af Oplæsningen — men da han var færdig, klappede Forsamlingen artigt i Hænderne.

De unge Damer bistaet af Henrik Cavling opfordrede mig til at tale for Etatsraad Hasselbalck, der havde skænket Flagdug til alle Flagene, og det var et stort milelangt Stykke, som 40 Damer skar og syede af i fire Maaneder. Naturligvis talte jeg for Etatsraaden, og vi raabte Hurra for ham. De unge Damer gav os saa Konfekt af fine Skaale, alle Herrer og Damer gik en Rundgang gennem Slottet, og jeg bad Danserinden Frk. Gauda — der var mellem Syerskerne — danse for os. Vi fandt en stor Pressenning paa Slottet, bredte den ud paa Betongulvet, og saa dansede vor kendte Frk. Gauda til de unge Pigers muntre Sang.

Det var en hel Oplevelse!

Omsider skrev vi vore Navne i en Protokol, og da jeg var første Mand og ingen Brilller havde ved Haanden, blev mit Navn skrevet saa stort, at det fyldte en Linje paa Siden. Den næste, der kom, spurgte jeg: »Hvis Navn er det, der staar?« Og jeg pegede paa et Navn, der var skrevet Dagen før. Noget Krimskrams, der for mine Øjne var at se som en lille Række Flueben.

»Det er Selma Lagerlöfs Navn!

Og jeg tænkte: Jo større Forfatter des mindre Skrift.

Naturligvis er denne Opfattelse ingen almengyldig Lov, men det var min Tanke, da jeg saa hendes Navn og min Skrift.

IV

Fornylig havde Forfatterinden Besøg af Verdenspressen i Anledning af Gøteborgudstillingen. En Del af disse fremmede endog fra fjerne Lande besøgte hende i Värmland, det skønne . . . Og det fortælles, at mange af disse Journalister ikke før anede hendes Eksistens, for som Søren Kierkegaard siger: Det er ikke nemt at være Geni i en Landsby.

Og i deres Blade har de givet hende de mærkeligste Navne: Ladehof, Ladeblad, Ladehøj . . . Ja—ja, Uvidenheden og Dumheden er stor, ogsaa blandt Journalister!

Og det er vist sjældent Førsterangsjournalister, der er »Verdenspresse«. Ofte er det Mennesker, som for

egen Regning sendes ud af godmodige Blade, gør Turen og optræder som — Journalister.

Vi husker, hvordan det gik Alfred Ipsen, da han ved Kielerkanalens Aabning om Bord i Dampfærge mellem Warnemünde og Gedser blev præsenteret som Forfatter Ipsen for »Verdenspressen«. De fremmede Damer og Herrer stod paa Hovedet for ham.

De troede, at det var Henrik Ibsen, der blev præsenteret. Og det skrev de til deres Blade.

Henrik Ibsen protesterede ikke. Han havde forlængst erfaret, at det var absolut forgæves at kæmpe mod Uvidenhed og — Trykfejl.

Ogsaa Berømmelsens Sol har sine Pletter.

V

18. Marts 1926.

Og nu i sidste Uge er Frk. Selma Lagerløfs smukke Arbejde »Ingemarsarven« gaet over det hvide Lærred paa mit eget Billedteater »Odeon«, Fælledvej 6, og det gik ogsaa paa tre andre Teatre. Selma Lagerløfs Arbejde er den bedste Film, vi har haft paa vort Teater, ledsaget som Filmen blev af skøn Musik paa Grundlag af svenske Melodier.

Ja—ja, Eventyret fortsættes og fortsættes til Døden en Dag sætter Punktum. Hvor underligt, af de Mennesker, der læser dette, lever der om Hundrede Aar ikke et —!

BJØRNSEN, JONAS LIE OG HERMAN BANG I PARIS

JULEN 1893 skrev jeg et Par Ord til Herman Bang, der var bleven Medarbejder hos os, og sendte ham min første Bog »Skærver«, der senere offentliggjortes fra Begyndelsen til Slutningen (uden Honorar) af det norske Blad »Scandinav pacific« i San Francisco. Bang

opholdt sig da i Paris, dels for at studere Skuespil-kunst, og dels fordi det var nødvendigt. Han skrev ogsaa til nogle faa nordiske Aviser og fik ikke stort for det. Jeg skrev til den Ensomme, for han maatte helst holde sig stille, hvad han havde svært ved, og hvorledes skulde han kunde det med det Sind, han havde. En Dag kom der saa en Notits, at han paa den bekendte Madam Adams private Teater skulde medvirke ved Opførelsen af Bjørnsøns Stykke, »Mellem Slagene«. Det var nu Bangs Opgave her at instruere en Bande fornemme Damer og Herrer, der havde staaet General Boulanger nær. Og her traf Bang den senere saa kendte Madame Rejane, Lugne Poë og Grev de Prozor. Mellem disse var M de Bang i sit Es. Husk — haha — at han var af gammel Adel — haha — af Skjalm Hvides Æt, hvis fornemste Mand, Biskop Absalon ogsaa i sin Ungdom havde studeret i Paris som de Bang nu. de Bang var af en Slægt, som var mere end 600 Aar gammel. Nu skulde der slaas et Slag for Nordisk Litteratur. Bang havde fundet et Forlag, Bjørnsøn et Teater og min lille Skildring, Menneskeblod, vilde Grev de Prozor oversætte til et fransk Tidsskrift. Nordiske Navne i Straaleild og bengalske Flamme. Vi trykte Notitserne, der kom flere ad Gangen, det var Herman Bang her og der og alle Vegne. Notitserne kom i anbefalede Breve, og Honoraret ønskedes pr Telegram. Men saa sprang en Bombe i Paris.

Madame Adam fik en anonym Skrivelse fra København med visse kedelige Oplysninger, der ikke var helt løgnagtige.

Madame sendte Bud til de Bang og bad ham om i Stilhed at trække sig tilbage.

Fruen frygtede, at hans Fjender en Dag kunde finde paa at offentliggøre saadanne Breve, hvorved ogsaa hun og hendes Societet kunde risikere at blive kompromiteret. Bang var sig ikke nogen Brøde bevidst. Om han maatte se Brevet? Nej, absolut ikke. Men hun maatte af Hensyn til Hertuginde A, Grev de B. og Vikomte C. lade ham ganske stille forsvinde.

Herman Bang var sønderknust, han var alle Dage en Sortseer.

Han gik til Jonas Lie og fortalte, hvad der var hændt. Lie gav Kalotten et Skub og henviste ham til Thomassine, der var den, der kendte Raad for alt . . .

Bang gik til Thomassine, og hun sagde: »I Morgen kommer Bjørnson, han ordner alt«.

Og det gjorde han.

Da Bjørnson kom, lagde Herman Bang Kortene paa Bordet.

Bjørnson forstod, at uden Bang vilde »Mellem Slagene« vanskeligt kunne opføres — thi Nordisk Aand og Gallisk Aand er to næsten inkommensurable Begreber. Hvad der er tilladt Jupiter, er ikke tilladt en Stymper, og hvad der kan gaa an i Paris, passer ikke i København eller Bergen.

Bjørnson rasede, buldrede op og gik til Madame, der modtog den store, stærke og flotte Nordmand med den mest smigrende Opmærksomhed — men Madame blev meget bedrøvet, da hun hørte Bjørnsons Grund til Besøget.

— Hvad er det, jeg hører, maa Herman Bang ikke sætte mit Stykke i Scene?

Madame trak paa Skuldrene. Efter et Brev, hun havde modtaget, maatte Herman Bang regnes blandt de miserable. Madame var bange for at blive kompromitteret. Og hvad vilde Hertuginde U. og Grevinde X. sige, hvis de saa det Brev trykt, som Madame havde modtaget.

— Hæderlige Folk, raabte Bjørnstjerne Bjørnson, skal aldeles ikke bry sig om, hvad anonyme Fanter og Styggefolk skriver.

— Men tænk, om der blev Skandale?

— Der bliver ingen Skandale — jeg kender nok de fejge Fyre. Og hvis Herman Bang ikke maa sætte mit Stykke i Scene, ønsker jeg ikke mit Stykke spillet.

— Men Monsieur!

— Som jeg siger, Madame, enten — eller . . .

— Det kan ikke være Monsieurs Mening!

— Jo, det kan De stole paa!

— Monsieur!

(Man kan rigtig nyde denne Scene mellem den brave, store Bjørnson og den lille, fine franske Dame).

— Jeg garanterer for Herman Bang, Madame!

— Det forandrer Sagen, Monsieur.

Og »Mellem Slagene« blev opført i Paris og gjorde Lykke under Bangs Instruktion — for paa det Omraade var Bang en fremragende Kapacitet, han lærte i Paris Franskændene at spille nordiske Arbejder — men han lærte ogsaa af Franskændene, hvad vi senere paa vore Teatre og ved hans Oplæsninger saa og hørte, her var han ubestridt Mesteren, en hel Napoleon med stærke Ord og Teatertorden. Af Gøglere skabte han levende Mennesker og blev selv ved at være en Gøgler, for hvem Teater og Tribune var selve Livet. Paa Grund af Ødselhed paa sig selv og sine Venner, var han i en permanent Pengeforlegenhed . .

II

Mellem mine mange Breve gemmer jeg en Del Skrivelser fra Bang, der er skrevne til mig fra Paris. (1894).

Paris. Rue de L'Abbe de L'Epps 14
Torsdag.

Kære Ven!

Gang paa Gang maa jeg vende mig til Deres Godhed. Det er mig — til Udarbejdelse af en Bog — aldeles nødvendigt at faa en Aargang af Aftenbladet, Aargangen fra 1. Maj 93—94. Hvordan skal det gaa til? Jeg ved det ikke. Men Bladet maa i hvert Fald laane mig Aargangen. Jeg skal samvittighedsfuldt staa inde for den. Svar mig hurtigt kære Ven.

(Bang fik to indbundne Ekspl. sendt, som vi naturligvis aldrig mere saa — formodenlig er de brugt som Reklamenummer for ham selv overfor de Venner, hvis Navne stod i de tidligere omtalte Notitser).

Her er Sol, Skønhed og Sommer.

Jeg har været saa overanstrengt og træt, at jeg ikke

har kunnet skrive en Linje. Men nu maa jeg begynde igen.

Jeg har sendt et Par Dagbogsblade: »Fra fem til syv« og »Fester«. Sørg for, at de ikke bliver trykt. Thi mine Modstandere hjemme hengiver sig til den Sport at sende Oversættelser af alt, hvad jeg skriver, og de to »Blade« gør en Smule Løjer med parisisk Liv. Ødelæg dem derfor, hvis det ikke er forsilde. Der ankommer desuden talrige anonyme Smædeskriverier til Fru Adam og Fru Rejane. Aa — hvilken Fædrelandskærlighed.

Deres Ven
H. B.

II

Montreuil sur Mer. Pas de Calais.
France ¹³/₃ 94.

Kære Ven. Sørg for, at der uopholdelig sendes mig Penge hertil. Jeg har været meget syg men maa nu tilbage til Paris. 100 Kr. Jeg haaber at faa Deres Skildring i »La vie Comtemporaine«.

Deres Ven
H. B.

III

Kære (Navn). Jeg ved godt, at denne Artikel er dum. Men jeg kan ikke gaa ud mere, da jeg ikke har Penge til Barberen. Jeg kan ikke købe Aviser mere, da jeg ikke har Penge til dem.

Og jeg bestiller ikke andet end om Dagen og den halve Nat at gaa op og ned og fortvivle. Saavidt er det kommet i al denne Sygdom. Jeg har ikke Papir og ikke Konvulutter. Jeg ved godt, jeg har næsten intet skrevet, men for at jeg kan komme ud og begynde at arbejde igen — saa telegrafer — jeg beder Dem — 50 Kr. til mig efter Modtagelsen af dette. Thi dette holder intet Menneske ud i Længden.

H. B.

Kære Hr. Simonsen!

Hvorfor jeg skriver dette just til Dem? Jeg skal sige Dem det. Det var et Par Ord, De skrev til mig til Jul. Saadan et Par Ord finder man kun overfor et Menneske, for hvem man nærer Godhed. Derfor kommer jeg til Dem. Muligvis kunde De vise mig en Tjeneste, som man kun sjældent kan vise et Medmenneske. De kender Forholdene, hvor under jeg kom hertil. Det er et Aar siden. Nu bringer den første Februar (det maa ikke i Bladet) Revue des Mondes en Omtale af mig paa 40 Sider, mine Romaner er under Trykken (Trykning). Mm Adam, Republikens første Dame, indfører mig i »den store Verden« (!) Tro mig, min Ven, alt dette glæder mig mindre for min Skyld, end fordi det kan bringe mig til at bøde for mit ulykkelige Liv og arbejde for de mange, de mange i Fædrelandet. Jeg har under alt dette ingen Fjender, jeg har kun Landsmænd.

Og alt kan gaa — — men ikke uden Støtte. Jeg har kæmpet mig igennem L'Oeures Prøver uden Hjælp. Jeg kan ikke gaa til Mm Adam. Jeg har ikke Klæder dertil, og jeg kan ikke skrive dem sammen. Thi selv alt det Arbejde tager jo min Tid. Og kan jeg ikke hos Mm Adam »redde Skinnet« er al Ting tabt for os alle sammen — det forstaar De.

Men der er ingen til at hjælpe, hvis denne min Plan ikke kunde virkeliggøres. Jeg tror den unge Heyman (Otto Philip Heyman) gerne vilde hjælpe mig — skønt da jeg skrev om hans Fader (Nationaltidende), gjorde jeg det uden Bagtanker. Jeg har til de sidste Dage ventet 1500 Frks. fra min amerikanske Forlægger. (Mon?)

Hvis De derimod gik til H. var Sagen en anden. De kunde sige ham privat: Bang ved intet om dette. Jeg kommer af mig selv, fordi jeg kender hans Stilling og alt, hvorom det drejer sig for ham og for Sagen, for hvilken han kæmper. Han har slidt til nu,

men nu maa han hjælpes for at fylde Pladsen. Det ved jeg, og derfor kommer jeg — ene i Egenskab af hans Ven.

Den Sum, der behøves, er 500 Kr. Pengene skulde anvendes til Klæder og til Hjælp til mit Ophold. De kunde da tage 10 Kroner af mit Aftenblads Honorar tilside hver Maaned og sende H. tredive Kr. hvert Kvartal som Afdrag.

Vil De gøre dette Forsøg?

Mere end De ved, afhænger deraf. Og hvis De forsøger, vil De da telegrafere mig Udfaldet. Thi Mm Adams Prøver begynder om ti Dage. Og kan Pengene ej skaffes, maa jeg finde et Paaskud til at trække mig tilbage.

I alle Fald, bliv ikke vred paa mig og lad dette blive strængt mellem os. Jeg har af Menneskers Sladder døjet Lidelser nok.

Deres Ven
H. B.

V

Torsdag.

Tak min Ven. Jeg laa igaar — overvældet af Anstrængelser ved »Over Evne«. Nu Tak. Men skriv mig (til) hvordan De fik Pengene.

Deres Ven
H. B.

III

Ja, hvordan fik jeg Pengene?

Efter Modtagelsen af Brev IV sendte jeg et Par Ord til Otto Ph. Heyman og bad i Anledning af et Brev fra Herman Bang om en Samtale. Alt Hemmelighedskræmmeri var jeg bestemt imod: Kortene paa Bordet. Pr. Telefon blev vi enige om at mødes i Kafé Rosenborg paa Raadhuspladsen. Efter en Del Omsvøb og Viderværdighed gik Sagen i Lave, idet han dog forinden vilde tale med sin Moder, Etatsraadinde Heyman, og Dagen efter sendte jeg pr. Post en Check paa Credit Lyonnais i Paris, men mod Postvæsenets Kvittering.

Og Bjørnsons Arbejde blev opført. Madame gav en Fest — hvor Bang fik en Hertuginde til Borddame.

Den Lykke, Aftenen gjorde, kom senere Bang tilgode, da han kom hjem. Der kom en fransk Teatertrup under Lugne Poé til København. Bang var Konferencier paa Folketeatret, hvor Fransk mændene spillede. Det var klart for alle, at Bang som Instruktør havde lært adskilligt i Paris. Senere saa man ham som Fornøjelsesraad ved Prinsesse Maries Velgørenhedsfester.

— — —

En Aften efter Bangs Hjemkomst fra Paris var han i et lille Aftenselskab i mit Hjem.

Han fortalte om Genvordighederne, han havde haft og beklagede sig over, at »Selskabet« ikke vilde rigtig kendes ved ham. For det var jo Bangs Fryd at omgaas fornemme, helst betitlede Folk, han var i Virkeligheden en Snob, en Egoist, der kun vilde sig selv frem. Naar han optraadte ved Velgørenhedsfester eller gav Folk Penge — jeg har ikke set det sidste — var det mere for at spille en Rolle som Velgører — inderst var han Skuespilleren. Og jeg har den Tro, at kun faa har spillet bedre Komædie.

Hin Aften, hvor han for det højtærede Selskab med stort Mesterskab foredrog »Irene Holm« opfordrede jeg ham til at indtræde i »Folkelig Afholdsorden«. Bang var villig. Og nogle Aftener senere blev han efter Ritualets Bydende optaget i Ordenen. Vi sang Aabningssangen under Ledsagelse af Orgelmusik. Forstanderen stod ved sin Pult.

Marskallerne hentede Bang, der var i Forværelset, ind, og den højtidelige Handling begyndte.

Marskallerne slæbte Bang op til Forstanderen, der var flankeret af Ordenens Kasserer og Sekretær samt to Lys i Glasstager, foræret Logen af en Mand, der var Medlem af denne og solgte Aviser paa Gaden.

Som Bang stod foran Forstanderen, lignede han en Sønderknust foran en Retsskranke. Forstanderen oplæste Ritualet, som brugtes ved Indvielsen af nye Medlemmer ... og Bang aflagde Løftet, at han

saalænge, han var Medlem af Ordenen, skulde afholde sig fra Nydelse af Spiritus, for saavidt det ikke forordnedes af Lægen eller nydes ved sakramental Brug.

Vi sang, og Herman Bang var Afholdsmand. Logen betragtede Bangs Optagelse som en Sejr, vi kunde være stolte af. Hvad vilde en saadan Mand ikke kunde blive for Afholdssagen! Herman Bang Afholdsmand! En af vor Literaturs fineste Navne havde gjort Afholdssagen den Ære ...!

Da Ceremonien var til Ende, trykkede vi allesammen Forfatterens Haand, og Forstanderen førte vor nye Ordensbroder til et Æressæde i Logen. Der skulde egentlig have været et Ophold med Kaffeslapperads, men Bang skulde gaa, han havde ingen Ro paa sig, han maatte af Sted, der var en Ven, som ventede paa ham ... Han skævede efter Døren. Jeg gik hen til ham. Han tændte en Cigaret, jeg bad ham foredrage et af sine Arbejder. Han vred sig lidt. Damerne i Logen flokkedes om ham, han maatte fortælle os noget ...

Bang rejste sig.

Nu var han ikke vaklende eller bleg, fra Tilhører var han forvandlet til Aktør! Og han foredrog for os et af sine Arbejder med Kraft og Intelligens. Jeg har mange Gange baade før og senere hørt ham, men aldrig som hin Aften, midt i Halvfemserne, da han var bleven min Ordensbroder, og vi opholdt os i den skumle Bagsal i Adelgade, hvor Logen den Gang havde Lokale. Han lo saa Vinduerne klirrede, han hulkede, saa vi alle fik Taarer i Øjnene, han raabte og skreg og fraadede, for i næste Øjeblik at hviske, henaande Ordene ... Han gav det bedste en Kunstner kan give, sig selv, udleverede sig helt til os ... Og vi jublede. Logens Medlemmer var overvejende Folk af Samfundets jævne Lag, Mennesker, der sjældent faar de store Kunstnere at høre ... Hvor var de begejstrede over Bang!

Umiddelbart efter Mødet forlod han os i Selskab med ORSagf. Knud Jerlev, som paa det Tidspunkt

var Medlem af Ordenen. De gik til en flot Aftensmad, Jerlev havde arrangeret paa d'Angleterre — og Herman Bang kom aldrig oftere i Logen.

Bang var kun Afholdsmand en eneste Aften!

Men for ikke at blive misforstaaet maa jeg for dem, der ikke kender ham, erklære, at han aldeles ikke var drikkældig, tværtimod han var en meget sober Mand paa det Omraade.

Om end Rødvinsflasken hver Dag stod paa hans Bord.

Han var værre til at ryge Cigaretter og bruge Gifte.

Og jeg antager, at det er vanskeligt at sige, om han var syg paa Grund af Medicinen, han nød, eller Sygdommen.

Efter at Bang var kommen hjem, kom vi hurtigt fra hinanden, og skal jeg karakterisere ham ved et eneste Ord, vil jeg sige, at han var en Kvinde i Mandfolkeklæder. Hans tidt omtalte Godhed og Barmhjærtighed mod Smaafolk, har jeg ikke set, han var i mine Øjne et mærkeligt Menneske og en grænseløs Egoist, der benyttede enhver Chance (selv om han krænkede andre) for at vinde frem. Som Ven ønskede jeg ham ikke, da jeg først lærte ham at kende. Han var — skal Sandheden siges — et patologisk Fænomen, hvis Skæbne var haard nok.

Og han bør heller ikke maales med det normale Metermaal.

— — —

Aftenen før har tiltraadte sin sidste Rejse (gennem Amerika) fortalte han Emil Opffer følgende med Henblik paa den Tid, da vi begge var ansat ved Aftenbladet, jeg som Bladets Forretningsfører og han som Medarbejder, hvad jeg jo ogsaa var.

Bang fortæller: Den største Anspændelse af Kræfter, jeg nogensinde har udfoldet . . . jo, det skal jeg fortælle Dem. En Morgen Kløkken fire vaagnede jeg ved, at nogen kimedede som en Vanvittig paa min Dørklokke. Min Tjener meldte en Reporter. Han kom ind og fortalte aandeløst, at der var sket en stor Baneulykke

ved Gentofte. Han var rent tilfældig bleven Vidne til Katastrofen. Firsindstyve Mennesker var omkomne. Jeg iførte mig de nødvendige Klæder og gav mig til at skrive hans Beretning til et københavnsk Boulevardblad (Aftenbladet), som jeg den Gang var ansat ved.

»Ingen Springen i det!« sagde jeg til ham, og jeg tvang ham til at fortælle i Rækkefølge fra Begyndelse til Ende. Jeg skrev uafbrudt, saa Pennen næsten blev gloende, fra fire Morgen til ti Formiddag, men saa sank jeg ogsaa bekvemt sammen. Man maatte give mig Hofmandraaber.

Efter at jeg var kommen til mig selv, kørte jeg hen til Bladets Officin, gik ind i Budstuen, sprang op paa Bordet og holdt en Tale til Budene. Jeg fortalte dem, at jeg med Navn under havde skrevet en tre Sider lang Beretning om den forfærdelige Ulykke — den eneste udførlige Beretning, som vilde komme nu til Middag — og at jeg derfor raadede dem til straks at tage dobbelt Antal Blade. Snart kom de første Bude tilbage og forlangte firdobbelt Antal. Der blev den Dag solgt 183,700 Blade, et for en By som København uhyre Oplag, og efter den Episode tog Bladet et meget stærkt Opsving. Men Udgiveren, der var den mest storstilede Chef (Korsgaard), jeg nogensinde har arbejdet under, sagde til mig: »Reporteren, Herman Hartvig, giver jeg et Gratiale, Dem ikke, Hr. Bang!« Han vilde dermed antyde, at mit Arbejde ikke kunde betales. Jeg var da heller ikke fast gageret som de andre Medarbejdere. Jeg fik min egen Bedømmelse hver Uge.

Ja, hvor han end var, spillede Stjernekomedie med ham som Centrum.

ALBERTI

MED Aarhundredet (1901) rykkede Venstremænd ind i Kongens Raad. Det vil sige de to Dele af Venstre — de moderate holdtes ude. En stor Del

af alt Partivæsen skyldes over hele Jorden den moderne Presse, der lever af Nyheder, Sensationer og Broderkrig; jeg havde nær glemt det vigtigste: Annoncerne. Professor Deuntzer var kommen udefra, havde ingen Rigsdagshistorie og heftede ikke for Udtalelser, der var faldne i Kampens Hede. Det var utvivlsomt en Fordel for Ministerchefen. De moderates Stilling var ved Forliget af 94 stærkt svækket. Bojsen var gaaet ud af Rigsdagen, N. I. Larsen og saa, og Neergaard og Klaus Berntsen havde ikke endnu faaet den udmærkede Position, de senere fik. I Ministeriet sad derhos: Hørup, Christoffer Hage, General Madsen og Admiral Jøncke — de sidste helt ukendte i Rigsdagen. Endvidere: I. C. Christensen, Ole Hansen (den første Bonde i Statsraadet) og den skikkelige Enevold Sørensen — vel kendt i Provinsens Bladkontorer. Og saa — naturligvis — Adler Alberti, der var klog nok til at tjene sine Venner, en Mand, der kunde sige Ja og Nej og vise Modstanderne et overlegent og barsk Væsen. Han havde mange Fjender, lunkne Venner og rene Ildtilbedere. Ministeriet holdt i 4 Aar, stort kom der ikke ud af det — men Venstre kom i Gang.

Man tager næppe fejl, naar man siger, at Kronprinsen (Frederik VIII) var Venstres Mand og i høj Grad utilfreds med Estrupiatet og det, der fulgte efter. Og var Glæden stor paa Bondelandet over Systemskiftet, blev det ikke mindre, da I. C. Christensen i 1905 helt fik Æren, Riget og Magten, og denne Glæde fandt et naturligt Udtryk ved Landbomødet i København 25. November 06, Dagen før Den sjællandske Bondestands Sparekasse holdt 50 Aars Jubilæum. Dette Møde kulminerede ved en Festmiddag, hvor de mest graadige havde Plads ved Hovedbordet.

I. C. var Dagens Helt og Hovedtaler. Hans Excellence var festklædt og smukt dekoreret.

Han sagde, at han var glad over at være sammen med Københavnerne, det var vittige og godmodige Mennesker, som han satte Pris paa, men de forstod

sig ikke paa Politik. Fra Søen set var Byen den smukkeste i hele Verden; han fortalte, hvor stærkt Indtryk Byen gjorde paa ham, da han i 1874 første Gang saa den, men det var svært at regere mod København, det var hundrede Gange lettere at regere med København. Christian IX havde faaet det at mærke, da han 1863 stilledes paa sin ophøjede Plads, der blev ikke sparet paa Gadeoptøjer. Da jeg 1903 i Anledning af Regeringsjubilæet var hos Chr. IX, sagde han bevæget: »Ja, Christensen, nu tror da alle Mennesker, at jeg er Dansk — det troede de ikke for 40 Aar siden.« Jeg vil ikke sige noget nedsættende om Frederik VII, men mon ikke Evropa har set paa ham og Grevinde Danner, som det senere saa paa Kong Alexander og Dronning Draga af Serbien? Derpaa gav Ministeren Frederik VIII en Lovsang, omtalte Prinsesse Louises Sygdom og Død — et Samtaleemne i de Dage, og fortalte endelig om Ministeriets Dannelse og Dagens Politik . . .

Efter Bordet havde jeg en lang Samtale med den senere Landbrugsminister Anders Nielsen, især om Livet som det formede sig i sin Tid, om C. Berg, vi begge mange Gange havde været Gæst hos — og om Vanløse—Jyllingebanen.

Snart efter var vi igen til Fest: Onsdag 20. Marts 1907, til Venstres store Delegeretmøde. Mødet resulterede i en Organisation for Venstre og naturligvis en højtidelig Tillidsresolution til Ministeriet. Festmiddagen afholdtes i Wittmacks Lokaler, og jeg havde skrevet en Sang for

Den bedste Borger.

Vort Fædreland, det er i livlig Grøde,
 hvor hen vi ser alt godt og herligt gror.
 Og rundt omkring i Danmarks gamle Lande
 vi ser Kulturens brede Pløjespor!
 Og hele Samfundslag nu over Mulde
 højt løftes op mod Himlens høje Blaa,
 og Hede ryddes, Skove herlig plantes,
 Fabrikker bygges — nye Byer vi saa!

Fra Vesterhav til Øresundets Bredder,
 der virkes klogt og stort og rigt og godt,
 og ogsaa vi, der samlet er tilstede,
 vi bygger med paa Fremtids nye Slot!
 Maaske vi sætter kun et Fag i Muren,
 nuvel, af mange Fag en Væg bestaar —
 og vi vil møde og forsvare Slottet —
 hvis der skal komme onde, grumme Aar!

Der er en Stat, der er i livlig Grøde,
 et virksomt Folk bebor vort lille Land,
 men hver maa være med i Dagens Gærning,
 og hver maa handle bravt som bedst han kan.
Hurra for den, som villigt Arbejd yder,
Hurra for den, der virker som en Mand!
Thi hver, som gør sin Pligt for Hjem og Arne,
han er den bedste Borger i vort Land!

Nu, de mange Aar efter, er det ret interessant at se, hvem der var med til den Fest. Dannebrog bragte en Fortegnelse over Navnene. Der var — naturligvis — Ministeriets Medlemmer med Damer, Kommandør Bluhme, en Del af Venstres Redaktører, Professor Ehlers, Sagfører Hedegaard, OR-Sagførerne Amdrup, Byrdal, Grosserer Alfred Christensen, Etatsraad Leth, Bankkasserer Chr. Petersen, Dr. phil. C. Rothe, Kommunalærer Brunøe, Etatsraad Matthisen m. fl. Festen begyndte med en Sang for Ministeriet af Professor Otto Borchsenius og en nu aldeles ligegyldig Tale af I. C. Christensen. Han sluttede med et Leve for Danmark.

Da Anders Nielsen senere talte, var Alberti lutter Øre, men da han holdt op, sank Alberti hen i en Døs, kun afbrudt, da han ønskede at »klinke« med først Konsul Nørgaard (senere dansk Minister i Czechoslovakiet) og saa med — mig, der sad ham vis a vis. Alberti sad iøvrigt hele Aftenen og spiste — Rundstykker. Jeg prøvede at faa ham vækket ved at sige: »Ja, her faar vi nok mere Musik end Mad.« Alberti svarede: »De har Ret.« Derpaa faldt han atter i Tanker. Hvad tænkte han paa? Men han talte ikke med nogen, og ingen talte med ham. Da

min Sang senere blev sunget, rejste han sig, bukkede og takkede mig for Sangen.

Da under Maaltidet en Taler havde fremført Ønskeligheden af at faa Kvindens Valgret gennemført, rejste en jysk Bonde sig og sagde, at Kvindens Valgret var »nov Vaas«, Kvinden havde ingen Interesse for Politik, i Avisen læste hun kun Historien og de smaa Notitser, hun sku' bare passe sin Hjem og sin Børn — men — naturligvis — kunde Sagen bruges, naar der skulde handles med de andre Partier, saa bevares!»

— — —
Da vi gik ud af Spisesalen, fulgtes jeg med Statsrevisor Anders Nielsen, og da vi kom nedad Trappen, stod Konsejlspræsidenten (I. C.) der. Statsrevisoren præsenterede mig for Ministeren, vi talte om Korsgaard, C. Berg, Fiskeriet ved Enceinten — og mod Slutningen af Samtalen kom jeg ind paa Ministerens egen Karriere, som jeg mente var ret eventyrlig — for der var en lang Vej fra Stadil Skole og til Amalienborg; jeg sagde, at jeg i det mindste havde een god Egenskab — mellem mine Lyder —, da jeg kunde glæde mig over andres Blomster. Endelig sagde jeg lidt underfundigt: »Men er Gulvene ikke ret glatte paa Amalienborg?« Ministeren forstod min Mening, lo lunt og sagde: »Man værner sig til at staa paa dem.« Baade Alberti og Ole Hansen dansede med de unge Piger og Koner, da Tiden kom — men Hr. I. C. Christensen gik hjem. Jeg ogsaa. Det blev paa en Maade Ministeriets Afdansningsbal.

Hvor var nu de moderate, N. Neergaard, Klaus Berntsen og deres Venner? De holdt sig musestille, eller man kan sige med Sømændene, at de lavede for smaa Sejl, og først da Alberti traadte ud af Ministeriet, kom Neergaard ind og blev Finansminister — de a n e d e det kommende Uvejr, selv om de ikke vidste fuld Besked om Forholdene.

Men allerede ved sin første Fremtræden paa den politiske Arena havde Alberti Strømmen mod sig.

Gamle Redaktør F. Riegels sagde en Gang i en Samtale med Korsgaard og mig, at Alberti vilde havne i Statsraadet eller i — han kom begge Steder. Politiken bragte i sin Tid følgende Ordskifte mellem Professor Deuntzer og Chr. IX (1901) ved Dannelsen af det første Venstreministerium:

Kongen:

— Jeg maa finde mig i, at Hørup bliver Minister. Men denne Mand med det italienske Navn — hvad er det nu, han hedder?

Deuntzer:

— Alberti, Deres Majestæt!

Kongen:

— Ja, Alberti!!! . . . ham vil jeg ikke have i mit Ministerium!

Deuntzer:

— Det er uundgaaeligt, Deres Majestæt.

Kongen:

— Er det virkelig?

Men trods alt var Alberti Minister i syv Aar, fra ^{23/7} 01 til ^{23/7} 08. Den sidste Gang, han trak i Ministeruniformen, var ved Præsident Fallieres Afrejse fra København paa samme Dag, han tog Afsked.

— — —

Dagbladet Dannebrog havde alle Dage svært ved at hævde Stillingen som Nyhedsblad, men jeg skal love for, at den Nyhed, som Avisen bragte — om Albertis Afsked — fik Telegrafens til at knebre.

I Begyndelsen af Albertis Ministertid sagde man, at Ministeren ikke vilde fotograferes, men ingen Person her i Landet er blevet fotograferet og karikeret som han.

Men altsaa: 1908 kom Jordskælvet. Dannebrog skrev, at siden Minister Vilh. Lassens Død havde Ministeriets Rekonstruktion været paa Tale. og da Alberti længe havde været syg, vilde han trække sig tilbage og tilbringe hver Vinter i Syden.

Der var naturligvis ikke et Menneske, som troede paa den Sygdom — for Almenheden stod Alberti som en Kolos, som intet kunde bide paa. Og dog

dejsede han. Jeg tror paa de Udtalelser, der om Vinteren i Landstinget blev fremsat af Geheimeetatsraad Bramsen og Lehns greve Mogens Frijs.

23. Juli 08 var jeg i Kultusministeriet for at takke Enevold Sørensen for mit første Statsstipendium, og Talen faldt paa Alberti. Ministeren sagde, at han troede ikke, at det var kommen paa den Maade. Men paa hvilken da? Jeg tænker, at Alberti kastede Kortene, enten det passede Ministeriet eller ej. Men gaa maatte han — hvor tragisk-komisk, som Geheimekonferensraad.

Nielsen-Grøn sagde i de Dage til mig, at Rigsdagssamlingen 1907-08 var den uhyggeligste i Mands Minde. Borgbjerg rykkede gladelig frem mod hans Faders gamle Chef, men især gav Herman Trier Ministeren det glatte Lag, som Politiken skriver »med malmfuld Røst.« Det skete ^{30/10} 07. Men Anders Nielsen sagde god for Alberti — efter en spøgefuld og ret kraftig Tale af Ministeren.

Men havde Alberti Fjender — Masser —, havde han ogsaa trofaste Venner. Alberti var jo den, der holdt givne Løfter, et Ja var et Ja og et Nej var et Nej.

Ved Finanslovens 3. Behdl. gik Bølgerne ogsaa højt, og Dr. phil. Birch laa i Spidsen for Angrebet. Desværre tillader Pladsen ikke at komme nærmere ind paa denne Forhandling. Mod alt det, der blev sagt fra flere og flere Sider, havde Alberti den Sætning: »Det er ikke sandt!«

Efter Rigsdagssamlingens Slutning holdt Sparekassen Generalforsamling, hvor Sagfører Borre i jævne vendinger spurgte til Kassens og Albertis Befindende. Ministeren svarede:

Jeg forstaar jo godt, hvad det er, der har givet Anledning til den Snak, der er gaaet rundt i visse Blade. Det er den Begivenhed, der fandt Sted paa Privatbankens Generalforsamling, hvor en Aktionær spurgte, om det passede, at en højtstaende Embedsmand havde Veksler i Banken for 3 Millioner. Herpaa svarede Direktøren, at han kendte ikke saadant Engagement, men det Forhold, der sigtedes til, var ordnet paa bankmæssig Maade.

Jeg skal her gentage, at jeg slet ingen Veksler har, hverken i Privatbanken eller andet Sted, og skønt det jo er lidt drøjt at skulle staa og gøre Rede for sine private og personlige Pengeforhold, skal jeg sige, at det Forhold, hvori jeg staa til Privatbanken, er dette, at jeg har en Kassekredit, for hvilken jeg har stillet i Pant en Panteobligation paa 150,000 Kr. i min Ejendom paa Lyngbyvejen, og paa denne Kassekredit kan jeg hæve indtil 140 000 Kr. Denne Sag er ordnet for 10 Aar siden. Hvor lidt eller hvor meget jeg skylder paa denne Kassekredit, antager jeg ikke kommer nogen ved. (Hør!) Hovedsagen er, at jeg, bortset fra nogle Smaaregninger — jeg har baade faaet Frakke og Vest siden Nytaar —, ikke skylder noget bort, der ikke er prioriteret i mine faste Ejendomme, og mine personlige Forhold har aldeles intet med Sparekassen at gøre.

Alberti havde derhos forstaaet at omgive sine kriminelle Sager med et politisk Gærde, der indhegnede ham, og han forstod at give det Udseende af, at et hvert Angreb paa ham var et Angreb — paa den sjællandske Bondestand. Og derfor endte ogsaa Mødet med et: Leve Ministeriet!

Efter Rigsdagens Slutning blev der Stilhed en Stund, men det trak op til Uvejr, Stormen var i Fremmarch. Mange mente, at det hele bare var det sædvanlige Rigsdagskævl, som i hvert Fald i København aldrig er taget synderlig højtideligt, hverken før eller nu.

I Slutningen af Juli og i Begyndelsen af August foretog Kong Frederik VIII og Dronning Louise deres store jyske Rejse med I. C. Christensen som Major domus, og Ministeren viste ogsaa Majestæterne Jylland i den Belysning, han mente burde anvendes.

Bladene i København saa halvsurt til, og Politiken spottede. Men for I. C. Christensen og hans Hus var det store Dage.

I. C. Christensen taler, Kongen taler, og Amtsraadet giver Middag paa Søndervig Badehotel.

Bladene fortæller Anekdoter om Turen.

En lille Pige skal et Sted overrække Dronningen Blomster, men da det store Øjeblik kommer, vil Pigebarnet ikke af med Blomsterne, Dronningen rækker efter Buketten — men Barnet skjuler den bag sin Ryg og siger højt til Dronningen: »A will sel' be hold mi' Blomster.«

Altsaa: Den rene Idyll

Rejsen forløb i det hele taget udmærket. Befolkningen møder i store Skarer, hvor Kongen viser sig, Majestæterne besøger Hedeplantager, Højskoler, Byerne langs Vestkysten, ogsaa de tapre Vendelboer besøges — men — —

Men saa kom 8. September 08, en Dato, de sjællandske Bønder sent vil glemme, thi paa den Dag fløj det Budskab over Landet, ikke at Alberti havde skudt sig — men havde meldt sig til Politiet! Siden Christian IX Død havde Byen ikke været i en saadan Bevægelse. Det hed sig, at 9 Millioner Kroner var tabt. Telefoncentralen og Aviserne havde en af deres store Dage. Sparekassen lukkede. De store Banker holdt Møder. Konseilspræsidenten ønskede ikke at modtage nogen.

Forøvrigt: Det officielle Danmark fik Nyheden om Albertis Fald at vide paa en ret dramatisk Maade. Man var til stor Kejserinde Dagmars Modtagelse paa Toldboden, og her kom den nye Justitsminister Svend Høgsbro styrtende og meddelte, at han lige nu havde faaet Meddelelse fra Politidirektøren om, at Alberti »havde meldt« sig. Aftenposten bragte et udmærket Billede af denne Situation. Ved denne Modtagelse var N. Neergaard ikke mødt — hans Uniform laa i hans Sommerbolig i Hellebæk.

I. C. Christensen havde ikke Hjærte til at sige Kongen den brutale Sandhed, han henvendte sig, har Nielsen-Grøn fortalt mig, til Kong Georg af Grækenland, der var tilstede, til hvem han sagde: »Vil Deres Majestæt ikke sige til Deres kongelige Broder, at Alberti i Dag til Politiet har meldt sig som Bedrager.« Hvad Kong Georg lovede.

For en Dag eller to satte Albertisagen alle Journalister i Gang over hele Verden.

Og alle Aviser levede højt paa Alberti, de beskrev (Politiken) den fantastiske Scene, da Alberti meldte sig til Politiet — jeg har et halvt Hundrede Sider Stof liggende vedrørende Alberti-Sagen og I. C. Chri-

stensens Appel til hans egne Vælgere, men vi svømmer derover . . .

I de politiske Lejre var der megen Bevægelse, for det er godt at fiske i rørte Vande. Christensen sagde, at han vilde se Tiden an, at der ikke vilde ske nogen Forandring i Ministeriets Sammensætning. Nej, D'hr. havde svært ved at komme ned ad Trapperne, men Udenrigsministeren, Lehns greve Raben-Levetzau, veltede Spillet over Ende ved at udsende følgende Udtalelse gennem Ritzau:

Efter at Udenrigsminister Lehns greve Raben-Levetzau i Dag Lørdag har henvendt sig til Kongen (Frederik VIII) og begæret sin Afsked, blev Konseilspræsidenten kaldet til Hs. Majestæt, der raadførte sig med ham om den foreliggende Situation, og Resultatet blev, at hele Ministeriet gik af.

14. Sept. indkaldtes Rigsdagen til en ordinær Samling 28. Sept. Nu fik de politiske Kandestøbere travlt: Grev Mogens Frijs er set i Byen . . . Bojsen vil ikke forlade Møen . . . N. Neergaard bliver Konseilspræsident, det var jo ham, der hindrede, at Alberti blev Finansminister.

— — —

Og saa var da Albertis Løbebane lagt øde og afbrudt.

Alberti var en Arbejdets Hest, en Ven af Ja og Nej. Hos ham var der ingen ministerielle Udflugter, men hurtige Afgørelser. Mange Hundrede smaa Skælmer blev benaadede ved ham, der humaniserede Fængslerne, medens hans Kælebarn: »Fængselshjælpen« tog sig af den løsladte Fange. Bag disse Sætninger er der Kendsgærninger. Alberti var derhos vel begavet, en fornøjelig Taler — i Rigsdagen befandt han sig som en Fisk i Vandet — indtil han kørte fast. Han havde en glimrende Hukommelse, hvad han en Dag gav Bevis paa ved at minde mig om et Besøg, Korsgaard og jeg havde aflagt ham paa Ejgaarden angaaende nogle Kyllinger — og han havde dog haft en Del andet at tænke paa. Helt Napoleonsk kunde han optræde, hvad følgende lille

Historie viser (jeg har den fra absolut sikker Kilde). Det var ved et Møde i Sparekassen. Man var i Færd med at bryde op, da En ytrede, at man i Grunden burde se, om ogsaa de ofte omtalte Obligationer laa i Privatbanken. Alberti studsede, men han sagde overlegent: »Intet er lettere.« Og han gav Ordre til, at man skulde bestille saa mange Biler, saa alle kunde faa Plads. Bilerne kom. Man lavede sig til at tage Plads.

— Men D:hrr. forstaar nok, at naar vi har været i Privatbanken, er jeg ikke Formand for Sparekassen mere, da jeg betragter en saadan Henvendelse som et Mistillidsvotum . . .

. . . Ah, det havde man ikke ventet!

— Det var jo ikke Meningen, sagde En.

— Nej, svarede alle, det var jo ikke Meningen.

— Godt, svarede Alberti, saa gaar vi til Middag i Industrikafeen.

Men havde Køreturen fundet Sted, havde Bønderne sparet mange Penge, og Alberti var ikke bleven — Geheimekonferensraad!

— — —

Hvorledes kunde Alberti vinde og fastholde den Magt, han havde. Var han inddadende? Nej! Var han elskværdig? Ingenlunde! En Smigrer? Nej. Men han var et Arbejds menneske, der ikke skaante sig — han var klar, snarraadig og hensynsløs. Derhos var han en Spiller, der alle Dage haabede paa det store Kup.

Den 9. September bragte alle Jordens Aviser Bud om den Ulykke og Sorg, der havde ramt os. Der faldt mange haarde og haanske Domme om »Kongeriget Køpenick«, Ministeriet og Alberti. Af alle de Udtalelser, der er kommen mig for Øje eller Øre, syntes jeg, at Redaktør Oluf Jørgensens Dom traf bedst Sømmet paa Hovedet. Han skrev i Agrardagbladet følgende:

Vi vil ærlig talt tilstaa, at vi ikke før for ganske nylig har haft virkelig Tiltro til de mange Rygter, som i Aar og Dag er gaaet om Albertis PengeAffærer. Allerede i Halvfemserne havde

man jo travlt med Alberti, Spekulanten, som han kaldtes, men i 1901, da han blev Justitsminister, var dog alle paa det rene med, at hans Valg var rigtigt og korrekt. Selv Hørup sluttede politisk Venskab med ham, og nede i Køge stemte hele Højre paa ham.

Vel begyndte »Politiken« og »Socialdemokraten« ogsaa at angribe ham personlig og hans Forhold til den sjællandske Bondestands Sparekasse, Eksporthoreningen osv., men i disse Angreb saa man i Virkeligheden kun politisk Overfald og Mistænkeliggørelser.

Vi troede . . . , at Alberti var gaet af som Minister straks efter Rigsdagens Slutning, eller at han havde ladet sine Forhold kritisk undersøge. Men intet af Delene skete. Højre hjalp ham endog — gennem Goos og flere — til en Retsreform inden Rigsdagens Slutning og I. C. Christensen laante ham yderligere 1¹/₂ Mill. Kroner for at klare Sparekassens »vanskelige Pengeforhold« i den forestaaende Termin. Ole Hansen — den tidligere Landbrugsminister — var Sparekassens Næstformand, og naar han blev spurgt, skal han have sagt, at Angrebene paa Alberti sikkert kun var lutter politisk Ondskab fra Højres, Rebellernes og Socialdemokraternes Side.

Da saa endelig Alberti den 24. Juli gik af som Minister, blev han jo udnævnt til Gehjemekonferensraad og livsvarig Eksellence. Da det skete, sagde vi til os selv: Nu maa Rygterne absolut være usande! Ellers vilde en saadan Hæder ikke blive tildelt ham.

Da Alberti yderligere blev udnævnt til Bestyrelsesmedlem i »Store Nordiske«, var hele Sagen ikke til at tage Fejl af; han maatte være en ærlig Mand; ellers var alt dette ikke sket.

Man kan kun harmes dybt over et saadant Misbrug af Tillid.

Politiken og Socialdemokraten var højt oppe, men ogsaa Højres Aviser slog Følge. Haardt ramte Slaget, og mange Politikere tabte helt Mælet. Alberti var dem en Gaade, hvis Løsning man ikke havde ventet paa den Maade.

— — —

Mange Slags Penge gik for Resten hæderligt gennem Albertis Hænder (Ordner, Titler), men hvorfor skal velmenende og forfængelige Mænd i Gabestokken. De gav gode Penge til almennyttige Formaal, for Eks. ved Chr. IX's Død.

Som Revisor ved »Hjemløs Ungdom« har jeg set en lignende Serie af ligesindede — men lad os svømme derover.

— — —

Hvorledes tog Kongen alt dette? Frederik VIII var som Menneske en udmærket Mand og har sik-

Alberti og hans Vælgere.

kert ærgret sig. Det er ret betegnende for Situationen, at ^{16/9} 08 skrev Berl. Tid.:

»Vi er sat i Stand til at oplyse, at en i et herværeede Blad fremkommen Meddelelse, som nu ogsaa har fundet Vej til Blade i Udlandet, og i Følge hvilken den tidligere Justitsminister Alberti af Hs. Maj. Kongen skulde have modtaget et Laan af betydelig Størrelse, er ganske blottet for Sandhed.

Der ligger heller intet til Grund for det Rygte, at Hs. Maj. Kongen efter Katastrofen i den sjællandske Bondestands Sparekasse skulde have stillet et Beløb til Raadighed for denne«.

Nej, havde Kongen haft Brug for Penge, skulde Alberti nok have skaffet ham dem. Men laane af Kongen — skudt forbi, min Herre!

Og saa en Dag — Lørdag 17. December 1910 — efter en lang Retsforhandling (Assessor A. Schou) faldt Dommen.

— — —

Personlig syntes jeg godt om Adler Alberti. Han havde som Minister ikke de Hundrede Betænkeligheder og Overvejelser nødvendig. Det var rødt eller sort. Slaar du mine Jøder, slaar jeg dine Jøder, og det saa det knager i Rygraden paa dem. Og han tog (det maa man lade ham) Dommedagsslaget som en Mand — han har siden været den tavse og tiende, hvad der ingenlunde forkleiner ham . . .

— — —

Jeg har en Svaghed for at gemme Breve og Udsklip, af de første har jeg ca. 2000; af disse gamle Sager fremdrager jeg et Brev, som jeg i sin Tid modtog fra Højesteretssagfører A. Alberti:

15. Marts 1897.

Hr. Journalist Simonsen!

For god Ordens Skyld meddeler jeg, at jeg ikke har faaet nogen Kvittering for de 25 Kr., jeg betalte til »Folkelig Afholdsorden«.

Ærbødigst

A. Alberti.

Jeg meddelte Alberti, at jeg forlængst havde givet Kassereren Ordre til med Tak at give ham og de øvrige Bidragsdere en Kvittering.

— — —

Da Alberti for al Tid forlod sit Kontor, glemte han at lægge en Kvittering for det mægtige Millionbeløb, der manglede i Kasserne.

Ja, Skæbnen er en stor Ironiker!

— — —

Men quand meme: Var Alberti alligevel ikke af det Malm, hvoraf der under lykkelige Forhold dannes store og hensynsløse Statsmænd og Krigere. Jo sikkert, men han havde i sin Karakter en Konstruktionsfejl, og derfor gik det som det gik, han spillede højt Spil og tabte Spillet . . .

Og dermed er al Ting sagt!

KÄTHES DANSKE EVENTYR

Mel.: Stimt an mit helleм, hohen, Klang osv.
 Eller ny Melodi af Søby (1926).

Vi Gæster er i Danmarks Land,
 og her er godt at være —
 vi drømmer tidt om Donaus Strand
 og alle vore Kære.

Dog een Gang lyse vil en Sol
 for Østrig som for andre —
 saa vi fra Nordens høje Pol
 kan mod vor Hjemstavn vandre.

Fra Wien og helt til København
 vil Tanken ofte drage:
 Thi mindes vil vi Danmarks Navn
 i Fremtids lyse Dage.

For mellem os der blev et Baand,
 som fast os sammen binder,
 det tvundet blev med Vennehaand
 af Danmarks Mænd og Kvinder.
 Julen 1919.

KÄTHE kom til os 13. September 1919. Og det første hun sagde i vort Hjem var: »Hvilke høje Værelser, hvilke store Stuer!« Vor Dagligstue blev i

hendes Maal en Salon og Pige-kammeret det kleine Kabinet. Hun lærte aldrig at tale Dansk, da der stedse blev talt Tysk til hende. Hun var lille, havde sort Haar og brune Øjne. Naar jeg vilde ærte hende lidt, behøvede jeg blot at sige, at hun lignede en Polak (hvad hun gjorde) eller en Czecko — Slovak eller allerværst en Zigøjner. Nej — Nej, hendes Moder var født i Königstein i Saksen. Og hendes Fader var en indfødt Wiener — ikke tale om Polak. Og dog, hun lignede en Polak, saadan som vi i Tusindvis har set dem heri Landet. Hun brød sig ikke om Stamtavlen, og hun havde ingen videre Slægtsfølelse.

Hun fandt sig hurtig tilrette i Huset, hun lo og var glad og deltog i Hjemmets Gerning og sled — Maalingen af Gulvene, saa ivrig vaskede hun dem. Hun havde stadig sin Næse i alle Gryder, Potter og Pander, og betragtede min Hustru som Kogekunstnerinde. Dr. med. Hindhede har Ret: Den tyske Kvinde kan ikke lave Mad. Den, der har rejst i Tyskland og endnu længere mod Syd, har for længe siden erfaret det, Norden har derimod mange Kogekunstnere, desværre: Vore Dages unge Piger har mere Forstand paa at slide Silkestrømper end paa at stoppe dem, de har mere Glæde af at spise Maden end paa at tilberede den. . . .

Nej, naar Käthe kom hjem til Wien, skulde hun nok vise dem, hvordan man skulde lave Mad — bare der var noget at lave af. Ja, her var jo et vanskeligt Punkt. Den eneste Ret, hun aldrig blev Ven med, var Sild. Der var altfor mange Ben i dem. Jeg sagde, at der ikke var flere end der skulde være. Men Käthe var forsigtig, hun pillede med den største Omhyggelighed alle Benene af. Men ellers var hun ingen Kostforagter, hvad Figura viser, thi hun tog 23 Pund til i Vægt i de 6 Maaneder, hun var Gæst i Danmark.

Saa hun levede ikke af The og Trækvind.

Hun vidste ikke stort: Hun kendte ikke Donauens Bifloder og mente, at man maatte gennem Schweiz paa Rejse mellem Wien og Berlin, og hun udtalte med stor Sikkerhed, at der var meget koldt i Indien, og

ligeledes var det aldeles bestemt, at 3 Gange 8 var 42. Til hendes Undskyldning tjener, at Skolegangen under Krigen har været mere end vanskelig. Mærkelig nok skrev hun hurtigt og let læseligt gotisk Skrift. Hun havde vel faaet Øvelse ved at skrive Breve til Fader og Søster, der begge havde været med i Felten, den ene som Soldat, den anden som Maskinskriver ved en Generalstab eller Intendantur.

Hun var Lutheraner som to andre Søsken, medens tre var Katholiker. Hvor kan det nu være, spurgte vi. Jo, for da de blev døbt, boede vi jo ved Siden af en katolsk Kirke, men senere, da vi kom til at bo ved en protestantisk Kirke, blev mine Søsken og jeg selv døbt der. Og Moder er da ogsaa Lutheraner.

Vi gav hende tyske Bøger, og en Slægtning gav hende en tysk Bibel, men det blev ikke stort med Læsningen. Vi forærede hende en Bog, hvori hun kunde indføre sine danske Eventyr — men det førte ikke til noget, hun forstod ikke Hensigten. Og desuden blev hun tidlig søvniq om Aften, hun sov trygt 12 Timer i Døgnet.

Politik havde hun Forstand paa. Hun var ingenlunde ukendt med Østrigs nyere Historie. Hun havde set Kejser Franz Josef paa lit de parade, hun sagde, at han var smurt ind i Voks »for at se ung ud«, kun hans Arme var sorte. Kejser Franz, mente hun, havde været en daarlig Makker og derhos altfor gammel. Det var saa kedeligt med Kejser Karl, han burde ikke været fjærnet — men tro mig: Han kommer snart igen. . . . En Aften viste vi hende en Del Krigsbilleder. Det var maaske ikke værd, det kunde maaske skræmme. . . .

— Ak, raabte Käthe, ikke andet, jeg har set Lig og lemlæstede paa Gaden, Blod flydende i Rendestenene, hørt Maskingeværerne. Disse Billeder er intet mod det, jeg har set. Og det var naturligvis rigtigt. Hun havde set Døende og Døde og Automobiler, der kørte gennem Dynger af Lig. Let var hun dog at skræmme. En Aften faldt nogle Skygger af Løv paa vore Vinduer, straks var hun oppe og skreg: Se, se en sort Haand!

Da vi saa forklarede, hvad det var, brast hun i en ustandselig Latter. Fra een Yderlighed til en anden. Og af og til mødte vi noget vildt, støjende og ubehersket. Lege selv brød hun sig ikke om — Tiden havde tidlig modnet hende — lege med en mindre-aarig var hende en Glæde. Hun lavede gerne Dukketøj og Møbler af Tændstikkeæsker til Dukkestuen. Hun lærte at brodere og tegnede selv Mønstrene, hun var finger- og lærnem. Hun var glad for stærke Farver: Mørkerødt, Himmelblaat og Mørkegrønt.

Da hun hørte om en amerikansk Spaadom, at Jordan skulde forgaa 17. December, faldt hun sammen. Det oversteg hendes Kræfter. Saa meget magtede hun ikke at bære. Det var dog forfærdeligt.

— — —
Og saa kom Julen. Her mødte hun noget nyt. Hun var meget interesseret i Juletræ, Kagebagning og Gaasen. Om Morgenen paa Juleaftensdag var vi tidlig oppe. Børnene skulde paa Amager og forære deres Bedsteforældre en Julekage. Käthe skulde selvfølgelig ogsaa med. Da jeg ved 7-Tiden kommer ind i Spise-stuen, ser jeg en pragtfuld Stjernehimmel gruppere sig om Planeten *Jupiter*, og jeg skynder mig at raabe: »Käthe, kom skal du se Julestjernen«. Og hun sagde paa sit Modersmaal: »Vidunderligt. Og det er Julestjernen«. Ja, svarede jeg, for hvad vidste hun om Fiksstjerner og Planeter. Hun, der i Wien aldrig havde set en Solopgang og saa godt som aldrig Stjerner. Og nu saa hun Nordens prægtige Himmel, blaa med hvide Stjerner. . . . Og saa blev det Juleaften.

Ikke uden Interesse var det at se hende balancere og nyde et stort Gaaselaar, efterhaanden blev Ansigtet baade straalende og fedtglinsende. Juletræet var hende en Fryd, og dertil kom Gavernes Mangfoldighed, Gaver fra Hjem, Slægt og Venner. Saadan en Jul havde hun aldrig kendt — for Krigen havde ødelagt hendes Hjem i Aarene fra 1914. Den forrige Jul havde hun og Søskenne faaet Majsbrød og sort Kaffe (Erstatning). Nu jubede hun og sagde: *Stand*, et Wiener-udtryk for: Jeg kysser din Haand.

Naturligvis kom vi en Del ud i Julen, og det var hende en Fryd at gaa til de hviddugede Borde. Og saa den Velstand af Mad. Den første Aften hun kom og saa vort Thebord, sagde hun: Er det virkelig til mig? Jo det var det da. Den Tanke kom stadig igen. Er det til mig? Og hun tog for sig af Retterne og helst fedt Flæsk. Marmelade og Syltetøj rørte hun ikke — det havde hun faaet nok af.

29. Januar fyldte hun 14 Aar. Vi inviterede nogle Wienerbørn og andre, og det blev en morsom Dag for os alle. Og igen kom der værdifulde Gaver fra Slægt og Venner: Kjoler, Fodtøj, Linned, Strømper osv. Thi hun havde jo ingenting, da hun kom, hun var rejst fra Wien uden Hat, og hendes Gods var pakket i en Avis. Mange Danske bidrog til at glæde den lille Wienerpige og var derved med til — paa en beskeden Maade — »at læge Verdens aabne Saar« (Livingstone). Jaja — det var to dyre Skud, Drengen Principio affyrede i Serajevo 28. Juni 1914. De var ikke Grundlaget for Krigen, men de blev Anledningen.

Fødselsdagsaftenen havde Käthe svært ved at falde i Søvn, da vi sent paa Aftenen kom ind i hendes Soveværelse, havde hun tændt Lys og glædede sig over de mange Gaver, og saadan havde hun ligget i et Par Timer og gennemgaaet Dagens Begivenheder og Gavernes Mangfoldighed. . . .

Hun var midt i Eventyret, og det drejede sig ikke om en Prins og en Prinsesse — men om dagligt Brød, Klæder og Sko, Livets primære Fornødenheder.

— — —

4. Marts kom Afrejsens Dag. Moderen i Wien havde ønsket hende hjem, og hun vilde ogsaa konfirmeres, og som det Tidens Barn, hun var, vilde hun paa et Kontor. Jeg mente, at saa maatte hun regne bedre, for 3 Gange 14 var ikke 25. Hun lo, det gik nok, aldeles bestemt. . . .

Vi stod op Kl. 5 $\frac{1}{2}$ for at kunne naa Hovedbanegaarden Kl. 7 — da Toget skulde gaa. Vi var blandt de første. Børnene maatte kun have den Bagage med, de kunde bære selv. Fornuftigt nok. Men hvilke

Dragter disse Børn kom med: Klæder, Skinker, Margarine, Sukker, Brød, Chokolade. . . . Og meget andet . . . Bolcher, Sæbe — en god Madkurv, for Rejsen til Wien tager mindst tre Døgn. Käthe havde for sin Part 48 Stykker Mad. . . .

Og saa kom Manden for det Hele: Hofrechtrath Raziermesser i Pels og Gummistøvler. Paa Tysk raabte han: »Buben dar, Madlen dar.« Det forstod Børnene.

Det var kendt Røst fra den gamle Tid, da man havde at lyde en given Befaling. Med Hofrechrathen kom to stilfærdige katolske Præster og tre unge Kvinder, Søstre til de tusinde milde Kvinder, der under hele Krigen havde været med til bag alle Fronter »at læge Verdens aabne Saar«. Den gamle Østriger raabte op: Semlin, Czeckowits, Pczel, Pega. . . . Han var overordentlig omstændelig og omhyggelig. Han vilde absolut være sikker paa, at de, der stod paa hans Liste, virkelig rejste. Som gammel Soldat tog han sig fortrinsvis af Drengene. . . . Omsider kom vi paa Perronen . . . Børnene skulde rejse i een lang Boggivogn. Men nu blev det galt med de store Bylter. Børnene kan ikke drage dem. Pakkerne væk. Og Børnene gik ind i Vognen — men Forældrene smed saa Pakkerne ind af Vinduerne — under almindelig Jubel.

— Men det er dog for galt, raabte den gamle Herre, de kommer ikke med Hurtigtoget i Berlin, de kan ikke bære Bagagen.

— Det gaar nok, sagde en Dansker, Børnene hjælper hverandre.

Den gamle Herre rystede paa Hovedet.

— Hofrechtsrathen forstaar ikke den nye Tid, han ved ikke endnu, at han er i et frit Land, hvor man har Lov til at gøre, hvad man vil, blot man ikke fortrædiger andre.

Ganske stille rullede Toget ud af Perronen under almindelig Jubel og Viften med hvide Lomme-tørklæder. . . .

De østrigske Børns og Käthes danske Eventyr var endt.

Men hjemme i min egen Stue gaar en lille Pige og synger en østrigsk Sang, Kätthe har lært hende.

Ich hab' ein Kammeraten
einem bessern finds du nicht. ...

Men nu er hun rejst, hendes gode Kammerat, og vi ser hende vel aldrig mere.

EXCELLENCEN G. A. HAGEMANN

DET har været mig til stor Glæde og Nytte at jeg paa min Løbebane har truffet en Mængde Mennesker, som hver paa sin Maade har bidraget til min Udvikling, glædet mit Sind og styrket min Karakter ...

For nogle Aar siden skulde jeg i Oplysningsforeningen »FREM« i Snekkersten holde Foredrag om: »Tekniske Fremskridt i det sidste Hundrede Aar« og til den opgivne Tid stod jeg paa Talerstolen.

Om denne Mødeaften skrev jeg bl. a. ved Hagemanns Død i Nationaltidende:

»Frem« boede til Huse hos Excellencen Hagemann — for een Krone om Aaret — og Excellencen havde til Foreningens Brug ladet opføre et smukt Forsamlingshus med en udmærket Sal, stort Læseværelse, en fortræffelig Gymnastiksal, Køkken og en pæn Bolig for en Tilsynshavende m. m. Hagemann gjorde ikke noget halvt — naar han vilde støtte en Sag, rykkede han frem uden smaaligt at se i Portemonnæen. Han var ingen stor Mand — men han var en virkelig Stormand, der gav med en rund Haand ...

Nu var jeg altsaa kommen, og Forsamlingen ogsaa, for Salen var næsten fuld af Fiskere, Haandværkere, Tjenestemænd og deres Hustruer og Børn ...

Da ser jeg til min Forskrækkelse Excellencen Hagemann træde ind, ledsaget af sin Sekretær. Geshejmekonferensraaden tog Formanden, Fisker Jens

Thomassen i Haanden og kom derpaa hen til mig og takkede mig fordi jeg vilde komme til Snekkersten.

Jeg svarede tilbage, at jeg vilde føle det som en Vanskelighed at tale om de tekniske Fremskridt i det nittende Aarhundrede, naar jeg havde G. A. Hagemann som Tilhører. Det var meget bedre, at han traadte op paa Talerstolen og talte om det Emne, end jeg gjorde det. Jeg vilde meget hellere være Tilhører.

Det morede Hagemann at høre; han smilede og sagde: Nej, i Dag er det *Deres Tur!*

Underforstaaet: *Du hænger paa den, kære Ven!*

— Ja, fortsatte jeg, men Gehejmeraaden forstaaer nok, at det bliver et yderst populært Foredrag, spækket med Anekdoter, hvor der burde have været Beviser.

Hagemann nikkede.

Jeg krøb op paa Talerstolen og begyndte . . .

Hagemann nikkede igen opmuntrende til mig, og jeg talte en Times Tid om det, Hagemann kendte bedre end jeg — men han holdt ud! Da jeg sluttede, kom han til mig, rakte mig sin Haand og takkede mig for Foredraget, der, som han sagde, ikke var uden Humor og Lyrik og Logik.

Og saa kom Generalforsamlingen.

Det var nu Excellencens Mening at knibe ud — men Jens Thomassen protesterede.

Og Hagemann satte sig igen.

Der blev aflagt en Beretning og fremlagt et Regnskab.

Det var smaat med Midlerne, særlig havde Brændselet kostet mange Penge . . .

Nu havde jeg ventet, at Hagemann havde rejst sig og sagt: »Mine Dame og Herrer, jeg betaler, hvad der mangler!«

Det skete ikke — ingenlunde. Hagemann bare smilede . . .

Jens Thomassen foreslog som et Middel til at skaffe Penge at afholde en Basar og Fest; man havde prøvet det tidligere og havde klaret Vanskelighederne; særlig bad han om Kager, som man kunde skære ud til Publikum.

Hvad mener Medlemmerne?

— Maa jeg bede om Ordet — bad en Dame nede i Salen.

— Frk. . . . fra Borupgaard har Ordet!

— Ja, jeg vil kun sige, sagde Damen, at vi fra Borupgaard (Hagemanns Ejendom) nok skal komme, jeg husker ikke, om det var med sex Æblekager, for, som hun sagde, vi har Æbler nok . . .

Hagemann rejste sig, saa hen paa hende og smilte.

Det var en Tale, Excellencen kunde lide. Det »vi« har sikkert klinget godt i hans Øren.

For det er jo nu om Dage, baade i Forretninger og Familier, som man har glemt at sige vi, snarere staar her og der store og smaa i en daglig Kontra.

Det materielle har helt overmandet os, vi er blevne Egoister.

— — —

En Del Aar efter var jeg igen i Snekkersten til Fest i »FREM«. Thi 3. November 1924 fik Foreningen af Hagemanns Datter og Svingersøn, Dr. Hasselbalch og Frue til Borupgaard, Brugsret til Ejendommen, Excellencen Hagemann havde ladet bygge til »FREM«.

Ved den Lejlighed talte Hasselbalch, Sognepræsten, Dr. theol. Neiiendam, som holdt den egenlige Festtale, og jeg, der ogsaa havde skrevet en Kantate.

Og Fru Astrid Hostrup fra Frederiksborg Højskole sang.

— — —

Men blot et Samvær med Excellencen Hagemann var en hel Oplevelse, han var af dem, som præger en Tid og flytter Landemærker. Ved at tjene sig selv og dyrke sine egne Interesser gavnede han Folk og Fædreland, for han satte Folk i Trit, saa de ikke standsede mere.

DA HAAKON VII BLEV KONGE I NORGE

AAR 1815 skrev Grundtvig om en Konge, der som en ny Olaf Trygvesen en Gang vilde komme til at regere over Norge: »Tiderne skal ham genføde i en hellig Aftenstund, døbt i Danmark skal han stige op at styre Norges Rige.« Det skete 1905. Den sidste Maj samme Aar rejste jeg om Bord paa »Hellig Olav« til Norge. Sammen med mig rejste en Mængde Mennesker til Amerika, de lagde Haanden paa Ploven og saa sig ikke tilbage, de støttede sig til Haabets grønne, al Tid blomstrende Stav. Hver havde sin, maaske ikke videre straalende Historie.

Efter mange Trængselsaar var jeg atter paa Valsen mod det fremmede, det for mig ukendte Nord. Herligt Rejsesvejr, Skibet stort og godt, udmærket Selskab, Maden fortræffelig — Menneske, hvad vil du mere? Jeg snusede om: 16 Kokke i Kabysen, de røg Shag og skrællede Kartofler, 52 Mand paa Fyrpladsen og i Maskinen . . .

Men op paa Dækket til Sol og frisk Luft! En sort Røgsky hænger over Hækken — og hænger der under hele Rejsen, under hvilken der bruges en lille Skibsladning Kul. Vagtsomme Mænd holder Udkig, vi sejler 20 miles i Vagten. Endelig igen paa Langfart, sund, rask, et Statsstipendium i Lommen, Luft under Vingerne, ud til andre Egne og tale med andre Mennesker, høre andres Tanker og andres Meninger . . . Bort fra det trivielle, det kedsommelige, det ensformige. Op til det herlige, det naturvidunderlige Norge.

Vi er paa et flydende Hotel.

Medens der rettes Kompasser under Hveen, serveres Kaffe og de om Bord bagte Kager, Musikken spiller. Jeg kommer paa Hat med mange. For nogle gaar Rejsen mod det uvisse Blaa, en skaansk Bonde vil over at se til sine Dreng, der ejer Farme, Piger rejser med Brudekransen i Kufferten, de skal over at

giftes . . . Da vi forlader Kaffebordet, er vi rask paa Vej til Kullen. Og Timerne gaar. Solen gaar ned. Mørket kommer, Fyrene tændes, i Vandskorpen ses Fyret paa Anholt, men da er mange Timer gaaede. Men det er svært at løsrive sig fra Skuet af det friske Hav, den sortblaa Himmel. Men til Køjs maa jeg som andre fornuftige Mennesker.

Men jeg er ikke vant til at snue min Tid bort, som Svalerne er jeg tidlig oppe. Vi er i Munden af Christianiafjord, furet og vejrbidt stiger Norge frem — som skrevet staar i Nationalsangen. Da jeg op paa Formiddagen er paa Holmenkollen, ser jeg Damperen »Hellig Olav« dampe bort igen: Farvel, du gamle Bonde, Farvel, du unge Pige med Brudekransen, ak, du ved ikke, at i U. S. A. bruger de unge Brude ikke Myrtekrans, men Orangeblomster . . .! Farvel, du unge Mand, der faldt saa tungt paa den haarde Stenbro . . . Lykke paa Rejsen allesammen, vi ses aldrig mere . . . Farvel, Farvel!

— — —

Jeg har set, hvorledes et Folk afsætter en Konge, det skete pr. Telegram. Den Gang var det noget Nyt — men hvad har vi ikke set under Verdenskrigen? Kejserafsættelse pr. Blyant. Revolutionen af 1905 var helt ublodig. Thi heldigvis var det ikke Karl XII, der var Konge, men Oscar II. Men Krigsstemningen var høj. »Lad Svensken komme her, og vi skal rundhjule ham hjem.«

Dagen, da jeg var i Stortinget, sad jeg i Suppleantlogen, det eneste Sted, hvor der endnu var Plads for en Tilhører; foran havde jeg det fuldtallige Storting med Berner paa Formandspladsen og Billedet af den første Rigsdag paa Eidsvold i 1814 — et meget virksomfuldt Maleri.

Paa Slaget X var samtlige Ministre og Stortingsmænd paa Plads. Jeg tænker, at jeg var den eneste Dansker, der var tilstede. Statsministeren Chr. Michelsen aabnede Mødet med en længere historisk Redegørelse, hvorefter Sagen gik i Udvalg. Naa, tænkte jeg: Ord, Ord, Ord . . .

Næste Dag for jeg paa Rundrejsebillet fra Christiania over Eidsvold—Hammar til Lillehammer. Men hvor var der dejligt langs Mjøsen, Himlen klar og ren med Udsigt til de store Fjeldpartier omkring Skreia, de smukke grønne Skove, den smilende Sø. I Hammar fik jeg Rejseselskab i Fru Caspari, til hvis Svoger jeg havde Brev fra Alfred Ipsen, et Brev, der aldrig blev afleveret.

Bedre Selskab kunde jeg ikke komme i. Men ogsaa Fruen var højt oppe: »Hellere vil jeg se mine to Sønners Lig paa Valpladsen, end Norge som en svensk Provins.« Saadan var Tonen over alt. Fruen anbefalede mig at tage ind paa Brejseths Hotel, og det gjorde jeg og fortrød det ikke; hun anbefalede mig ogsaa næste Dag at gaa op paa Natrustølfjeld, hvorfra jeg vilde kunne se milelangt over store Dele af Norge. Jeg fulgte Fruens Raad, hvad der var saa meget mere Grund til, som hendes Broder, Dr. Jacob Sømme (en virkelig munter »Nor«mand), var saa venlig at sende mig en Indbydelse til Middag paa Mesnaliens Sanatorium, hvor han var Overlæge.

Under Aften saa jeg den mægtige Mesnafos midt i Flomtiden, den fossede afsted over Djævfefaldet mod Mjøsen efter at have gjort Nytte i et Elektricitetsværk.

Paa Hotellet traf jeg en Dansker, Overjæger Hansen hos Kammerherre Mathisen paa Eidsvold — hvis han var lige saa flink til at skyde Elg og Bjørn og Fugle, som til at fortælle Jagthistorier, maatte han være en storartet Jæger. Han kendte Bjørnenes Hi og Elgenes Beite, han jog i kulsorte Nætter og naar den blege Maane lod sit Aasyn lyse mellem de drivende Skyer. Han var hjemme paa den uendelige Vidde, paa de store Jøkler med evig Sne og isnende Kulde, hvor den stærke Storm tvinger alt levende til at søge Ly for at undgaa Dødens Rædsel og Livets Tilintetgørelse. Han kendte den lumske Mose og de lergule Moræner. Han var med Lommen fuld af Aviser en kærkommen Gæst hos den ensomme Bonde i Lien under Højfjældet. Han havde bedt sin Aften-

bøn i den gamle Stavkirke, han havde hørt Nøkkens Spil, været til Folkedans i Hallingdalen og vandret over Hardangerjøklen. Han havde været i Elverrum (Norges Kuldepot) og frelst en gammel Jæger fra at blive dræbt af en Bjørn ved at skyde Bjørnen, den største, der nogensinde var skudt i Norge. Den Dansker kendte Norge og havde endog set Atlanterhavet fra Fløjfjeldet i Bergen. Den Jæger, en glimrende Fortæller, vilde jeg gerne hilse paa en anden Dag.

II

— Hej, vaagn op, du som sover, nu gaar Rejsen til Mesnalien!

Jeg vækkede mine Rejsfæller paa Brejseths Hotel i Lillehammer, og alle kom i en Fart i Klæderne; thi vi skulde efter Aftale paa den smukke Junidag besøge Norges eneste Brystsyesanatorium . . .

Vi skydsede derop.

Og langsomt steg vi op ad Zigzagvejen, langs Højfjeldet, der med sine brede, granbevoksede Sider saa majestætisk laa foran os. Der var meget at overvinde; Vejen var lang og stejl, og det gik stadig op ad Bakke. Da vi naaede den første aabne Terrasse — 1000 Fod oppe —, saa vi tindrende, snedækte Fjeldtinder i Nordvest.

Og stadigt gik det opad!

Hesten, der hed »Mørken«, blev ved at myre paa; kun nu og da standsede den egenraadig og pustede ud.

Jeg hører endnu dens muntre Trav paa den stejle, fjeldhaarde Vej, langs fyrregroede Afgrunde og solvarme Lier . . . hvorigennem glade Fosser faldt . . . Fjeldsøer saas gennem Granernes mørke Naale — og Solen stod varm og gylden paa den blaa Himmel.

Hvor Luften var dejlig og ren!

Og stadig gik det op ad!

»Mørken« blev ved at trave: Trip=trap=trip=trip=trip=trap . . .

Paa de stejle Steder vilde vi have været af Vognen, men det vilde Kusken ikke paa nogen Maade tillade.

Og Rejsen gik fremdeles op mod Natrustølfjeld,

hvis Tinde vi end ikke i det fjerne øjned! Vejen helt op er 22 Kilometer.

Over en lille Fjeldsø saa vi dog nu vort første egentlige Maal, det kønne Mesnaliens Kursted.

Efter et have beset Anstalten, fik vi ny Heste og Vogne. Og videre gik det op ad det mægtige Fjeld, hvor vi, nær Tinden af Fjeldet, overskrider Trægrænsen.

Vi er da oppe paa 2500 Fod.

Man kan næsten køre hele Vejen, men omsider maatte vi af.

Turen gik over Raumaassæteren til Natrustølfjeld, hvorfra der er en glimrende Udsigt over store Partier af det søndenfjeldske Norge: Mjøstrakterne, Valdernes og Hallingdalsfjeldene, Gausdalsfjeldene og Jotunheimen, Højfjeldet mellem Gudbrandsdalen og Østerdalen, der, hvor den evige Sne sølvhvid tindrede os i Møde.

Hvor det var en god Dag paa Fjeldet med de store Udsyn over de mægtige Vidder og i den rene Luft.

Men hvor var Forholdene vanskelige for Sanatoriet — thi vilde de svenske Patienter ikke forlade Sanatoriet! Ved Middagen havde jeg og en tilfældig dansk Rejsefælle hver en svensk Dame til Bords. Paa vort Bord saas kun svenske og danske Flag. Jeg havde forberedt mig paa en lille munter Bordtale med et Leve for de nordiske Riger — men Dr. Sømme bad mig holde min Mund, hvad jeg saa gerne gjorde.

Paa Mesnalien saa jeg, hvad jeg aldrig hverken før eller senere har set, to Hingste slaas, og kun med Møje og en Mængde Klø fik man de stridende skilte.

Men Blodet flød.

III

Den Aften, der fulgte efter Fjeldturen, havde jeg svært ved at falde i Søvn. Thi det var jo første Gang, at jeg saa ind i et stort øde Landskab, som det var at se fra Toppen af Natrustølfjeld, en Bag-

grund, syntes jeg, for Ibsens Brand — ingen Svaler — ingen Stær — ingen Drossel — Sne allevegne, og vi var i Juni Maaned. Og saa den mægtige blaa Himmelhvælving fra et Verdenshjørne til tre andre. Jeg mente, at jeg var i Iskirken, men jeg tog fejl — den saa jeg først senere, mange Aar efter, paa Hardangerjøklen.

Næste Dag dampede jeg over Mjøsen til Gjøvik. Hele Søen var fyldt med drivende Tømmer — en herlig Tur. Og der paa et Privathotel fik jeg Stof til en munter Historie. Paa Hotellet laa et Ekspl. af Gjøvikposten (eller hvad det lokale Blad hed), og her saa jeg en Beskrivelse af Indvielsen af Jernbanen gennem Oplandene d. 27. Juli 1904. Ved denne Indvielse sang man bl. a.:

Ja, velkommen, Drot, herinde;
her du vandt dig Kongesæde
højt i Hu hos Mand og Kvinde!
Det staar fast i Sorg, i Glæde;
thi til Fred og Broderfølge
førte vise Kongeraad —
vidt det bæres over Bølge,
hvad du gav i Ord, i Daad.

Derfor lydt skal Oscars Hæder
tone frem ved hvert et Møde,
hvor han sig med Folket glæder.
Giv, dets Id som Aftenrøde
straale over kronet Isse!
Brødrefolkens sande Væl
var hans Hjertebud tilvisse —
lad det lyse skønt mod Kveld!

Og der blev ikke sparet paa festlige Ord:

»Med Blikket rettet lige meget mod begge Sider af Kølen har han (Kongen) villet søge ind til Broderfolkenes Hjertelag ved med sandfødt Omhu at vaage over deres Tarv, indad som udad, og hans klare Syn har sagt ham, at disse to Frænder maatte flytte nærmere sammen i gensidig Forstaaelse og Samfølelse, om deres Fremtid skulde ventes trygget. Paa denne Undergrund har Oscar II bygget sin Regeringsførelse.

Mangen Gang syntes de Opgaver, som stilledes den konstitutionelle Regent over to Folk, der trods det nære Slægtskab var saa forskellige og saa adskilte i politisk Udvikling, det syntes som om de var uløselige. Nu, efter at saa mangen vanskelig Knude er løst, og vi med mere Ro i Sindene kan se tilbage paa de 32 Aar, som omspænder Kong Oscar II's Regering til i Dag, ser vi med Beundring og Højagtelse op til den Personligheds Intelligens, som saaledes har bestaaet sin Prøve.

Se, det var et: Hosianna!

Men vi er i 1905:

Nu har Piben faaet en anden Lyd!

Siger man end ikke: Korsfæst, korsfæst ham, saa har dog den norske Regering ved sin Afgørelse af 7. Juni opsagt Kong Oscar Huldskab og Troskab.

Ja, og vi tør forudsætte med lige ærlig Mening er begge Udladelser gjorde.

Saaan er Livets Gang!

Og Historien bliver ved i Aarhundreder, i Aartusinder at gentage sig selv!

Saa hedder det jublende: Hosianna!

Og saa hedder det med Malmrøst: Korsfæst, korsfæst ham!

— — —

I Gjøvik fik jeg at vide, at Union var sprængt, og med det først afgaaende Tog drog jeg til Christiania og kom til Byen ved 10—11 om Aftenen; hele Byen var eet kogende Hav af talende Mennesker. Jeg stod og ventede paa Sporvognen til Majorstuen, da en Flok store Drengene kom hen til mig og raabte i Munden paa hverandre:

— Tager du ikke Hatten af, naar vi synger Nationalsangen?

— Jo, med Fornøjelse! Og jeg tog Hatten af.

— Vi troede, du var Svensk!

Aa, tænkte jeg, her skulde være lavet Bulder.

Jo vist hørte jeg, at Christiania sang: Ja vi elsker dette Landet, for den blev saa her, saa der sunget hele Natten og næste Dag, da »Flaget med Silde»

salaten« blev strøget under Kanonsalut og det »rene« Flag hejst, medens Kanonerne dundrede paa »Akershus«. Da jeg naaede mit Hotel, laa der Telegram til mig fra et dansk Blad: »Interview Michelsen, Telefon Kl. XII.«

Jeg spurgte en Dame, Frk. Stang, jeg kendte: »Hvor boer Michelsen?»

— Riddervoldsgade Nr. 1.

— Og hvor ligger den?

— Følg Trikkens Spor op ad Parkvejen.

Da jeg kom ned paa Gaden, traf jeg Dr., Forfatter Idar Handagar — senere Tidens Tegn's Mand og paa en Maade Fjende af alt Dansk. Han blev for Tilfældet Visergut. Og vi fandt hurtigt Ministerboligen. Ringede paa — der kom ingen. Ringede igen . . .

— Lad vær' sagde Handagar, Ministeren er naturligvis gaaet til Ro efter en streng Dag.

— Men det er jo ikke rigtig Nat, se Dem omkring, Folk gaar jo og læser Aviser.

Frækt ringede jeg igen. En Tjener, meget høj og meget lys og i sort Silkekostyme, hvide Strømper, stod i Døren . . .

— De ønsker?

— At tale med Ministeren.

— Kan ikke ske. Ministeren er gaaet til Ro.

— Spørg, om jeg kan faa Lov til at tale med ham i Morgen.

Tjeneren fik mit Kort og Telegrammet og kom tilbage og sagde: Kl. X.

— Tak, svarede jeg og tilføjede: »Værsgod at meddele Excellensen, at jeg kommer til den opgivne Tid.«

Jeg gik saa stille tilbage til Hotellet, spiste og telefonerede til Danmark og forberedte mig til mit Møde med Ministeren næste Dag.

Min Dagbog fortæller:

Christiania, 8. Juni 1905.

Norges første Mand — Statsminister Christian Michelsen fra Bergen — er en meget høj og kraftigt

udseende Mand, han bruger ikke stort Ceremoniel, han er en jævn Forretningsmand, præget af Kultur, en klog og snarraadig Mand. Folk kalder ham her Mikkelsen. Til den i Nat fastsatte Tid kom jeg i Dag som den første Dansker, tænker jeg, efter at Norge er blevet et selvstændigt Kongerige. Altsaa: Jeg ringer paa, modtages af Tjeneren, jeg ogsaa mødte i Nat, og vises ind i Audiensværelset, her er Kurvemøbler og som Værelsets eneste Smykke en Malmbuste af Bjørnstjerne Bjørnson. Hører man Statsministeren i Stortinget, føler man, at man staar overfor en Mand, der straks finder det centrale i en Sag, her er ikke Brug for overflødige Ord. Han er en Karakter, hvad der er sjældent at finde, hvorimod Talenter er det almindelige. . . . Samtalen, der nu følger, skrev jeg straks ned efter Besøget, hvad der ikke faldt vanskeligt, da jeg allerede i Nat havde skrevet Spørgsmaalene op. Da Ministeren kom, rakte han mig Haanden og bad undskyldte, at han ikke kunde modtage mig i Nat, men paa det Tidspunkt var han saa usigelig træet. Jeg bukkede. Vi satte os. Jeg forelagde ham mine Spørgsmaal og spurgte: »Behøver Norge — efter det, der er sket — nogen Ændring i sin Forfatning?«

— Nej, vi sætter blot Loven af 14. November ud af Kraft, for saa har vi Loven af 17. Maj 1814.

— Og hvem skulde De kunne ønske af svenske Prinser til Konge? Prins Carl — Prins Eugen — Prins Wilhelm?

— Alt er saa nyt, jeg ved ikke, hvordan det vil gaa os.

(Efter hvad jeg mange Aar senere har hørt, var Tronfølgerspørgsmaalet ved Generalkonsul Ammundsen i Hamborg allerede løst 28. Maj.)

— Er Norge forberedt paa alle Eventualiteter til Lands og til Vands?

— Ja! Vi har jo nu faaet vor egen Udenrigsminister, Løvland, og faar nu egne Gesandter og Konsuler og vort eget Flag.

— Og tror De, at de evropæiske Hoffer vil modtage Deres Gesandter?

— Jeg tænker det. Hvorfor ikke?

Det var mig, der førte Samtalen — Ministeren ønskede mig vist hen, hvor Peberet gror. Sin Mening sagde han sikkert ikke til mig — en Fremmed. Han var naturligvis led af alle de Journalister, der løb ham paa Dørene. I Samtalens Løb spurgte jeg, om han ikke kunde tænke sig Prins Valdemar som Konge . . . jo, sagde Statsministeren, jeg kender Prinsesse Marie . . . jeg nævnte ogsaa Prins Carl og Prinsesse Maud som de rette, en dansk-englisk Forbindelse. Ministeren blev tavs. Endelig gled Samtalen hen paa Dagens Begejstring, paa den norske Hærs Størrelse, paa Forbindelsesvejene med Sverig. Jeg nævnte Vejen over Faxefjeld, Vejen fra Transtrand, Kongsvinger, fra Bygdefos og en fem-seks andre Steder, men Statsministeren vilde ikke (fornuftig nok) ind paa disse Spørgsmaal.

9. Juni rejste jeg hjem, efter at have sendt et fortroligt Brev til Kultusminister Enevold Sørensen, der kort efter rejste til Norge (en Rejse, sagde man, der længe havde været bestemt). Og en Dag blev Prins Carl Konge af Norge. Han blev valgt af Norges Mænd med 370,000 Ja og — 182 Nej. Med ligefrem knusende Majoritet blev Prinsen valgt til Konge.

18. November blev han med 116 Ja og intet Nej valgt af Stortinget til Konge. Alle Formaliteter var i Orden. Stortingets Præsident Berner udtalte ved denne Lejlighed: »Ved den Beslutning, som Stortinget nu har fattet, er Slutstenen sat paa det Selvstændighedsværk, som vi dette Aar har gennemført. Mit sikre Haab er, at hvad der nu er sket, maa blive til Landets sande Gavn og til Lykke for den nye Konge og hans Æt. Lad os samle os om Ønsket: Gud bevare den nyvalgte Konge, Gud bevare vort dyrebare Fædreland!«

25. November 1905 drog Kong Haakon VII til Norge, fulgt af Dronning Maud og Kronprins Olav. 100,000 Danske mødte paa Toldboden for at sige Kongeparret Farvel. Endelig kom Afgørelsen med

Sverig, den fandt Sted oppe under svensk-norske Grænse i Karlstad. De fire svenske Forhandlere her var: Statsminister Lundeberg, Udenrigsminister Grev Wachtmeister, Statsraad Hammarskjöld og Statsraad Staaff — de norske Forhandlere var: Chr. Michelsen, Udenrigsminister Løvland, fhv. Statsraad Vogt og Stortingspræsident Berner. Det gik med god Vilje og nogen Haandkraft, men ikke uden Vanskelighed.

Den Dag, der blev skiftet Flag paa Akershus, gik der, syntes jeg, noget i Stykker i Norden, for mig staaar det saadan, at Norden hellere maa staa samlet og helt end søndret og delt. Men Norge egner sig ikke til et Fællesskab. Henrik Ibsen kendte sine Landsmænd, der er Stof i dem baade til en Peer Gynt, der er sig selv nok, og til Brand, der er som hin Bjørn i Fablen, der for at jage en Flue bort, slaar en Mand ihjel. I de senere Aar har de faaet Grønland, Island og Færøerne at kævles om — som om der ikke var »Stein« nok i Norge ...!

Tallet Tretten

spiller kuriøst nok en fremtrædende Rolle i Sommeren 1905: $\frac{7}{6} - 13$. Den 13. Aug. afholdtes i Norge den første Folkeafstemning, 13. Sept. begyndte Karlstad-mødet, 13. Oktober stemtes der for Unionens Op-løsning (2×13) i Urtima Riksdag i Stockholm.

1905 er Unionens 91 Aar (7×13) og endelig var det 273 Aar siden Gustav Adolf døde ($3 \times 7 \times 13$).

Er det det man kalder for Tallenes Poesi?

1905 hørte jeg i Norge hvorledes et helt Folk kan juble og synge og saa hvorledes det kan græde af Glæde, naar det faar sin Vilje. Det sidste saa jeg paa Akershus, medens der blev givet en Kanonsalut paa 42 Skud, 21, da Flaget med Unionsmærket faldt, og 21, da det »rene« nye norske Flag blev hejst.

Jeg stod saa underligt uberørt af det, der skete, for det var jo ikke mit Flag, der blev strøget.

H. C. ANDERSENS PROTEGÉ

(I Anledning af Elith Reumerts Bog: H. C. Andersen og Det Melchiorske Hus.)

H. C. Andersen var i Grunden alle Dage en hjemløs Mand, der kun dyrkede Selskabelighed i andres Hjem — saa flakkede han i de senere Aar til Basnæs, Espe, Glorup, Holsteinsborg eller Frijsenborg, hvor han, mens Herrerne gik paa Jagt, underholdt Damerne; nu og da var han for en Dag Kong Chr. IX's eller Enkedronning Caroline Amalies Gæst, ellers var han i Udlandet hos Berømtheder eller rige Jøder. Et Slags Hjem havde han dog hos Familien Melchior paa »Rolighed« Ø, hvor han ogsaa mellem Venner døde. Hans Liv var et Trav fra Land til Land, fra Hotel til Hotel, fra Hjem til Hjem; med Aarene blev han en hvileløs Ahasverus. Og man undrer sig over, at han i det Hele taget fik noget skrevet, og at dette skrevne sandsynligvis vil overleve det meste af det, Samtiden skrev, her som i andre Lande.

Nu, 120 Aar efter hans Fødsel, kan man uden Overdrivelse sige, at af alle Danske er H. C. Andersen den mest verdenskendte. Og vi kender H. C. Andersen bedre end vi kender vore andre Forfattere, for vi har i hans: »Mit Livs Eventyr« et menneskeligt Dokument af høj Rang. Da Hr. Elith Reumert forleden udsendte sin nye Bog: H. C. Andersen og Det Melchiorske Hus, mente jeg, at den var en ret overflødig Bog. Men jo dybere jeg kom ind i den, desmere glædelig overrasket blev jeg, thi her fandtes dog i Bogen mangt et Træk, man ikke kendte, selv om man havde læst nok saa meget af og om H. C. Andersen. Da jeg 10. Januar læser Bogens Side 112, bliver jeg helt bevæget, for der staar jo en Bekræftelse paa en Oplevelse i mit Barndomshjem. Da jeg i sin Tid var en flittig Medarbejder ved »Nordstjernen« under Redaktør, cand. mag. Jul. Schiøtt, skrev jeg

en Historie, der, hvis jeg husker rigtigt, hed Hans Ulrik, hvor jeg fortalte om ham som H. C. Andersens Protegé. Da Redaktøren havde læst min Historie, gik han til Collin med den og spurgte, om ogsaa den Historie var sand. Collin kendte ikke Historien — men da den, som Schiøtt sagde, var god, trykte han den i Bladet. Og derved blev det. Men nu kommer ved Reumerts Bog Sandheden for en Dag, og jeg skal i meget korte Træk genfortælle Historien: I min Fødeby — Middelfart — var der en vis let-sindig Hansigne, som havde to udenfor Ægteskabet fødte Børn — Dreng —, hvoraf den ene blev opfødt hos min Bedstefader, Graver Michelsen ved Middelfart Kirke, og hed Hans Peter Hansen, medens den anden Dreng hed Hans Jørgensen, for de havde hver sin Fader. Denne Jørgensen blev opdraget hos Vægter og Trommeslager Henrik Uhl i Vestergade og var, da jeg lærte ham nærmere at kende, to Meter høj, et langt blegt Spir, der fik en kort, men romantisk Historie, som vistnok ikke blev uden Indflydelse paa mine Barndomsdrømme, Længsler og Planer.

Hans Jørgensen skrev en usædvanlig god Haandskrift, og ved Fuldmægtig Martin Cohns Bistand blev han anbragt paa Byfogdens Kontor (denne Cohn blev senere gift med Enkefru Bülow, Datter af By-skriver, Etatsraad Toxverdt i Aalborg, og derved Stedfader til fh. Justitsminister Frits Bülow.) Nogle Aar gik — men en Dag kom Jørgensen — formodentlig ved et Embedsskifte — ud af sin Plads og drev en Tid lang om for alle Vinde, thi det er jo ikke al Tid nemt at være en hjemløs, fattig Dreng — og en anden Dag sendte Middelfart Fattigudvalg Drengen til Søs, antagelig med en af Byens Skonnerter. Det var jo Maaden den Gang, at duede et Menneske ikke til noget, var Søvejen god. Senere fandt de kloge paa at sende Københavns og Købstædernes vanskelige Ungdom ud paa Landet, uanset om de unge egnede sig til at blive Sømænd eller Landmænd.

Men da Hans Jørgensen paa en Rejse kom til

København, løb han i Land fra Skibet og gik op til H. C. Andersen for at klage sin Nød.

Man kan mene, at det var en underlig Vej at gaa, og det var det for saa vidt ogsaa, men for Datidens Ungdom var H. C. Andersen Manden, der kunde alt. H. C. Andersen hørte paa den unge Mands Historie, gav ham et Beløb og anmodede ham om at komme igen i Løbet af otte Dage, hvis der til Gunst for ham skulde vise sig noget — den Gang henviste man ikke til Foreninger, men hjalp selv efter Evne, selv om det var forbundet med nogen Ulejlighed, Datidens Velgørenhed fik derved en mere menneskelig Karakter, som den nu om Dage savner.

Da Jørgensen var vel ude af Døren, skrev H. C. Andersen til Fattigudvalgets Formand, Provst Fønss i Middelfart (Fætter til Hofjægermester Basse-Fønss paa Hindsgavl og Fader til Adjunkt, Forfatter Otto C. Fønss, der alle er døde). Andersen vilde nok vide noget om sin Protegè. Og det gik rask, for H. C. Andersen var jo en ivrig Brevskriver. Om Aftenen var Andersen i Selskab, og som Skikken var, bad Damerne ham om en Historie, og han fortalte Middelfartdrengens med det Resultat, at Jørgensen fik en Del Afskrivning for Redaktør C. St. A. Bille, og Grosserer Moses Melchior lovede at ville støtte den unge Mand, hvis han vilde ind paa Købmandsvejen og paa Grüners Handelsakademi (Datidens Købmandsskole).

Paa Andersens Brev til Provsten kom der omgaaende Svar — men det var ikke gunstigt. Andersen tog dog ingen Notits af det. Han havde jo selv prøvet at staa som en fattig, hjemløs Dreng i København, og en anden Dag var Slagelse bleven ham en »Plagelse«, takket være den mærkelige Rektor, Dr. Meisling. Og Moses Melchior sørgede for, at Jørgensen kom paa Akademiet — men saa blev Jørgensen syg (Tuberkler?) og blev med Fregatten »Dorthea Melchior« sendt til Vestindien — for om muligt at komme sig i »Varmen«, Datidens magtesløse Kur mod det, man kaldte Brystsyge, og

hvoraf ogsaa Moderen, den letsindige Hansigne, var død.

Der er Grund til at tro, at han har levet noget stærkt i Vestindien; han kom syg hjem, blev indlagt paa Kommunehospital, hvor han kort efter døde. Og i et Brev, dateret 30. August 1869, skriver H. C. Andersen til Veninden, Fru Dorthea Melchior . . . Paa Afrejsedagen var mit Sind meget bevæget, jeg kommer, som De ved, fra Jørgensens Begravelse, jeg var særlig opfyldt af Erkendelse af den mageløse Godhed Deres Svoger Moses Melchior har viist den unge Mand. Jeg følte Trang til om Aftenen at have skrevet til ham og udtalt mig, men jeg opgav det, da jeg veed, hvor fint følende Deres Svoger er, jeg frygtede, at han ikke vilde synes om det, men i mit Hjerte ønskede jeg: »Gid jeg havde gjort det gode i Verden, han har gjort, saa havde jeg dog udrettet noget.« At jeg saa sjældent talte om Jørgensen var i Sandhed ikke af Mangel paa Deltagelse, men af Forlegenhed over al den mageløse Godhed, han viiste ham i Ord og Gerning. . . . (Reumerts Bog Side 112.)

Onkel Hans Peter — Jørgensens Broder — var ogsaa med til Begravelsen, og han fortalte, da han kom hjem, om al den Venlighed, han paa sin Københavnsfærd havde mødt.

Ligfølget var ikke stort.

Det bestod af H. C. Andersen, Redaktør C. St. A. Bille, Grosserer Moses Melchior og — ham.

Melchior betalte alle Omkostninger — det var en Mand og Velgører i stor Stil. Naturligvis arvede Onkel Hans Peter Broderens Guldur og alle hans Effekter, der kom til mit Barndomshjem i tre store Kufferter. Men det, der interesserede os store Dreng og hele Nabolaget, var Hans Jørgensens Tropeudstyr fra Rejsen til og fra Vestindien. Vi optraadte hver Dag som Niggere og Sørøvere, klædt i de kulørte Skjorter, Nankingsbukser og Frakker, vi fik Silkeskærf om Livet, Panamahatte paa Hovederne og Sukkerrør og Bambusstokke i Hænderne — til vor Raadighed

stod, naar Moder ikke var hjemme, en storartet Maskeradegarderobe.

Moses Melchior havde — takket være H. C. Andersens Indflydelse — været meget generøs mod den fattige, hjemløse Knøs fra Middelfart.

KAPTAJN CLAUDIUS MADSEN

JEG har kendt en Murmester, sagde en Mand, der byggede saa daarlige Huse, at Tapeterne blæste af Væggene, naar det stormede, jeg har kendt Nyboderfolk, som burde været blandt Rangspersoner, Bønderfangere, der burde været Diplomater, Amagerpiger, der burde været Prinsesser, og Ministre, som havde fortjent at hugge Skærver ved Landevejene . . . Og jeg har kendt en Rigsdagsmand, der var i nogle og tyve Bestyrelser, og som stadig kørte paa 1. Klasse og lod afholde de flest mulige Møder paa een Dag for at faa mange og samlede Diæter og faa personlige Udgifter . . . men lad de Døde begrave deres Døde . . . Borte er borte . . . og man skal ikke græde over spildt Mælk.

Men jeg har ogsaa kendt helt andre Mennesker. De vilde efter Omstændighederne gerne være noget for andre, de levede og vilde leben lassen, de havde ikke Hænderne i andres Lommer, og jeg mener fremdeles, at den, som hæderlig passer sin Forretning og faar noget ud af den, er Landets bedste Borger. Og saa er det selvfølgelig ligegyldigt, om han bor paa Landet, i Købstæderne eller i København.

I min Drengetid havde jeg flere ældre blandt mine Venner. Jeg vil i Dag nævne en af dem: Redaktør Claudius Madsen, Kaptajn i Hæren og Grundlægger af Middelfart Avis, der trykkede mine første Vers og Artikler. Som Honorar fik jeg Bøger. Det var ikke Hof- og Statskalenderen eller Trap eller andre kostbare Værker, men Smaating, Trykkeriet havde haft i Arbejde, jeg har endnu et Par af disse Værker,

for en Bog er en Bog, og en Opmærksomhed er en Opmærksomhed.

Første Gang, jeg saa Kaptajnen (hvad han hed i daglig Tale mellem os), var, da han med Kraft hev en Mand ud af et Festlokale, saa Blodet flød. Manden hed Bjørn, og han var beruset. Kaptajnen var en yderst sober Gentleman, som af et godt Hjerte hadede Drikkeri. Og her havde Kaptajnen fuldkommen Ret til at fjerne Manden, da Bjørn ikke var Medlem af Foreningen. Han burde maaske have ladet andre gøre det Arbejde — men han kunde selv, og hans Hidsighed løb ofte af med ham. Da Bjørn var rullet ned ad alle Trapperne, kom Kaptajnen bleg ind i Salen, hvor Punschebollerne stod opstillet i lange Rækker. Hver fik et Glas Punsch, og Kaptajnen talte i en vis kommanderende Tone, og der blev raabt Hurra ... Men mange Aar efter kom jeg i Tanker om, at jeg vist ogsaa spillede en Rolle ved Festen. Thi Kaptajnen tog mig op paa sine Arme, satte mig paa Bordet og sagde, at jeg skulde synge den lille, tyske Vise om Karolinchen, Karolinchen ... Hvad der ellers skete, ved jeg ikke, — men i mine senere Aar har jeg ladet andre synge for mig. Naar Claudius Madsen blev saa vred paa Bjørn, var det, fordi han højlydt skræppede op om Kaptajnens Fattigdom, da han kom til Byen og skulde begynde sin Virksomhed. Det var ikke pænt gjort — men Betalingen fulgte prompte. Bange var han ikke — Kaptajnen laa ofte i Fejde endog med Herremændene paa Wedellsborg og Hindsgavl. Han deltog med Kraft i Fæstebøndernes Kamp for egne Hjem. Trods voksende Velstand blev han ved at være Folkets Barn og Folkets Ven. Men han var født Taktiker og forstod at manøvrere ...

»... Klem bare paa med Talerne. Vejrhanen paa Fløjet har forandret Signalerne ...« Han var den fødte Skribent, havde faaet sin egentlige Opdragelse paa et Bladkontor, »Fædrelandet«, under Giødvad og Carl Ploug. Af Natur og Sind var han Romantiker.

Men Omgivelserne forstod ham ikke, og hans Officersuniform var Byens Dumtrianer en Forargelse.

Han sled maaske ogsaa vel meget paa den ... Men den klædte ham, og han klædte den ... De passede sammen ... Kaptajnen var gift to Gange. Hans første Hustru mindes jeg som et blegt Ansigt, der var indrammet i sort Haar, og dette Ansigt oplivedes af et Par smukke, sorte Øjne — men det er altsammen nu saa uvirkeligt, da der er gaaet ca. 60 Aar siden. Kaptajnens anden Hustru hed Elisa, og hendes Fader var Provst Andresen (Snesere). Hun var en elskelig Kvinde med et mildt Væsen. Hun var i Grunden kun et Barn, da hun blev gift — men never mind, hun var meget for sin Mand. Hendes Stilling var ikke al Tid nem — for der var jo Børn fra første Ægteskab, og derhos var Kaptajnen grænseløs hidsig. ... Og denne Hidsighed gik ofte ud over hende. Men hvad siger Schack Staffeldt i Digtet om Kong Frode og Gubben:

... Nej, ikke er du uden Daad.
 Kom hid, kom hid! Thi den,
 som styrer Kongens onde Raad,
 er Kongens bedste Ven.

Og det var det, den unge, skønne Kvinde var!

II

I Somrene 69—70—71 samledes, naar Vejret var til det, Nabolaget om Claudius Madsen, der var hans egne Sønner, Læredrengene og hvem, der ellers kom, naar Solen var ved at synke bag de jyske Skove. Og han var den fortællende, vi de lyttende. Vi fulgte ham gennem Tyskland og over Alperne, helt ned i Italien, vi kom med i Krigene, vi gjorde Udfaldet 6. Juli med, vi kæmpede paa Istedhede og afslog Angrebene paa Frederiksstad ... Vi marcherede og bivuakerede, avancerede og retirerede — Kaptajnen gjorde det Hele levende for os.

Herlige Timer havde vi ved det smilende Bælt og med den lyse, skønne Nat over os ... Om sine egne Bedrifter talte han ikke stort, og dog havde han alle Dage været en Vovehals. En Aften sagde han til mig:

»Hør du, Slyngel, skal du blive ved at være Rebslager?«

— Det skal jeg vel.

— Skal vi ikke se at faa dig ind ved Jernbanen, jeg kender N. Holst i Aarhus, han er Direktør for Banerne. Skriv en Ansøgning og kom ind med den i Morgen.

— Ja.

— Saa maa du op til Aarhus. Maskinerne ødelægger det Fag, du lærer.

Nu var det sin Sag med denne Ansøgning, for jeg anede end ikke, hvordan en saadan skulde skrives. Men jeg makkede dog een sammen og gik til Kaptajnen med Ansøgningen.

— Haha, lo han, nu har jeg F. g. m. aldrig set saadan en Ansøgning og saadant Papir . . . Og saa smurte Kaptajnen en Ansøgning op, en-to-tre, og jeg skrev den ren med min smukkeste Skrift. Dagen efter var jeg i Aarhus med Ansøgningen og Kaptajnens straalende Anbefaling. Men Holst var bortrejst — og Ansøgningen havnede formodentlig hos et Bud, der tændte sin Pibe ved den.

— — —

— Nej, ikke ad den Vej!

— — —

Og saa gik der mange Aar, jeg blev gift, kom paa Holmen, fik løst Arbejde og var i mit Livs aller vanskeligste Periode — det vil sige lige ved at sulte ihjel. En Dag kom Claudius Madsen for at se, hvor galt det var med mig, som gammel Københavner var han ikke bange for at tage Trapperne til femte Sal i Korsgade 20. Jeg var ikke hjemme, jeg var paa Arbejde — men da jeg kom hjem, laa der et Par venlige Ord til mig og den største Oksesteg, der havde kunnet faaes i Byen. Det Træk viser bedre, hvad han var som Menneske, end lange Lovtaler. Han blev min Læremester i mangt og meget. Og der gik en Mængde Aar med Arbejde og Vanskeligheder — en Dag mødtes vi som Journalist-Kolleger ved en Fest i Odense. Han omfavnede mig midt i Salen og

præsenterede mig for en Mængde Mennesker, om Aftenen sendte jeg mit Referat til Bladet i København og fulgte paa hans indtrængende Opfordring ham til Middelfart paa Fripas — haha — som Medarbejder ved Avisen. Jeg var hans Gæst den Nat, og var det mange Gange siden, naar jeg kom til Byen i Aarenes Løb. Da jeg sidste Gang saa ham, var han blevet gammel og næsten døv.

— Hvem er du? spurgte han og rakte mig sin Haand. Jeg nævnte mit Navn.

— Er det dig, din Slyngel, velkommen, velkommen!

— Nu ligner Kaptajnen Stærkodder, som han er tegnet af Lorens Frølich.

Han saa paa mig, rejste sig og sagde med sin gamle Kommandørøst:

— For F., er jeg bleven saa gammel!

Kort Tid efter døde han.

DE TO NONNER

EN Journalist er ude for meget: Svindel, Løgn, Fantasteri, Snobberi og Praleri, han maa læmpe og dæmpe og forstærke — som det behøves — af Hensyn til Bladets Tarv, Politik eller Anskuelse. Ofte faar Redaktøren en Dom for det, en eller anden Klumpe-dumpe har skrevet. Og hvad oplever en Journalist ikke? Som saadan var jeg paa een Gang sammen med fem Barnemordersker, Frederik VIII havde benaadet, for Kongen havde et godt Hjerte. Og hvem lignede disse Mordersker? Min ærede Læserinde — og andre Kvinder. Hverken frække eller lumske . . .

En Journalist kommer til Skibsafløbninger, Brande og Jernbaneulykker. En Dag ser han et Menneskelig efter en Brand som en brun Steg, gemt i en sort Kiste, der staar i en Landsbykirke. Han møder til Kirkeindvielser, uhyggelige Retshandlinger og sensationelle Begravelser. Efter Gentofteulykken saa jeg

30 Døde og Snese af Saarede og var med til en lang Række Begravelser . . .

Og hvad har Journalister ikke set under Verdenskrigen?

En Journalist kommer til fine Fester, hvor Ministre og Storkorsriddere giver Tonen an, han overværer Premierer i Teatrene, er til Koncerter, hører fremragende Udlændinger tale, og al Tid paa første Plads. Han smager paa »Samaritanen«s Mad og sover — for at kunne undersøge Forholdene — en Nat — i et Herberg for Hjemløse . . .

En anden Dag er han i Hurtigtoget fra Christiania til Bergen, og medens han sidder i Spisevognen og fortærer en beskeden Middag, jager Toget gennem den »evige Sne« paa den øde Vidde i Højfjeldet. Naar han er i Bergen, har han passeret 178 Tunneller paa den interessanteste af alle nordevropæiske Jærnbaner . . .

En Vinteraften er han til Fakkelfest paa en Skøjtebane, og en Sommernat sidder han i Ekspressen til Jylland i Anledning af en Hedebrand, en anden Dag farter han Landet rundt for at se paa Høsten, der som paa Oluf Hungers Tid er ved at drukne i Vand . . .

En anden Gang gaar Rejsen gennem Guds fagre Riger og Lande.

— — —

Men nu de to Nonner? . . . Stille, det kommer!

En Dag, da jeg for en Del Aar siden sad paa en københavnsk Bladredaktion, fik jeg et telefonisk Vink fra Søster Veronica paa et katolsk Hospital om en Lidelsehistorie, der var foregaaet i Nyboder, hvor to Nonner Dag og Nat i lang Tid havde været Sygeplejersker.

— Drosche: Nyboder!

Da jeg kom til Stedet, hvor Nonnerne var, mødte jeg en Stank, der var værre end den, man kan møde i et Trankogeri, paa et Latrinlager eller en Gødningfabrik.

Da jeg aabnede Døren til Huset, saa jeg en sort

Sct. Josefsøster, der skørtet op stod og vaskede Trapp^epen, der førte til første Sal. Søsteren var en lille yndefuld Skabning i sin alvorlige Ordensdragt. Hun havde et resigneret, lidt træt Smil, smukke Hænder og brune, troskyldige Øjne — en Madonna at se.

Jeg bragte den unge Dame en Hilsen fra Søster Veronica og bad hende fortælle . . .

Stanken var uudholdelig, og jeg trak mig stille gennem Døren til Gaden.

— Kom nærmere, sagde Nonnen, og jeg saa et lille Glimt af et Smil.

Jeg var ikke forlegen for at komme nærmere.

— De maa se Liget, fortsatte Nonnen. Manden er død for et Par Timer siden — efter sine svære Lidelser, værsgod, kom nærmere . . .

Min Lyst til at se Liget var ringe.

— Hvad er han død af? spurgte jeg.

Nonnen kastede et Blik paa mig og sagde: »Vi mener, at han er død af Kong Herodes's Syge.«

— Hvad er det for en Sygdom, spurgte jeg og traadte nærmere.

— Jeg ved det ikke, men læs selv Kong Herodes's Historie. De maa jo læse i Biblen . . . Kong Herodes døde af en Forraadnelse-sygdom, hvor Legemet som hos de spedalske langsomt opløstes, idet Lem efter Lem raadnede bort . . . og det er det samme, som der er sket med vor Patient paa første Sal . . . Men De kan jo se Liget . . . skrækkeligt, som den stak^ekels Mand har lidt . . . Kom saa . . .!

— Men, Søster, den skrækkelige Stank! Jeg holder det ikke ud — jeg eksploderer.

Den unge Nonne stod med nedslagne Øjne og sagde: »Hjælper ikke, kom bare. . . . Det varer bare en fire—fem Minutter . . . Husk paa, at vi fra Sct. Josefs Hospital har gaaet her Dag og Nat i fire Maaneder . . . Vi plejede ham, da alle hans Egne forlod ham.«

Det lød ikke triumferende. det var blot en Med^edeelse om en Kendsgerning.

Vi blev, da andre gik. Vi gjorde blot vor Pligt.

— Hvor kunde De udholde at gaa i den modbydelige Stank i fire Maaneder?

— Jesus er vor Hjælper, sagde den lille kønne Nonne med det rene Aasyn og det fromme Smil.

Nonnen saa undersøgende paa mig og sagde: »Vor Gærning er jo mellem Syge og Spedalske, vi hjælper dem, der ligger paa Vejen.«

Der blev en lille Pause. og jeg mente at kunde læse hendes Tanker: »De er jo Journalist og maa som Læger og vi være med til meget, som unddrager sig Offentlighedens Blik. Kritiser nu dig selv, som du ofte har kritiseret andre.«

Skulde jeg staa tilbage for disse Kvinder, der i fire Maaneder havde tilset og plejet denne Patient . . . ?

Nonnen fortalte, at alle var flygtet: Moderen, Sødskende. Kæresten, Naboer. Alle var forsvundne — kun de to Sct. Josefs Søstre blev paa deres Post, til Døden kom og gjorde alt godt. De hjalp og lindrede den Syges sidste Lidelser, de lukkede hans Øjne og bad for hans Sjæl. De to Nonner gjorde det ikke for Tak og Betaling; den lille Nonne sagde, at hun gjorde det for Jesu Skyld.

De havde fundet et Kors paa Vejen og bar det videre.

De to franske Nonner havde Kræfter og — Tro.

Men hvad havde jeg?

Og jeg roste mig endda af, at jeg kunde tage en Situation, at jeg som Manden i Eventyret ikke kunde gyse, hvad der end mødte mig. Og her stod jeg, en Repræsentant for Pressen, en Gesandt for en Stormagt, ude af Stand til at gaa mod den modbydelige Stank . . . En Kujon altsaa!

Jeg skammede mig og saa — med et Lommetørklæde for Næsen — opad Trappen til Førstesalen. Alle Døre og Vinduer stod aabne. Inde i Baggrunden af et Kammer paa et fladt Leje laa det gulhvide Lig, som den anden, en ældre svær Nonne, puslede om; jeg gik nærmere, paa Lejet laa en løs Menneskefod.

Hvem lignede Manden, vil en eller anden spørge, og jeg vil svare: »Ingen, jeg kender. Han havde et

meget magert, gulblegt Ansigt af samme Farve som gammelt gult Voks. Da Liget laa paa Ryggen, saa jeg kun dets Profil: En høj Pande, en kroget Næse, en sammenbidt Mund. Ansigtet var derhos indrammet af et stort sort Haar og Skæg . . .« Siden har jeg tænkt (for de to Nonner og Liget har ofte været i mine Tanker) at saaledes maa vel Kristi Lig have set ud, da Josef at Arimathæa og hans Venner tog det afsjælede Legeme ned af Korset.

Og vel var Manden her ingen ophøjet Skikkelse med Navn og Historie — men han havde tømt et Lidelsens Bæger til Bunds.

II.

Der hørtes en Skramlen og Tale nedenunder. Jeg skyndte mig ned, da Anledningen var der. Det var to Snedkere, der var kommen med en sort Ligkiste. De holdt hver sit Lommetørklæde for Næsen. Den unge Nonne sagde til dem, at Kisten skulde op paa Førstesalen. De lod, som de ikke forstod det. Saa fik en af Snedkerne ondt, styrtede ud paa Gaden og stod med grønblegt Ansigt ved den gule Væg.

Jeg sagde til den anden Snedker: »De maa bære Kisten op.«

— Nej, svarede han og gik ud paa Fortovet, den Lugt der (peger paa Huset) vil jeg huske, selv om jeg som Methusalem blev 999 Aar.

Nu tog de to Nonner fat i Kisten og prøvede at bære den op ad Trappen. Den var dem for tung. Begge Nonnerne saa bebrejdende efter os tre — Kjønner. Jeg mandede mig op og sagde til den raske Snedker: »Skammer De Dem ikke (det lod ikke til det) og lade de to Nonner gøre Deres Arbejde?«

Han svarede ikke, han gloede paa mig.

— Det er i Virkeligheden Deres Arbejde, Nonnerne gør!

Snedkeren gik saa med ind, og sammen med Nonnerne fik vi Kisten op ad Trappen . . . Derpaa slæbte Nonnerne Kisten ind, hvor den døde laa, de lagde ham i den, fik Laaget paa og skruede dette til

Kisten. Saa stænkede Nonnerne Karbol over alt. De to Snedkere tændte hver en Pibe og slog endnu nogle Skruer i Kistelaaget. Og sammen med Nonnerne fik vi bakset Kisten ned ad Trappen, og med et Smeld fløj den ind i Ligvognen! Døren til denne smækkedes i, de to Snedkere krøb op paa Kuskesædet, stoppende en ny Pibe . . .

Sct. Josefsøstrene lukkede saa Døren til Lejligheden og gik stille bort. Der var ingen, der sagde dem Tak. De fortsatte bare den trange Vej fra Sygeseng til Sygeseng, fra Vanskelighed til Vanskelighed, fra Hindring til Hindring. Her var ikke Tale om Løn og Arbejdsdagens Længde, og de gjorde deres Gærning uden at skæve efter Ros og Æresbevisninger.

III.

Jeg fulgte Nonnerne langs Østervold og spurgte den unge Nonne, om hun vidste, hvorledes den unge Mand havde faaet den forfærdelige Sygdom.

— Den døde har faaet sin Sygdom (paa et Togt) i et af Middelhavslandene.

Jeg sagde ingenting, men tænkte, at der havde været en Kvinde med i Spillet. Men det, jeg her skriver, maa forstaas saaledes, at min Udtalelse kun er en Gisning, en Hypotese . . .

Der hørtes Vogntummel i Gaden: Nu kom Ligvognen med de rygende Snedkere og Liget — bag efter fulgte en Drosche med sortklædte Personer: Slægten, den afdøde havde tilhørt, og som nu, efter Flugten fra hans Dødsleje, vilde vise ham den sidste Ære.

— — —
Tiden løber, det er 35 Aar siden jeg var med til den Ligfærd . . .

— — —
Men jeg har i de forløbne Aar ofte tænkt paa de to Nonner. Hvor er de i Aften, da dette skrives? Paa Hospitalet? Til Bøn i Kirken? Vagt ved en Sygeseng?

De er maaske døde.

Jeg ved det ikke. Jeg kender dem ikke, om jeg saa dem, jeg ved end ikke deres Navne.

Men de to Nonner var langt fra den Nonne, jeg en Gang traf i London, da jeg sammen med Oberst Povlsen, F. H., kom ind i en Omnibus, hvor hun sad ene i Vognen — thi da hun saa os, slog hun Kors, bag hvilket hun følte sig beskyttet mod vi to Hedninger og Kættere, og fik derhos travlt med sin Rosenkrans.

O, hellige Enfoldighed!

DIGTERE —

HVEM JEG SKYLDER NOGET —

Naar jeg har vundet fremad og sejret
 mangen Gang
 og blevet den, som jeg er blevet —,
 naar jeg har vundet Venner i Arbejds-
 dagen lang
 og ikke helt forgæves har levet —,
 da var det ej fordi at jeg var fulgt af
 Lykken,
 men fordi jeg som Bøgen har kunnet
 gro i Skyggen.

DET er en uhyre Mængde Mennesker, jeg skylder noget: Slægt, Venner, Medarbejdere, Kollegaer. Og den Gæld jeg skylder mine samtidige kan jeg aldrig faa betalt — mange af dem er desuden døde. Tænker jeg paa Litteraturen er der flere jeg skylder Tak: H. C. Andersen, Blicher, Henrik Ibsen, Selma Lagerløf og Holberg — den sidste er ganske sikkert overvuderet som Skribent, men skal naturligvis ses med Samtiden som Baggrund. Paa Holberg passer forøvrigt et Vers fra en senere Tid (Atterbom):

Vergil, han stjal fra Homer,
 Tegner fra Oehlenschläger —
 men jeg har gjort meget mer
 for jeg har stjaalet hvad jeg ejer.

Naa — dette skal naturligvis ikke tages altfor bogstaveligt.

Holberg har en udmærket Forstand, Fantasi — men mangler Hjertelag.

Men et saadant kræver den satiriske Komædie ikke. Hvormeget Hjertelag er der i de moderne Revuer?

— — —

Meget har jeg læst, hele Læs, mange Bøger flere Gange. Af Verdenslitteraturen har jeg i Oversættelser læst: Shakespeare, Goethe, Victor Hugo og en Mængde nyere Forfattere: Hamsun, Bojer, Tolstoj. Svensk læser jeg lige saa godt og hurtigt som Dansk. Mest Glæde har jeg nok haft af Henrik Ibsen, som jeg i Sandhed kan sige at have studeret. Prøv en Gang at læse et Værk af Henrik Ibsen og saa en af de blege Blomstringer af Helge Rode, og man vil da se den uhyre Forskel, der kan være mellem Dansk og Norsk. Der Ibsens mægtige Fantasi, klare Logik og sammenbidte Energi, Haandelag som Hjertelag og her en Del smukke Vers, taaget Tale og uden et bærende Midtpunkt. Tilgiv mig, hvis der savnes et Par anerkendende Ord!

— — —

Da jeg i Maj 1895 var i London stod i snart sagt alle Boghandlervinduer i skøn broderlig Føreling: Zola, Tolstoj, H. C. Andersen og Henrik Ibsen. Paa den Tid fulgtes de ad i alle Landes Boghandlerbutikker.

Universitetslærdom trykkede dem ikke: Franskmanden havde været Boghandlermedhjælper, Russeren havde en sørgelig Universitetskariere bag sig, Danskeren stod heller ikke godt og Verdensmesteren gamle Henrik havde 3. Karakter til sin Studentereksamen. Lærdom gør det altsaa ikke. Som C. F. Tietgen mente det: »En Teoretiker ved alt, men kan ingen Ting, en Praktiker ved intet men kan alt«. Og hvad siger Holberg: »Et er et Søkort at forstaa, et andet Skib at føre«. Og hvad siger Goethe? »Kære Ven, alle Teorier er graa men evigt grønt er Livets gyldne Træ«.

Men naturligvis har H. C. Andersen Ret, naar han siger, at Krop skal der til. Om Tolstoj ved man, at han havde svært ved at tage Prøverne ved Universitetet. Tolstoj var i sin pure Ungdom en elegant Modejunker og Spradebasse — der var med til meget. Han dumpede gentagende Gange ved Eksaminer og var umulig i Historie, Geografi, Græsk og Fysik, derimod var han flink i Sprogene endog i saa vanskelige Sager som: Arabisk og Tatarisk. Ved en Efterprøve blev han dog Student. Aaret efter dejsede han igen ved en Semesterprøve. Paa den Tid gik han i sin Kreds som den flotte Leo, og han skildres som kølig, hoven og fornem, der saa ned paa alle. (Tsagoskin i Die Zukunft.)

12. April 1847 afbrød han sine Studier ved Universitetet i Kasan og — ingen anede, at han 25 Aar senere skulde blive en af de berømteste Mænd i Europa og paa sin Maade Præparator for Revolutionen i Rusland, en Slags Forløber for Lenin og Trotsky — og der er een Ting Vesteuropa glemmer, naar Talen er om Rusland, og det er, at den russiske Bondestand i et uoverskueligt Tidsrum har levet i hver sin socialistiske-kommunistiske Landsby som Mir'en er. Og Leo Tolstoj havde i Virkeligheden samme Grundsyn som den jævne russiske Bonde ...

— — —

Som andre unge Skribenter paa den Tid kom jeg ogsaa til Georg Brandes med mine første Ting, og han viste mig samme Ansigt og Haandelag som han har vist andre Skrivemænd, fortalte om Verdens Utak og Dumhed, om Brevene fra fremmede Prinsesser og polske Grevinder, om Stikpenge han havde atvist, om den Snes Breve, han hver Dag modtog — men et er vist: Han opmuntrede mig til at arbejde og ikke at tro paa de flyvende stegte Duer.

Og det skal Georg Brandes have Tak for.

Det jeg mest beundrede hos Georg Brandes var hans umaadelig Flid, hans Liv var een lang Arbejdsdag. Og han blev ved at grifle ned endog paa et Tidspunkt, hvor andre forvandles til Mumier eller Støv

og Aske. Jeg opsøgte Brandes i min Ungdom, gik en Dag en Tur med ham — vi gled fra hinanden og mødtes aldrig siden.

Han beholdt sit Livssyn — men mit blev et andet!

I Georg Brandes' Levned III Bind Side 180 har han staaende nogle faa Bemærkninger om mig. (Det, der i efterfølgende staaer i Paranteser har jeg indskudt.)

». . . Dog fik jeg ogsaa rørende Besøg: En Dag kom til mig en Arbejder (Formand) fra Tuborgs Fabriker, hvis Ben var bleven beskadiget, idet en Tønde var styrtet ned derover (brækket Benet ved Faldet fra en Vogn), og som derfor nu vilde forsøge at tjene sit Brød ved Journalistik.« (Nej, jeg havde ikke tænkt paa at blive Journalist, men Brandes sendte mig til S. D.s Redaktion med hans Anbefaling for at blive Journalist, og jeg har ogsaa skrevet der — men passede ikke til Forholdene: Troede ikke paa Socialiststaten.)

Brandes fortsætter: »Manden var et godt og skarpt Hoved, kun yderst barnlig i sin Kritik af sociale og kirkelige Forhold. I Samtalens Løb havde jeg meddelt ham, at Biblen selv gav En Midler i Hænde til Gendrivelse af Sagnet om David som Goliats Drabsmand . . . (2. Sam. 21, 19), hvori det hedder: Elchanen, Søn af Jagare-Organ fra Bethlehem, slog Goliath fra Gath, hvis Spydstang var som en Væverbom.

Slagen af denne nye Visdom, ilede han til sin Sognepræst . . .« Men som sagt: Min Forbindelse med Georg Brandes var og blev negativ. I mange Aar var jeg noget ærgerlig paa Brandes. Men nu ser jeg nok, at han ikke kunde gøre noget for mig. Esajas Tegner har Ret, naar han siger: »Præl ej af Fædres Ære, hver har kun sin, kan du ej spænde Buen, er den ej din«. En Mand kan nok bære et Menneske et Stykke Vej, men ikke i Længden. Mennesket har faaet Ben at gaa paa, og kan man ikke staa paa sine egne Ben, paa de andres kan man i hvert Fald ikke staa. Altsaa: Marsch — Afgang — gaa paa! Falder du — op igen — fortsæt Rejsen — never give up. — — —

Den Forfatter, der greb mig først og stærkest var H. C. Andersen, lidt senere fik jeg Øje paa Hostrup, Ploug, Bjørnson, Lie og Ibsen — aa, jeg kan i Grunden godt lide dem allesammen, de kære Forfattere, men jeg har haft højst forskelligt Udbytte af at læse dem.

De, der var store paa Bjærgtet i min Ungdom var især: Georg Brandes, Edv. Brandes og Drachmann — lært af dem alle. Mænd som Ernst von der Recke, Molbeck, K. Gjellerup, Peter Nansen, Chr. Richardt, I. P. Jacobsen — kender jeg i Grunden slet ikke som Mennesker. Georg Brandes stod i sin fagreste Blomstring, da jeg opsøgte ham, men vi blev aldrig saadan Venner, for jeg følte, at jeg blev analyseret, naar jeg besøgte ham, jeg var et Objekt, der kom under Mikroskop og Kritik. Og Edvard Brandes — Broderen — var i Virkeligheden ikke det jeg forstaar ved en Forfatter, en, der holder Dommedag over sig selv og sine »Venner«, nej, han var en filologisk Forsker, Politiker og hensynsløs Statsmand, hvad han viste, da han som gammel blev Finansminister.

Her var han udmærket, da han er født Skeptiker og Kyniker.

Og i det store Spil mellem Landene og mellem de politiske Partier, har man ikke Brug for Klynkepetere eller Sentimentalister. Her er Løsenet: Slaar du mine Jøder, slaar jeg dine Jøder! Uden et Æble fra dig, faar du ingen Pære af mig. Hvis du gør Forsøg paa at trampe mig ned, tramper jeg dig ned.

Holger Drachmann mente sig at være en Bravkarl. Personlig kendte jeg ham ikke. I mine Øjne var han som Menneske og Digter en Vildmand, og der var sikkert en Del Galskab i ham efter hans Morfar, en Hørkræmmer, som Vilhelm Andersen kalder for »lutter Masse«, en Hustyran med Guldsignet paa Maven, en Værthusgænger, der paa Grund af sin vilde Færd omsider blev gjort umyndig. Holger Drachmann gjorde sig stærkt gældende i København og paa Skagen som en højst romantisk Ridder i en fæl Reklametid. Jeg har aldrig mødt ham. I mine

Øjne var han som Menneske en Nar. Og af Drachmanns Skriverier, tænker jeg, bliver kun Komedien »Der var engang —« staaende, takket være den dejlige Musik. Den faar samme Skæbne som »Elverhøj«, der kan takke ikke Heiberg, men Kuhlau for at den lever Dagen i Dag.

Musik har Vinger, der bærer langt!

I. P. Jacobsen var en Perlestikker. Meget af hans Skriverier er rene Snurrepiberier, kunstlet og søgt, og hele hans Livsgærning visner væk med det Løv, der faldt i Fjor. Tidens Tand æder grovt og fint, som det passer den.

Men Realister og virkelige Digtere som H. C. Andersen og St. St. Blicher — for der skal ogsaa et Hjerte til — bliver staaende til evig Tid. Den store Verden, der kender H. C. Andersen, burde kende Blichers Arbejder: Hosekræmmeren, Marie, Messingjens, En Landsbydegns Dagbog, Præsten i Vejlbj og m. fl. Historier — der rager op over det meste af det, der lovsynges ude i den store Verden.

Men Mennesket kan jo ikke glæde sig ved det, det ikke kender.

Af min Samtids Skribenter har jeg staaet i godt Forhold til de fleste, til Mænd som N. Neergaard, Vilhelm Madsen, Professorerne Otto Borchsenius og Paludan, Schandorph, Alfred Ipsen, P. A. Rosenberg, Johan Skjoldborg, Hans Henriksen, Dolleris, Michaelis, Axel Juel, Besthorn, Johannes Dam, A. Melby, Pastor Chr. Lyng, Morten Korch, Sara og Edv. Nielsen-Stevns, Karl Christensen, Poul Bjerge m. fl.

Og jeg har skyet som en Pest: Perlestikkerne, Vigtigpeterne, de litterære Lus og de hovne Uhyrer.

Mod mine Kritikere har jeg intet at bemærke, hvad den ene rev ned, roste den anden, saa det gik lige op — og jeg fortsatte bare, jeg har aldrig gjort Indsigelse mod det som Kritiken skrev — for det er min Mening og Erfaring, at man kan ikke rose en Bog frem, men man kan sable den ned! Og skidt: Hvad gør det vel, at en Skjald gaar tabt, naar kun en Mand bevarer!

En god og stor og iøjnefaldende Annonce er bedre end Petit-Kritik.

Tre Ting bør man absolut regne med og tro paa: *Den almægtige Gud, den almægtige Dollar og den almægtige Annonce!*

Og endelig vil jeg sige: *Vi kan lære af alle Bøger, selv af de kedelige og umulige.* Og i Bøgernes Selskab var jeg hver Dag fra jeg overhovedet kunde læse.

Danmark ejer en rig og herlig Skat i sin Litteratur; Danskerne synes at være daarlige Dramatikere, bedre er de som Romanforfattere og især som *Fortællere* — H. C. Andersen er født her i Landet — og særlig har vi en rig Salme- og Sangskat, og den forøges stadig af de lykkelige Lyrikere og udmærkede Musikere, Landet har og vil faa. Og snart har Musiken Rytme efter den flyvende Blæst og snart af det vuggende Hav, der tørner vore Kyster.

Mest aandeligt Udbytte havde jeg — gennem en Snes Aar — af det norske Tidsskrift »Kringssjaa« (Rundsyn), der længst er gaaet ind. Det blev udmærket redigeret af H. Tambs Lyche og havde fremragende norske Penne til Raadighed (Lie, Bjørnson, Nærup, Collin m. fl.), og for Resten levede Kringssjaa højt paa Oversættelser fra Alverdens Magasiner. Med andre Ord: Man fik to Gange om Maaneden at vide, hvad man tænkte paa og skrev om ude i den vide Verden. Det var ikke om Grinet, Strøget og Pjanket, man skrev, men om det store, det kloge, det interessante, der havde været eller var i Færd med at dannes ude i den store Verden.

Danmark har aldrig ejet et saadant Tidsskrift; jeg foreslog V. Pio i sin Tid at lempe det over paa dansk Grund ved at vi tilrev os den halve Redaktion.

Men Firmaet turde ikke.

Der er stadig Bogfirmaer som tørrer sig om Næsen, før de nyser.

Og ingen i Landet er daarligere stillet end den, der skal leve af sin Pen, selv om han vil det bedste for Folk og Litteratur og — Forlag.

Jeg har egentlig aldrig tilhørt nogen litterær Klike,

men jeg er al Tid gaet mine egne Veje, hyldende det gamle Ord: *Er du Guds Søn saa hjælp dig selv!* Hvor der er Vilje er der Vej. Vil ej En, saa vil en anden Forlægger, bare Taalmodighed, fortsæt din Gerning, dygtiggør dig, tænk dig om, og du vil sejre i det lange Løb.

— — —

En anden Side af Sagen falder mig ind. Og det er det Spørgsmaal, som jeg i flere Aar nu og da har syslet med: Om vi ikke her i dette lille Land ofrer for mange Kræfter paa Digtning, Musik og maledede Lærreder osv. osv.

Og om disse Kræfter (den fine Aand og Kultur) ikke burde ganske anderledes komme vort Samfund tilgode i Form af Ingeniørarbejde, Havedyrkning, bedre Byggesæt, Opfindelser m. a. Ting.

Thi vi maa huske, at Ingeniører, Mekanikere og Forretningsmænd burde kunne køre med Fantasiens vingede Heste. De burde, som R. W. Emerson siger det, kunne spænde en Stjerne foran deres Plov. Min største Glæde af min litterære Virksomhed; havde jeg af Arbejdet, som saadant. Gevinsten kom stedse i anden Række!

SCHANDORPH OG — JEG

Mit første Arbejde trykt.

Til en vis Grad kan man vel sige, at enhver er sin egen Lykkes Smed, og ofte kan et Menneskes Skæbne afgøres i ti kostbare Minutter. Men selv smaa Skuder kan nu og da behøve en Lods. Alle gik til Georg Brandes, han har uegennyttigt været Vejleder for mange. Hvorfor vil De i Grunden skrive? Bah. Der stod jeg. Jeg læste et Par Smaa-ting for ham. Noget vistnok umuligt. Men paa hans Spørgsmaal svarede jeg: »For at glæde mig selv og andre.« Han sagde: »Skriv videre, der kan

blive en god Journalist af Dem.« Jeg gik til Schandorph. Og jeg gik til den rette, han viste mig Vej til »Nordstjernen«.

Schandorph var paa det Tidspunkt rigtig i Vælten. Politiken var lige bleven startet. Brødrene Brandes, Erik Skram og Peter Nansen havde udnævnt sig selv til Landets litterære Højesteret, hvad der i første Linje kom I. P. Jacobsen, Drachmann og især Schandorph tilgode. Schandorph! Den polære Modsætning til Henrik Scharling, Nikolai Bøgh, Carl Ploug og Rudolf Schmidt, Ernst von der Recke, til alt, hvad der smagte af Romantik og Højre og Studenterforeningen og nationalt Tevand. Han var en Buk blandt Bælam, forargede Borgerskabet ved stærke Ord og haanlige Gestus.

En gammel Uven, »Fædrelandet«, var afgaaet ved Døden, Politiken var startet, Studentersamfundet startet — en litterær Klike var kommen til Verden med Bopæl i Integade og Badstuestræde.

Schandorph stod sig godt med Det kgl. Teater og læste op i Rømersgade. Havde man ikke det Par Kroner, en Oplæsning kostede, nøjedes Dr. med et Glas Vin eller en Bayer. Ved saadanne Lejligheder mødte Forfatteren i Kjole og Hvidt med dyb Respekt for Kunst og Tilhørere — thi ogsaa han saa, at et nyt Samfundslag arbejdede sig frem for at faa en Plads i Solen.

Jeg var ikke tilfreds med mit Auditorium, jeg maatte høre en Fagmand. Jeg var ung og dum. Med bankende Hjerter sneglede jeg opad Trappen til Schandorphs Bolig i Frederiksborggade. Jeg stod ved hans Dør. Jeg ringede paa.

Jeg hørte sagte Trin — en Skønjomfru lukkede op. Hun var i sribet Bomuldskjole, hvidstrømpet, Brunelssko, et hørgult Haarbus indrammede hendes smukke Ansigt. (Hvor er nu hun i Dag?)

Hun maalte mig og spurgte: »Hvad ønsker De?»

— Er Doktoren hjemme?

— Han er ikke staaet op.

— Naar tror De, at et Besøg er belejligt?

— Det ved jeg ikke — men maa jeg bede om Deres Kort?

— Tak — det havde jeg ikke tænkt paa! Jeg ledte i mine Lommer — men hvordan skulde jeg finde det, jeg ikke ejede? Jomfruen morede sig over min Forlegenhed. Endelig sagde hun: »Jeg skal spørge Fruen.«

— Tak, men jeg har endnu ikke noget Navn.
Hun lo. Hun forstod.

— Doktoren kender mig slet ikke, men jeg har skrevet nogle Arbejder, som jeg vil bede Doktoren bedømme.

— Jeg gaar nu til Fruen. Hun er saa flink. Det gaar nok!

Den unge Pige vilde vel søge at trøste mig. Hun gik og kom igen og sagde blot: »Klokken 2.«

Jeg slentrede hen paa en Kafé for at slaa Ventetiden ihjel. Præcis Kl. 2 var jeg igen paa Trappen. Jeg er af dem, der aldrig er kommen forsent.

Jeg ringede paa. Døren aabnedes. Der stod Schandorph.

— Goddag, hvem er De? Deres Navn?

Jeg sagde mit Navn og tilføjede, at jeg var Formand paa Tuborgs Fabrikker og at jeg vilde bede Doktoren se paa nogle Arbejder, jeg havde skrevet.

— De maa undskylde mig, der kommer saa mange, og skulde jeg læse alt det Skidt, fik jeg aldrig selv noget skrevet.

Bang — det var en Bombe, der sprang.

— Undskyld, Hr. Doktor, jeg har taget fejl af Husnummeret, De er ikke den, jeg har anset Dem for at være, bag disse Arbejder ligger tusinde Timers Flid, skænk mig nogle Øjeblikke og sig mig ærligt, om De tror, at det kan føre til noget.

— Værsgod, kom ind!

Stormen var lykkedes. Skansen taget.

Vi gik ind i hans Værelse. idet han raabte: »Læs op, læs oplæ!»

Schandorph satte sig tilrette og tændte en Cigar.

— Hvad skal jeg nu læse?

— Den korteste.

Jeg mærkede Braaden, bare se at blive af med Bæstet.

Jeg læste en lille kort Skitse. Og han dampede paa Cigaren.

Da jeg sluttede, spurgte jeg: »Hvad mener De?«

— Jeg vil ønske, at det var mig, der havde skrevet det Stykke. en glimrende Indledning til en Bog . . . Er De akademisk uddannet?«

— Nej.

— Er De Seminarist?«

— Nej.

— Men hvad er De da?

— En selfmade man.

— En selvlavet Mand . . .

Meget forundret: »Saa-aa.«

— Ja, saadan er det.

— Det, De har skrevet. er godt — men der maa arbejdes med fuld Kraft. Jeg sad i mange Aar og sled og havde næppe Raad til et Glas Øl om Søndagen — men nu er jeg vel slaaet igennem i Filistrenes Land. Kunst er en Tyran at tjene. De kender vel ikke Carl Baggers Hønen med Kyllingerne?

Jeg tilstod min Uvidenhed.

— Nu skal De høre: Der var en Høne, som havde lagt tyve Æg. Med Flid begyndte hun Rugningen og fortsatte i den nødvendige Tid. Men ak, det tog en ilde Vending! De atten Æg traadte hun itu, det nittende blev Kylling, men den tog Høgen, og kun den tyvende blev til noget. Forstaar De mig?

— Fuldkomment.

— Gaa nu til Redaktør Schiøtt med disse Linier, saa gaar det nok.

Og det gik. Det, jeg først undrede mig over, var, at Arbejdet blev saa usselt betalt. Men det Brev til Schiøtt fra Schandorph blev alligevel den Bro, der førte mig ind i en ny og interessant Egn — mit Liv har ikke været kedeligt, tværtimod. Jeg stod i godt Forhold til Schandorph saa længe han levede. Men

han havde Foragt for Journalistiken, hvad der til Overflod fremgaar af følgende Brev, efter at jeg havde sendt ham Begyndelsen til Grænsefolk.

Lyngby, 21. November 99.

Kære Hr. Simonsen!

Tak fordi De saa venlig mindes mig. Jeg har haft Dynger at læse og mange Ark at skrive, først i Dag har jeg læst Deres fortrinlige 1. lille Hefte (Grænsefolk).

Stemningen i Hjulerhuset hører til vor bedste Prosa. Vær glad, hvis De er sluppen bort fra Journalistikken, som spolerer vore bedste Mænd og braveste Karakterer.

Kunde alle de gode Ønsker, jeg vil give Dem med paa Deres Vej, hjælpe Dem!

Deres hengivne
Schandorph.

Paa dette Brev svarede jeg, at man godt kunde være Journalist og en hæderlig Mand.

Min sidste Hilsen til Schandorph blev et Par Vers til hans Fødselsdag i Maj 1900:

»Det grønnes her, det spirer der,
det løves om hver Vraa,
og alle Stære fløjter nu
til Lærken mørkegraa.
Det blomstrer i min Mose her,
Æg har hver Bekkasin,
og Himlen, den er al Tid blaa,
og den er din og — min.«

Og nu er der gaaet et kvart Aarhundrede siden den Gang: Hvem kan huske blot fire Linjer af det, Schandorph har skrevet?

Grunden til Schandorphs haarde Dom over Journalistiken er mig ubekendt, jeg har kendt flere Journalister end han. Han blev, mens han levede, brugt af et politisk Parti — men hvem har Brug for en død Mand? Han synes næsten helt glemt. Desværre: Schandorph kendte maaske bedst de Journalister, der vintaagede drev i Forgaarden til Pressens Tempel. Journalistik er det morsomste og interessanteste Ar-

bejde, der kan tænkes: Nyt Arbejde hver Dag. Men Journalisten skal være en Intelligens og ikke have Pletter paa den hvide Vest. Jeg har kendt udmærkede Penne, som ikke alene var Gentlemen of the dress, men ogsaa of the press.

Og hvilken Magt har Pressen ikke? Lincoln mente, at The Times havde flere Kræfter end Mississippifloden, da det store Cityblad den Gang repræsenterede Storbritanniens offentlige Mening.

— — —

Men naturligvis er der Forskel paa Journalister som paa Kartoffler og røde og brogede Køer — der er jo ikke to Sole eller to Stjærner ens, ikke to Træer eller to Blade. Men netop denne Mangfoldighed i alle Forhold, denne Uensartethed fortæller mere end alt andet om Skaberkraftens majestætiske Magt og karakteristiske Opfindelsesevne og uendelige Vælde.

DET NORDISKE MØDE

PAA

GRUNDTVIGS HØISKOLE I LYNGBY

DE hjemløse —. Det var mig, der bragte Mødet i Stand, og jeg fik Tanken herom ved en Fest i Eidanger, der blev holdt af Medlemmer af og under Ledelse af den norske Omstrejfermission, der fuldt har udnyttet, uden nogen Paavirkning fra min Side, den Ide, der laa gemt i min Bog Det daglige Brød; den har Børnehjem, Kolonier, deriblandt en hel Herregaard: Svanviken (Gave fra Familien Statsraad Astrup), og den har Husmandshjem for Taterfamilier. Mødet talte ca. 100 Deltagere fra Norge, Sverige, Island og vort eget Land.

Mødets Formaal var at søge gensidig Forstaaelse og Samarbejde med beslægtede Foreninger.

Af Deltagerne bør nævnes:

Fra Island: Frøken *Ingibjerg Olafsson*, fra Sverig: Theol. Dr. *G. Thulin* fra Ørtofte og Forstander fra Rønneholmshemmet *Andersson*, Kæmner *Taube*, Malmø, Komminister *Clæs Jacobsson*, Karlstad, og fra Norge var der mødt en stærk Repræsentation paa 40 Personer, deriblandt som Talere: Generalsekretær *Ingvald B. Carlsen*, cand. theol. Frk. *Lerche*, Pastor *Søren Pedersen*, Forstander *Grytten* fra Bergfløtt ved Lier, Forstander *Nærbøe* fra Svanviken ved Kristianssund og Emissær *O. Johansen*, Kristiania. Af Danske maa nævnes: Biskop *Anton Bast*, Pastor *Dalhoff*. Forstanderne *Faurhøj* og *Henriksen*, Malermester *Ludvig Dyrberg*, kgl. Skovrider *Brüel*, Højskoleforstander *H. A. Rosendal*, Pastor *Ejnar Olsen*, Andreaskirken, Grosserer *R. Hansen*, Roskilde, Pastor *Chr. Henriksen*, Frue Kirke, Generalsekretær *Gaarde*, *Valdemar Schmidt*, Blaa Kors, Hellerup, Præst ved Baptistmenigheden i Danmark *M. Jørgensen*, Fisker *Jens Thomassen*, Snekkersten, Forstander, Pastor *Kastrup*, Møltrup.

stud. theol. *Helge Lauritsen* var Mødets Sekretær.

Der blev foretaget forskellige Udflugter til Skovtofte, Diakonissestiftelsen, Københavns Arbejdshjem, Metodistkirken, Centralmissionen. Der blev holdt en to-tre Møder hver Dag. Til Aabningsmødet havde jeg skrevet en Kantate, hvoraf jeg her fremsætter et

RECITATIV:

»Tyve og Skalke, de vandrer paa Rad,
Betlere strøjer fra Stad og til Stad,
de tigger og truer til Gaver de faar —
alt under usleste, vekslende Kaar.

— — — —
Foruden at eje en Tro eller Bo
de driver og drikker fra Kro og til Kro,
og nu og da flammer saa lystigt et Baal
paa Samfundsværdier de glade gør Kaal.
De kender ej bedre. Men vi vil dem vise
hvad stort og godt vi paa Jorden bør prise.
Vi varsomt dem dømmer og dømmer ej haardt
de Brødre paa Vejen, der tidt kom til kort:

Maaske de tidligt har mistet en Mo'r,
 maaske det har skortet paa kærlige Ord,
 maaske de som Børn led Uret og Nød —
 og Skænd og Hug var det daglige Brød,
 maaske ogsaa Samfundet glemte sin Pligt —
 og Livet blev Drømme saa daadløst et Digt!

— — —
 Men vi vil dem hjælpe saa nyttigt vi kan
 til Gavn for dem selv, til Gavn for vort Land:
 Giv hjemløse Hjem, giv brødløse Brød,
 giv Fred og giv Glæde til Brødre i Nød.
 Vi samles i Dag fra Lande i Nord
 til Hjælp for de Sjæle, der lider paa Jord!«

Der ganske godt fortæller hvad Sagen i det hele drejer sig om.

Det norske Blad »Verdens Gang« skrev om Mødet: Ophavsmanden til og lederen av det første nordiske møte for arbeidet blandt hjemløse, den 66 aarige redaktør og forfatter *Carl E. Simonsen*, kan se tilbake paa et liv rikt paa kampe og omskiftelser. Han er en av vor tids typiske »arbeiderdigtere« (som Maxim Gorki i Rusland, Macgill fra Irland, Johan Falkberget og Oskar Braaten i Norge — og mange andre.) Han begyndte som rebslagergut og var en tid ansat ved Tuborg fabriker. Saa begyndte han at optræde som journalist under merket »Simon Hamber« og kom derved over i den literære virksomhet. Han har skrevet en mængde. Mest kjendt er vistnok »Thi kjendes for ret« — og »Danmarks grænsfolk« (den sidste handler om sønderjydernes kamp og er trykt i 40,000 ekspl). Hans samlede produktion av større arbeider er som bøker og bladstof trykt i over 1 million ekspl.

Under sit omvekslende liv har han aldrig glemt dem paa livets skyggeside, og som det hjertemenneske han er har han altid søkt at tale de ulykkeliges og fortryktes sak. Efter et besøk ved Frelsesarmeens koloni »Hadleigh« ved London utga han i 1897 — efter grundige overveielser — boken »Det daglige brød« som ga støtet til stiftelsen av »Selskapet Hjemløses Venner« (1902), hvis formand er statsminister *Neergård*. Selskapet søker at hjelpe hjemløse,

arbeidsvillige unge mænd til arbeide og har i aarenes løp tat sig av 7 a 8000 mænd. De som man ikke finder det raadelig at sende ut til almindelig arbeide, men som maa avvænnnes fra spiritusnydelse og andre slette vaner og vænnnes til regelmæssig arbeide, blir sendt til selskapets koloni »Fuglekærgaard« i Jylland, hvor der er plass til 26 kolonister eller »alumner« som de kaldes. Her maa de unge mænd bli mindst 1 aar (paa Bergfløtt er mindstetiden 4 maaneder) før man kan skaffe dem arbeide ute i samfundet. Det oplyses at ca. 60 pct. av de optagne mænd blir reddet for samfundet, — og det maa jo sies at være et smukt resultat. Selskapets næstformand, malermester *Dyrberg*, en ivrig ven av norsk bondekultur, gjorde under møtet gjældende at man paa disse hjem for hjemløse hvor de bløte hynder et utelukket, skulde gjøre en rikere anvendelse av farverne. Dette princip har han ogsaa selv fulgt ved utsmykningen av »Fuglekærgaard.« Lyse og vekslende farver skaper hygge og fest og gir følelsen av et lunt hjem. Det gjælder jo at fremelske kjærligheten til hjemmet hos de hjemløse — om de selv engang kan faa et hjem de kan kalde sit. For det er sandt som *Dyrberg* har skrevet paa væggen i et av rummene paa »Fuglekærgaard«:

Vel overalt i verden
vi fæste kan vort bo.
Men hjertet ene hviler
hvor hjemmets rosor gro.

PROLOG
VED INDVIELSE AF ODEON-TEATRET

FREMSAGT AF

SKUESPILLERINDE FRU BERTE FORCHHAMMER
2, OKTOBER 1925

Paa denne Festens Dag vi mødes i et festligt Lag
i Lys og Tryllespind og vier Huset ind —
velkommen vær i denne Kvæld og drik af Lysets Væld.

Helt fjernt fra daglig Kval der ligger mangan festlig Sal
for Sang og Ord og Spil — hvor tit vi strømmer til —
men her vi smykket har vor Sal fra Danmarks
Blomsterdal.

Hav Tak saa hver og Een, som satte ind i Muren Sten
og malede vor Væg fra Grund til Tagets Skæg —
velkommen hver en Gæst til denne lille Aabningsfest
foran paa Nørrebro!

II

Paa Fantasiens brede Vinger vi fro og muntre ud os
og bringer hjem igen et Skær af Livets underfulde
svinger
Færd:

Vi drager vidt fra Bjærg til Bjærg, fra Land til Land,
fra Strand til Strand, fra By til By, fra Sky til Sky,
fra Dal til Dal — til denne Sal.

Vi graver dybt i Jordens Muld og finder Eventyrets
Guld,
opdager Livets Trylleverden, et Glimt af Sol og Dagens
Færden —
thi Lyset sanddru os fortæller om Nyt, hvor Livets
Kilder vælder,
om alt det skønne, som vi ved, om hvad vi virked.
hvad vi led,

om hvad vi saa, om hvad vi hørte, da vi i Straale-
 kransen kørte,
 eller tavse bar vor tunge Byrde og aldrig traf den
 gode Hyrde . . .

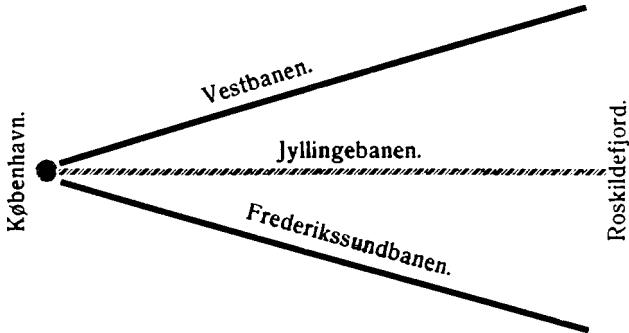
Paa Fantasiens brede Vinger vi fro os over Jorden
 svinger!

III

Her vi mødes vil til Festen. Jeg er Værten, du er
 Gæsten,
 her er Spil og Lys og Fryd, tag af Varene og nyd —
 hvad Du ser — højt Du ler — det er dit —
 Din er Dagen — Din er Borgen, kom i Dag og kom
 i Morgen,
 kom i denne Blomsterdal, kom i denne skønne Sal —
 den er Din — højt Du ler — den er Din!

Her vi skuer Livets Daarer, og vi fælder vore Taarer,
 her vi ser det stumme Spil, trækker fra og lægger til —
 og vi digter os en Verden som vi vil . . . !

VANLØSE—JYLLINGE-BANEN

NATURLIGVIS har jeg lidt mange Skuffelser og har haft store Sorger — men Livet gik dog, og ofte har jeg sejret. Hold ud, bliv ved! Vanløse—Jyllingebanen var mig saadan en stor Skuffelse. Der var virkelig en Dag da jeg stod med 2 Mill. Kr. til at bygge Banen for — dette Beløb var tilstede ved Rentegaranti fra Københavns og Roskildes Amter og de syv Sogneraad langs Linjen. Banen gik uomtalt og enstemmigt vedtaget gennem Rigsdagen. Mit Projekt var godkendt. Men saa kom Viderværdighederne: Endeløse Forhandlinger med de militære Myndigheder der ikke vilde have en ny Port i Husumenceinten, saa med Godsejer Tutein paa Edalgave, der ønskede at sige Bønderne Tak for Kampen mod hans og Estrups Politik. Det, der gav Tutein Vind i Sejlene, var en dum Bestemmelse vedtaget af Ledøje-Smørrum Sogneraad vedrørende en Undergaranti for Sognets Kaution, idet der forlangtes, at Garanterne skulde eje $\frac{3}{4}$ af al Sognets Hartkorn — men det kunde ikke skaffes med mindre Tutein gik med, og han vilde ikke. Han vilde end ikke tale med Ingeniøren og mig. Tutein er den eneste Mand, der har nægtet mig en Samtale, og vi vilde endog forære ham en Vej til en Værdi af mange Tusinde Kroner.

Landstingsmand, Justitsraad Niels Hansen, senere Folketingsmand Carl Jørgensen, Værebros, Landstingsmand A. O. Rasmussen, 40 Sogne- og Amtsraadsmedlemmer der i mellem den udmærkede, nu afdøde Baron Wedell-Neergaard holdt dog Liv i Sagen, jeg har for min Del været til 44 Møder og skrevet 1600 Brevkort foruden en Mængde Skrivelser ofte efter Samraad med Banens udmærkede Sagfører, ORSagfører V. M. Amdrup. Men en Dag kom Verdenskrigen og satte Bom for Banens Gennemførelse. Fra jeg 1904 indgav Andragende om Koncession paa Banen, havde jeg arbejdet i 10 Aar for Banen, men noget, der var stærkere end jeg bremsede: Krigen. Senere har jeg prøvet at købe amerikansk Banemateriel, der efter Krigens Tid laa ubenyttet i Frankrig, hvad jeg en Dag saa i l'Illustration. Jeg henvendte mig til det amerikanske Generalconsulat og førte Forhandling med Viceconsul Groening, der var to amerikanske Linjer fra Atlanterhavet og til de østlige Grænser — tænk, to Jernbaner, bygget under Krigen og af den Længde! Viceconsulen telegraferede til Washington, Svar: Alt Jernbanemateriel er nu solgt til Frankrig.

Pavse — til at trække Vejret.

Og der er fremdeles ingen direkte Forbindelse mellem København og Jyllinge, kun ad Omveje.

I 1925 skrev jeg: Men en Dag kommer der, hvad der er naturligt, en Motorbane gennem Egnen fra Sporvognsnettet i København til Jyllingestrands, for ved denne er der Plads baade til Hoteller og Huse i en af de mest idylliske af Danmarks Egne, livligt besøgt bl. a. af Malere som Brasen og Brændekilde. Og saa fortsætter jeg da Rejsen og arbejder for denne som for andre Sager, naar det passer mig.

Jeg opgiver aldrig noget.

Dør jeg, og det gør jeg, vil andre tage Sagen op og gennemføre mit Projekt i en eller anden Form.

Saadan skrev jeg i 1925.

I 1926 laa Sagen ikke, som jeg i det foregaaende Aar havde tænkt. Thi den Ministerielle Kommission vilde ikke fraraade at Banen byggedes, medens 33 Baner

gik helt ud af Spillet, idet de forkastedes som temmelig umulige. Lidt senere kom Ingeniørforeningen med sine Vejplaner, der yderligere styrkede min gamle Plan fra 1904. 16. September skrev jeg: »Her er Kommissionens Tal:

Banens Længde er 30,6 km. Der er 7000 Indbyggere i Banens Opland, d. v. s. 230 Indbyggere pr. Banekilometer — foruden Københavns Befolkning, der ogsaa maa regnes som gode Kunder for Banen. De samlede Indtægter er kalkulerede til 385,000 Kr. pr. Aar og de samlede Udgifter til Kr. 366,000 pr. Aar; Driftsoverskud 19,000 Kr. pr. Aar.

Driftsoverskudet er 620 Kr. pr. Kilometer og vil forventelig fordele sig med: Personbefordring 230,000 Kr., Godsbefordring 140,000 Kr. og Godtgørelse fra Postvæsenet 15,000 Kr. Imidlertid bør der afskrives 1 pCt. paa Anlægssummen, der menes at ville blive 3,150,000 Kr., ca. 32,000 Kroner.

Oprindeligt var Banen kalkuleret til at ville koste ca. 2 Mill. Kr. — men Tiden er bleven en anden end da, og den vil saaledes blive ca. 1,100,000 Kr. dyrere at bygge nu end den Gang.

Men der er god Grund til at antage, at Forbindelse mellem København og Jyllinge ikke bliver, som oprindeligt tænkt, en Lokomotivbane, men en elektrisk Bane (Hurtigspovogn). Thi i 1922 nedsatte Ingeniørforeningen en Kommission for at udarbejde et Forslag til fremtidige Trafiklinier i København og Nabo-kommuner.

Udvalget nedsatte ret hurtigt et Arbejdsudvalg, bestaaende af Statsingeniør Karsten, Overvejsinspektør L. A. Madsen, Amtsvejsinspektør H. Nyborg, Sportsvejsdirektør Nørregaard og Kommuneingeniør V. A. Westergaard.

Dette Udvalg og Hovedudvalget har nu afsluttet sit Arbejde, og i Gaar afleveredes Udkast og Planer, idet Statsingeniør Karsten paa Udvalgets Vegne foreslagde Sagen og stillede Kort og Forslag til Disposition for Repræsentanter for Staten, Københavns Amtsråd, Kommunen og flere Institutioner.

Fru Rigmor Simonsen.

Det er et meget omfattende Værk, der bestaar af en Betænkning og en halv Snes mere eller mindre detaillerede Kort og Skitser. Københavns Kommune har ladet Arbejdet udføre paa Statsingeniørens Kontor, og Amdtsraadet har bekostet Trykningen af Betænkning og Kort i 1000 Eksemplarer.

Blandt disse Ingeniørforeningens Vejplaner er ogsaa en, der gælder Vanløse-Jyllinge. Det hedder, at det tænkes at føre Vejen i Fortsættelse af Gyldenløvesgade, Rosenørns Alle, Vinkelvej, Rolighedsvej, Godthaabsvej—Lindervolds Alle gennem Vanløse og til Egby—Ledøje—Hove med Retning mod Jyllinge ved Roskilde Fjord.

Senere har jeg for egen Regning forelagt Sagen for Ministeriet Stauning (30. Sept. 26), men blev ved en Skrivelse fra Friis-Skotte afvist (⁹/₁₀ 26 Journal No. 2447). Men som min Skik er: Vi fortsætter Arbejdet for Ideen! I Sept. 1927 skrev jeg paany en Artikel, et Slags aabent Brev, til Hr. Borgmester Anthon Andersen, hvori jeg bl. a. siger:

»Med de tekniske Forhold og Udviklingen i det hele taget for Øje ønsker vi ingen Lokomotivbane, men en 30 Meter bred Vej, saa den kan tage en meget hurtiggaaende elektrisk Sporvogn for baade Personer og Gods.

Og til dette store Anlæg bør Staten, Amterne, København, Frederiksberg og de syv Sogne alle bidrage; forøvrigt hefter fremdeles baade Amterne og Sognene for Kr. 1,350,000 til en Bane.«

Og den, der lever, vil faa at se, at der en Dag fra København (Vanløse, Rødovre) føres en Trafikslinje til Jyllinge ved Roskildefjord.

HISTORIEN OM EN AF MINE »VENNER«

JA, jeg har omgaaedes mange forskellige Mennesker, især under mit Arbejde i Selskabet De Hjemløses Venners Tjeneste, hvor jeg i over 26 Aar gjorde Nytte paa et Kontor.

Hvem det var, der kom paa Kontoret, kan man faa en Forestilling om ved at læse efterstaaende lille Skildring (Nat og Morgen).

MIN VEN

For en tyve Aar siden saa jeg ham første Gang.

Han havde underfundige Øjne, en grov Mund, et næsten graablondt Haar, mange sorte Rynker, Streger i Ansigtet, Klæder, der var krøllede efter Desinfektion, Støvler uden Saaler, en Sølvring paa Højrehaandens Lillefinger. . . . Han havde været med til mangt og meget og bar kendeligt Lastens Mærker; han havde mange Gange været straffet og endnu flere Gange tiltalt — og han havde foran Skranken og andre Steder klaret sig som han kunde, med Undskyldninger, Udflugter og Løgne . . .

Han var ikke uden Humor og ingenlunde daarligt begavet, men han havde haft en slet Fader og tilhørte en ussel Familie, der, saa langt nogen kunde huske, havde levet under eller i hvert Fald paa Kanten af Straffeloven. Jeg bebrejdede ham hans Levned og sagde til ham, at han syndede mod Gud og Mennesker ved den Opførsel, han viste. Han havde jo god Forstand og kendte godt nok Forskel paa Sort og Hvidt, paa Godt og Ondt. Han saa i Dag paa mig med rolige og ædru Øjne og gav sig saa til at fortælle om sine Forhold, en Slags Forsvarstale, der blev holdt uden Lidenskab, men med Ro — jeg fristes til at sige med Overlegenhed.

»Ja«, sagde han stille, »De har Ret i saa meget af det, De har sagt til mig. Jeg har alle Dage været en stor Slubbert. Mit vilde Liv begyndte tidligt. Paa min egen Faders Opfordring begyndte jeg at drikke Brændevin, da var jeg tolv Aar gammel. Den første store Snaps drak jeg i en Kælder i »De seks Søstre« under Børsen, der hvor nu Privatbanken har Lokaler. Det er længe siden nu. Det var da Vinter og koldt. Fattige Mennesker drak det de saakaldte »Mælke-toddyer« (Brændevin og Mælk). I den Kælder kom Holmens Folk og Mænd, der gik paa Refshaleøen for at søge Arbejde. Jeg husker, at der var en Papa-gøje i et Bur og en gammel Mand, der nu og da spillede paa Harmonika; der var stor Søgning til Værtshuset, især naar der laa finske Skibe med Trælast ved Bolværket. Disse Finner var Halvasiater, der sloges med Knive, naar de blev berusede. Jeg har selv været med til at befordre en saaret Finne til Hospitalet; han lignede en Mongol og var fra Øst-karelen. Naar han talte, var det, som om han havde en Tromme i Munden: Bomme-lomme-lomme-lomme. Det var dog et skrækkeligt Sprog, og ingen — ikke en Gang Lægerne — forstod, hvad den sølle Djævel sagde.«

»Hvor ofte har De været straffet?«

»Masser af Gange, men kun to Gange i Horsens, og jeg har siddet halve Aar paa »Bekendelse«.«

»Tvangsarbejde?«

»Ogsaa det, men der kan jeg ikke lide at komme. En Dag gik jeg til et Selskab for at komme bort fra København. Og jeg fik en Plads paa Landet. Mænden sad vist skidt i det, han havde en stor Gaard og en fin Titel. Nu forstaar De, at jeg aldrig havde været paa Landet, at jeg kendte hverken Arbejdet eller Sæd og Skik; jeg ved, at meget i Gaardene er forandret til det bedre siden den Tid. — Men den første Dag, jeg kom til Bords, fik vi som Forret til harsk og stegt Flæsk hver en stor Portion Mælk og Vandgrød, der faldt i det lyserøde, og dertil fik vi blaasur Centrifugemælk. En stor tyk Pige øste op til os.

Jeg tog min Portion og bar den ud til Hunden, og derpaa bød jeg Pigen give mig anden Mad. De andre Karle grinte og spiste. Pigen forstod mig ikke. Men jeg himlede op og sagde, at jeg vilde have andet at spise — ikke Hundeæde, altsaa.«

»De var noget rask!«

»Ja, meget rask; men jeg mener, at Skibet skal føde Folkene. Næste Dag blev der serveret Grønkaal. Da Maden kom paa Bordet og vi saa Kaalsuppen, sagde den gamle forhutlede Per Røgter: »Der er nok kommen ekstra Gryn paa Suppen i Dag.« Hvortil den tykke Pige svarede: »Vil I int' æde Maden, saa ka' I la'en stue.« Og hun øste rask væk op af Gryden og skubbede i Vrede Tallerknerne hen til os paa en sær hundsk Maade.

»Hvad er det for Gryn, der er paa Suppen«, sagde jeg og viste Pigen en Skefuld. — »Ded ved jæ int'«, svarede hun og slog til Skeen, saa Maden spildtes ned ad mit Tøj.

»Da ved jeg det«, raabte jeg, »det er kogte Mad-diker!«

Da der stod et Par af Herrens lange Skaftestøvler, som den lille Trine skulde børste, tog jeg min Portion og hældte den ned i Mandens Skaftestøvler.

Almindelig Folkejubil.

Den tykke Marie for, rød i Knolden, ud af Folkestuen og hentede Husets Frue. Og Hendes Naade kom. Hun var meget opstadset og brugte Stanglorgnet. Den rige Fugl kom brusende ind i Stuen: »Hvem er det, som klager over Maden?«

»Det er mig, kære Frue.«

»Godt, vil De bære Maden ud i Køkkenet.«

»Med Fornøjelse«, svarede jeg.

Fruen gik knejsende foran, og jeg traskede bag efter.

»Vil De sætte det der«, raabte hun og pegede paa et Bord, hvorpaa der stod et Fad Mælk, nogle skaa-rede Kopper uden Hank og en fin og ny Gryde halvfuld af dampende Risengryn, som jeg antog, Herskabet skulde have.

Fruen saa gennem sin Stanglorgnet paa Fadet, jeg havde baaret ud, og sagde: »Den Mad kan enhver spise, og De bør skamme Dem . . . At De vil gøre Vrøvl over Maden,«

Hvorefter hun med en Ske begyndte at fiske Mad-dikerne op af Fadet.

»De bør selv spise Maden«, raabte jeg og hældte Kaalen op i Grødgryden og Resten i et Fad med sød Mælk. Men da Maden ikke kunde være i Gryden og Fadet, flød den ud over Bordet og ned paa Gulvet.

Og Fruen skreg op — det var ikke budt hende før. Og saa kom Manden. Han tog fat i mig — men jeg stod ikke stille og lod mig slaa, jeg gav igen. Desværre fik Herren et blaat Øje og en blodig Næse, og saa gik han; ham saa jeg ikke mere. Men saa kom Forvalteren, en rigtig Gamachebonde med Fjer paa Hjernen, jeg mener i en grøn Hat, og Spændetamp i sin graa Jakke. Nu skulde han prøve at bakse med mig med alle Folkene som Tilskuere.

»Vil du gaa«, sagde han.

»Ja vist vil jeg gaa, men jeg vil først ha' mine Penge.«

»Lad den stygge Mand gaa«, sagde Fruen, »ud af Gaarden med ham.«

»Værsgo«, sagde Forvalteren, »her er for de to Dage.«

»Vikke noget«, sagde jeg, »det der?«

»Ja, værsgod.«

»Nej, saadan leger vi ikke; det er 6 Ugers Løn og Kostpenge.«

»Hent Sognefogden«, raabte Fruen, »ud af Gaarden med ham.«

»Blot her med Pengene.«

»Betal ham, hvad han vil ha' — man ved ikke, hvad saadan Pøbel kan finde paa.«

Og saa gik Hendes Naade knejsende bort. efter at hun havde sendt mig et lynende Øjekast; det var en Kvinde med Temperament, og saa var hun smuk; hun lignede en Jødinde: Flammende sort Haar, smuk,

buet Pande, en let kroget Næse og en smuktegnet Mund. Ih, hun var i alle Henseender dejlig. Og hende havde jeg Respekt for. Men Manden? Gaa væk Sky — lad Solen skinne! Da jeg havde faaet mine Penge — 60 — for to Dage, gik jeg til Kroen og forlangte en stor Bøf med Spejlæg og Porter. De forstaar, at jeg trængte til Mad efter Sultekuren. Derpaa købte og betalte jeg tre Flasker Brændevin og to Flasker Solbærrom, som jeg lod en Dreng bringe hen paa Gaarden; jeg tænker, at de har haft en gemytlig Eftermiddag og Aften.

Og min »Ven« lo.

II

Der gik en Del Aar. jeg tænker ti. Jeg saa ham nu og da, men jeg undgik ham. En Dag kom han igen. Nu lignede han en Landsknægt fra Middelalderen. Han havde plettede Klæder, en mishandlet Haand og et arret Ansigt. Han var bleven meget mager og skarp. Og Stemmen var ru af Skraal og Brændevinsdrik. Hans Hoved var som skaaret i Træ, og hans Øjne var at se som et Par Streger. Legemet var bare Nerver, Sener og Ben. Alt var kantet og haardt.

Landsknægten var let beruset, eller han levede snarere i Efterdønningen af en mægtig, maaske flere Dage gammel Rus. Han sagde til mig, at han var strandet, og han mente, at jeg som hans eneste Ven burde hjælpe ham. Landsknægten var ikke mere ung. Han var ubeskeden og stillede Krav. Han var den myndige Herre, og jeg var Tjeneren, der vel, som han ønskede det, gjorde Herrens Vilje.

»Jeg vil bort fra Byen i Dag . . . De forstaar: Nu!«

Ah, tænkte jeg, Politiet er maaske efter ham.

»Jeg skal bort, ellers sker der noget . . .«

»De er for gammel til at komme paa ny Jord.«

»Fanden er gammel — jeg kan arbejde.«

»Bevares — er De bleven gift?«

»Nejl«

»Børn?«

- »Nej!«
 »Har De faaet Hjælp af det offentlige?«
 »Nej, jeg modtager ikke Almisse!«
 »Har De atter været straffet?«
 »Ja.«
 »For hvad?«
 »Rager ingen.«
 »Naa-naa! Hvad har De bestilt det sidste Aar?«
 »Tvangshuset . . . Men der kommer jeg aldrig mere.«
 »Naa ikke.«
 »Nej, der er man sammen med nogle sultne Lus og Betlere: tænk, at jeg maatte drikke af samme Vandspand som saadan nogle Usselrygge . . . Kan jeg saa komme fra Byen i Dag?«
 »Er De straffet for Vold mod Politiet?«
 »Jeg er straffet for saa meget.«
 »Gaa til et af Fængselselskaberne.«
 »Jeg kommer ikke til de Ugler.«
 (Havde naturligvis været der mange Gange.)
 »Hvorfor ikke det?«
 »Nej, det er nok, at jeg skal gaa til Protokollen (over mistænkelige Personer) hver Mandag . . . Sidst jeg var deroppe, satte jeg mig stille paa en Stol. De maa ikke sætte Dem ned, sagde Overbetjenten. Jo jeg maa, svarede jeg, for jeg har et daarligt Ben og kan ikke staa (Løgn). Tag Kasketten af, raabte han hvast. Nej, svarede jeg, jeg skal melde mig til Politiet, altsaa til Protokollen, men man kan ikke tvinge mig til at tage Hatten af. Den første Kvægdriver, der tager fat i mig, slaar jeg ner. Overbetjenten saa galt paa mig, men sagde saa ingenting, og det havde heller ikke hjulpet noget, for jeg havde Retten paa min Side.«
 »De har svært ved at indordne Dem under disciplinære Forhold.«
 »Ja, det er, hvad jeg har, undskyld, maa jeg sidde ned et Par Minutter. Jeg er saa træt, for sidste Nat gik jeg paa Gaden. Jeg var ude hos min Fætter og troede, at jeg kunde være bleven der et Par Dage —

men bevares, da Klokken var 12, sagde min Fætter: Nu er der Afgang, min Herre! Og saa puffede min Fætter mig ud af Døren. gav mig en 25 Øre og sagde: Jeg beklager, at det gaar dig saa skidt, for du er den bedst begavede af os allesammen . . . Naa, jeg ved det ikke. Men i hvert Fald har jeg haft 9 Frisager.«

»Frisager, hvad er det?«

»Ja, de kan ikke faa mig til at tilstaa. Sidste Gang tog Assessoren mig med det gode — De forstaa noget i Retning af Skovtur, Bøf og Chokolade. Man kan fange Mus og Rotter med Flæsk, men ikke mig. Jeg stod en Gang sigtet deroppe for at have taget 300 Kroner. Manden, jeg havde hugget dem fra, var ogsaa deroppe, et Fjols, der ingen Beviser havde, og det er det eneste, som det kommer an paa.«

»De burde have været Sagfører.«

»Maaske — eller Opdager —, mig vilde de ikke kunne snyde, jeg mener Løjserne.«

»Hvor havde De Pengene?«

»I mine Støvler.«

»Blev De da ikke visiteret?«

»Jo — men Sedlerne var mellem Saalerne.«

(Var det nu sandt?)

»Værsgod, der har De en Spisebillet til . . .«

»Nej Tak, jeg kommer der ikke . . . Der faar man Utøj, og jeg er et Menneske, som holder mig ren og pæn . . .«

(Han mente i Tøjet?)

»En Middag er en Middag, og naar man er sulten?«

»Jeg modtager ikke Almisser; jeg hugger, hvad jeg har Brug for . . .«

»Hvorledes faar De Tiden til at gaa?«

»I denne Tid gaar jeg til Vækkelsesmøder. Der tales kraftigt. Det kan jeg lide: Enten til Himmerige eller til Helvede. Det kan jeg forstaa. Det er sort eller rødt. Faa Prygl eller give Prygl. Det er der Mening i. Men i Aftes var der en halvfuld Mand, der gjorde en Del Vrøvl. Jeg røg paa ham, greb ham i Kværken med det gamle Kvæletag og skulde

lige til at mule ham, for jeg kan ikke lide saadan et fuldt Fjols forstyrret Talerne og ødelægger et Møde — men saa kom der en kraftig Præst og bad for ham. Jeg slap Taget. Men jeg sagde til Præsten, at jeg bare holdt Justits, der var ingen, der skulde forstyrre, naar han talte. . . . Den fulde Mand ømmede sig, skævede lidt surt til mig og gik, saa var vi a' med ham, og Mødet fortsattes. De kan stole paa, at der kom Kulør paa Sangen, for jeg har en kraftig Stemme.«

Jeg saa paa mit Ur og sagde, at jeg maatte gaa.

»Kommer jeg saa af Sted i Dag?«

»Nej, De egner Dem kun for frie Forhold. De duer ikke til at sidde paa en Pind i et Bur mellem nogle tamme Ugler.«

»Farvel«, sagde han, »Dem kan jeg tale med, De forstaar mig.«

Og Landsknægten gik med mandige Skridt ud af Kontoret — han er en farlig Røver, men — undskyld — jeg kan godt lide ham. En Millionær behøver ingen Menneskekundskab — men det behøver en Vagabond, og det har min »Ven«.

Mærkeligt leves ofte Livet: Nogle Flyvere lander glat, andre styrter ned.

III.

Der var igen gaaet nogle Aar.

En Dag mødtes min »Ven« og jeg.

»Hvordan gaar det?«

»Taaleligt. Men den var gal i Søndags. Da var jeg kommen i den yderste Nød. Jeg havde i lang Tid gaaet og solgt Brødknive og Snørebaand ved Dørene.«

»Men det er jo ulovligt.«

»Ja, De har Ret, alt, hvad jeg foretager mig, er ulovligt — men der ligger — tro De mig — mange Penge paa Kanten af Straffeloven. Og jeg kan ikke finde paa noget, der er lovligt . . .«

»Men De glemmer at fortælle mig, hvorledes De var kommen i den yderste Nød.«

»Det er kort fortalt: En Tyveknægt havde stjaalet

mine Brødknive og en anden Bandit havde neglet mine Snørebaand, da jeg henne i Kongens Have sad paa en Bænk og sov. Og saa var det Søndag. De aner ikke, hvor ussel en Dag Søndagen er. Alle Butikker lukkede. Ens Venner dinerer i Tivoli, paa Langelinie eller i Skoven. Hvad skal man lave paa en Søndag? Omsider sad jeg paa Bolværket nede ved Frederiksholms Kanal og vidste ikke Raad eller Udvej. Hvad skulde jeg gøre? Ikke en Klink i Lommen. Sulten og ingen Mad, søvniq og intet Logi.

Noget maatte der gøres, for jeg var lige til Sundholm.«

»Situationen var altsaa ikke gunstig.«

»Nej, men saa fik jeg en Idé, der hurtigt blev en Plan: Jeg ser en Betjent af dem med høje Numre, en skikkelig yngre Mand fra Bøhlandet, ganske ny i Tjenesten. Og nu laver jeg et Numer: Jeg triner op paa Bolværket, fægter med Armene og lader, som om jeg vil springe i Vandet, gaar ned igen paa Stenbroen, kryber paa alle fire, rejste mig igen og fægtede mod en Modstander, der ikke var tilstede . . . saa igen op paa Bolværket, ned igen . . . som vilde jeg tage Tilløb men jeg sprang ikke ud — for Vandet er saa vaadt.

Saa gror Betjenten op ved min Side.«

»Va æ den a«, siger han paa sit Bondesprog.

»Kan De ikke se Manden?« spørger jeg ham.

»Vikken Mand?«

»Ham, der staar der.«

»Ded æ nove Vrøvl«, sagde Betjenten.

»Tror De, jeg har Buler i Panden?«

»Di maa itte springe yd, for saa skal jeg springe yd etter Dem.«

»Kæft«, sagde jeg.

»Stille«, sagde Betjenten, »der haar vi Inspektionen.«

Og ganske rigtigt, der kom Betjentens høje Foresatte. Min nye Ven slog en Klo i Krebsen paa mig, og de to Politimænd vekslede et Par venskabelige Bemærkninger om min mentale Tilstand.

»Hvad er der i Vejen?« spørger Inspektionsbetjenten.
 »Kan De ikke se den lille hvide Høne, der gaar . . . ?
 Se, nu er den der . . . ?«

Jeg peger taabeligt ud i Luften.

Inspektionen gik efter en Bil paa Vandkunsten.
 Folk strømmede til, de ventede Sjov i Gaden.

Og saa kom Bilen.

»Op i Bilen«, sagde Inspektionen.

»Gu' vil jeg ej«, raabte jeg, trak Frakken af og
 kastede den paa Gaden.

De to Betjente nikkede til hinanden.

»Kom an, I to Fjølser,« raabte jeg.

Betjentene greb fat i mig og baksede mig Nul komma
 fem op i Bilen. Nu gik det, som jeg ventede, mod
 Hospitalet. Tuht-tuht. Vi kørte ind under den store
 Portal, og Portneren smak Portlaagen i efter os.
 Under Skraal og Skrig slæbte Betjentene mig op til
 en ung Læge, der havde Vagt, Kandidat formodenlig ...

»Delirium tremens,« sagde Inspektionen og tilføjede
 »meget urolig.«

»Delirium tremens,« gentog Lægen og saa paa mig,
 der nu brummede: B-r-r-r-r-r og fangede Fluor.

Lægen ringede. To Portører kom med en Baare.

De to Spøjsler saa et Sekund paa mig: De stillede
 samme Diagnose: Delirium tremens.

»Bad, sjette,« sagde Lægen.

De to Hospitalsmænd gjorde nu Tegn til Angreb,
 og jeg røg paa Skrømt ind paa dem; den ene Portør
 dejsede om, da mit Angreb kom ham saa uventet ...
 Men i næste Nu laa jeg bundet paa Baaren, og rask
 gik det mod Badet.

»Ah, det var dejligt!«

Efter Badet blev der taget Journal af en anden ung
 Læge. Han spurgte, og jeg svarede.

»Hvad hedder De?«

»Ingenting.«

»Hvor er De født?«

»Aner jeg ikke.«

»Hvor gammel er De?«

»Ingen Alder.«

»Er de sulten?«

»Saa, der er den lille Høne igen.«

»Hvad er det for en Høne?«

»Rager ikke Dem.«

»Hvad har De lært?«

»Giv mig en Gibbernakker.«

»Hvad lever De af?«

»Ingenting.«

»De er umulig.«

»Det er nok muligt.«

Saa gik han. Lidt efter kom en ung og smuk Sygeplejerske med Mad og The. Hun var en flot og kraftig Pige.

»Værsgod,« sagde hun, »her er Mad.«

»Tak for den,« sagde jeg og hev et Stykke hen paa Væggen, hvor Maden blev hængende et Stykke Tid, til det faldt ned. *

»Hvad skal det betyde?«

»Jeg spiser ikke Gift.«

»Snak,« sagde hun, »vær nu fornuftig.«

»De er en Giftblanderske,« sagde jeg.

»Er De gal?«

»Tør De da spise af Maden?«

»Jo, det tør jeg rigtignok.«

Og den kære, lille Frøken spiste et Stykke Mad for at opmuntre mig til at spise.

Og nu spiste jeg. Jeg tog et ordentligt Foder. Hvor jeg spiste — jeg var jo saa rasende sulten. Frøkenen hentede mere Mad — jeg aad. Da jeg var mæt, sagde jeg: »Frøken, maa jeg bede om en Bayer . . .«

»Saa gerne,« sagde hun.

Og et Øjeblik efter kom hun med et Glas Vand, hvori der var en Snes Opiumsdraaber — jeg kender Lugten. Jeg drak, hvad der var i Glasset.

»Jeg kan vel ikke faa en Bayer til, Frøken?«

»Klokken er 1. Der er lukket allevegne. Og De maa ogsaa helst gaa i Seng.«

Solen var endnu højt paa Himlen, men hun behandlede mig, som hun behandlede sine Dukker:

»God Nat, Børn, nu maa I sove, for nu skal Mor i Byen!«

»Men jeg tør ikke gaa i Seng, Frøken, for der er Dyr i Sengen, ligesom hvor jeg bor.«

»Snak, hvor skulde De komme fra?«

»Jeg skulde egentlig ogsaa ud til min Kones Grav.«

»Det kan De jo gøre i Morgen, for nu er det jo Nat.«

»Frøken, kan De ikke se de to Krokodiller, der ligger henne i Sengen, de graabrune smaa Unger?«

»De gaber og vrøvler og er godt søvrig.«

»Frøken, tør De da lægge Deres ene Haand paa Hovedpuden?«

»Ja=ja,« raabte den lille Dame og lagde sin hvide, smukke Haand paa Hovedpuden.

Hvor var hun sød og dejlig, hun lignede ikke de sure Agurker, der desværre er saa mange af blandt Kvinder, smaalige og usande. Og saa gik jeg i Seng. En herlig Dag. Resultat: Ren, mæt og en dejlig Seng. Nu var jeg ikke længer i den yderste Nød, men i det bedste Velvære — ja, vist kan det være dejligt at leve!«

— — —

Min »Ven« smilte underfundigt, og det frydede ham at fortælle sine Oplevelser om, hvordan han kunde tage et Par Betjente og et helt Hospital ved Næsen.

»Og hvad skete der saa?«

»Jeg var paa Hospitalet i tre Døgn — men paa tredie Dagen kom Professoren, og saa var det Bal forbi.«

»Hvordan det?«

»Hvad!« raabte Professoren, »er han her? ... Den Svindler, den Humbugskarl, den Simulant. Men jeg kender ham, mig skal han ikke snyde mere end een Gang. Han er saamænd klogere end os allesammen, den Kæltring!«

Og Professoren remsede op. Men da han havde udtalt sig tilstækkeligt om mine Kvalifikationer, sagde jeg beskedent, næsten ydmygt: »Undskyld, Hr.

Professor, brug ikke alle de stærke Ord, men denne Gang var jeg virkelig syg, nu har jeg det bedre, nu er jeg kureret.«

»Tak, udskriv ham, Doktor —!«

»Hr. Professor, undskyld, men jeg faar nok Lov til at blive her til over Midgag.«

»Hvorfor det, hvad vil det sige?«

»Jo, Hr. Professor, for i Dag er Menuen Sødsuppe og Kalvefrikassé, og det er mine Livretter.«

Professoren gav mig et Skub og gik leende bort. Jeg sagde til min »Ven«: »Det er altsaa en rigtig Gavtyvehistorie!«

»Ingenlunde, min Herre! Hvad jeg har fortalt, er en sandfærdig Skildring af mine Forhold, da jeg var i den yderste Nød.«

DA CZAREN LO —

CZAREN var Alexander III af Rusland. Da jeg for en Snes Aar siden boede i Husum, kom jeg ofte i Snak med den udmærkede Lokomotivfører Spangenberg (død 1915). Han var en Mand uden »Nerver« og egnede sig fortrinlig til den Stilling, han havde. Han bakkede paa sin Pibe, holdt skarpt Udkig og var et Mønster paa en Tjenestemand.

— Hvad er det interessanteste De har oplevet, spurgte jeg en Dag og ventede at høre om Uheld og maaske endog om en Jernbaneulykke.

— Ja, svarede Spangenberg, jeg tror nok, at det interessante, jeg har oplevet, var, da jeg kørte for Kejseren af Rusland . . .

— Fortæl, min Herre!

Og saa kom Historien om hvordan det gik til: Da Czaren af Rusland lo.

— For en Del Aar siden — ja, det er snart længe siden — var jeg kongelig Kusk, De forstaar: ikke med Hest og Vogn, men med mit Lokomotiv. Jeg og mit Tog var til Raadighed for Hoffet; det var den

Gang, da Fredensborg havde store Dage og fornemme Gæster og Kejser Alexander paa højre Fløj, altid ledsaget af sin Gemalinde, Kejserinde Dagmar. Fredensborgdagene faldt jo gerne i September sammen med Dronning Louises Fødselsdag, De ved, 7. September.

En Dag holdt jeg ved Fredensborg for at køre til Gentofte, og jeg vidste, at jeg havde klar Bane, saa det var bare at brase paa, naar Herskaberne kom. Først Grækerkongen, der jo senere blev skudt i Saloniki, saa Dronning Olga, saa Christian IX og Dronning Louise, saa Prinsen af Wales, den senere Kong Edward VIII — en meget munter Herre — og saa hans vidunderlig smukke Hustru, den senere Dronning Alexandra af England, desuden mange Prinser og sidst Kejser Alexander og Kejserinde Dagmar. Nu forstod jeg, at vi var klar til at køre, og jeg stod parat, for jeg vidste, at gamle Christian IX var en præcis Herre, og at alt skulde gaa efter en Snor.

Da kom to Drengene styrtende — en engelsk og en russisk Prins —, og to Knægte ligefrem sprang op paa Lokomotivet; jeg fik Signal til Afgang og kørte! Formodentlig havde de to Prinser faaet det Indfald, at de for en Dag vilde være Lokomotivfører, og det var jo ogsaa en storartet Leg.

— Kunde De tale med dem?

— Jo, det gik storartet. Vi sagde: Well, Sir! ... With pleasure. Og da de vilde fyre, sagde jeg: Please, Sir! Og de nikkede og var nok saa glade, fordi de maatte arbejde, for det er vist ikke saa helt morsomt at være Prins.

— Næppel

— Bevares, de er jo med til meget — men jeg tror ikke, at man skal misunde dem Tilværelsen, den er vist ofte sur nok ... Naa, vi passerede Hillerød, og det saa det sang i Skinnerne. More coal, sagde jeg. Well, sagde Englænderen, og Fyrbøderen aabnede for Fyrdøren, og Prinserne hev Kul ind paa Risterne.

— Full speed? sagde Russeren.

— Yes, Sir!

— We have already gained a good speed!

— We go fourty miles in the hour!

— Well! . . . Well! . . .

Og Prinserne var jublende glade.

Snart var vi i Gentofte, og jeg sagde:

— Station, step out!

Og saa var den Køretur ikke længere. Prinserne hilste og gik. Desværre var de blevne lidt sorte baade paa Hænderne og i Ansigtet. Dermed mente jeg, at Eventyret var endt, men det var det ingenlunde. Da Prinserne kom op paa Bernstorf, saa Dronning Louise forskende paa de to Niggermænd, og de maatte omstændelig fortælle, hvor de havde været, og hvad de havde bestilt, og der var til dem i en god Mening; de undskyldte sig og græd og smurte derved det sorte Kulstøv rundt i Ansigterne. Da befalede Dronningen Prinserne at møde til Taffelet, som de saa ud — dem selv til Spot og Spe og Skændsel, for saadan maa man ikke prinse sig, naar man hører til højfornemme Huse.

Da Prinserne kom ind til Taffelet, vakte de umaadelig Omærksomhed og stor Munterhed, for Skam og Skade følges ad. Og Kejser Alexander førte an, og naar en Kejser ler, maa baade Konger og Dronninger, Prinser og Prinsesser smile . . . Men Kejseren lo, og hans Latter hørtes baade paa Korridorer og Trapper, — for en Kejser ler ikke hver Dag, ja, der er endog en Grevinde, der har fortalt mig, at de tungeste Taarer grædes i Kongernes Slotte; jeg ved ikke, om det er sandt, men det er rimeligt, for Grevinden vidste Besked; thi hun havde været Hofdame hos en Kejserinde!

Og der hørte man sjælden Latter, men oftere Graad.

— Men hvad saa?

— Om Aftenen, da vi skulde hjem, kom Kong Christian IX hen til mig og sagde paa sin gode, men bestemte Maade: Min gode Lokomotivfører, De har i Dag haft to fremmede Prinser paa Lokomotivet, ikke?

— Jo, Deres Majestæt!

— Saadant maa ikke ske, forstaar De!

— Nej, Deres Majestæt!

Kongen nikkede og gik.

Jeg fik Afgangssignalet og kørte. Undervejs tænkte jeg: Nu er de herlige Dage forbi, Du har gjort en Dumhed! Og jeg mumlede: Dit Fæ! Dit Fæ! Nedslaaet gik jeg hjem, efter at jeg havde givet Nattevagten mit Lokomotiv i Varetægt, og jeg gentog: Dit Fæ! Dit Fæ!

Den Nat sov jeg ikke godt; thi jeg tænkte: Hvad mon der sker? Røffel, Afsked? Nej, men Klø faar Du! Næste Morgen gik jeg bedrøvet til Stationen, gentagende: Dit Fæ! Dit Fæ! Men Stationsforstanderen sagde ingenting; der var overhovedet ingen, der sagde noget. Jeg fik Køreseddel, den lød paa København. Det lettede.

— Hvad skete der saa?

— Ja, nu skal De høre! Da det saa var Togtid, kom de høje Rejsende. Prinserne skævede til Lokomotivet, og saa kom Kejseren. Han gik hen til mig, hilste, og jeg gjorde min dybeste Reverens. Kejseren lo hjærteligt og sagde: Tak for igaar! Og dertil føjede han paa tysk noget, som jeg udlagde: Modtag dette Ur som en ringe Erkendtlighed for den Morskab, De i Gaar forskaffede mig!

Og her er Uret!

— — —

Jeg havde Gulduret i min Haand og saa Dobbeltørnene paa Bagsiden. Nu mange Aar efter forstaar man hvilken Oplevelse det maatte være for Lokomotivføreren at faa dette Ur, et Kejserur!

Og hvor er nu Uret?

Og hvor er alle de henne der dengang kørte med Kejsertoget og havde Spangenberg som Kusk?

DE NORDISKE KONGER SOM FREDS- MÆGLERE UNDER VERDENSKRIGEN

IMPULSIVE Mennesker af samme Støbning som jeg vil se adskillige Planer strande — men never give up: Et Nederlag i Dag giver maaske en Sejr i Morgen. Men Manden med Planerne vil al Tid faa Ærgrelser, søvnløse Nætter og nu og da en Sejr, men oftere en lang Næse. En Dag i 1914 fik jeg den fortvivlede Plan at skrive til Kong Christian X for om muligt ved kgl. Fredsmæglere at faa en Ende paa Verdenskrigen. Haha, ak ja, de naive Mennesker dør aldrig ud . . .! Sagen skildres her i en Række Breve.

1. Brev.

Vanløse, 2. Decbr. 14.

Deres Majestæt!

Længe har jeg næret den Tanke, og den lader mig ikke i Ro: For at faa en Ende paa den ulykkelige Krig, der nu har varet i 124 Dage og kostet 1 Million Menneskeliv, 2 Mill. Saarede, 2 Mill. Fangne og Landene ca. 25,000,000,000 Kroner, spørger jeg underdanigst: Kan de nordiske Konger: Deres Majestæt, Deres kgl. Broder og Deres kongelige Fætter, ikke formaa de krigsførende Magter til at afslutte en foreløbig Vaabenhvile og derpaa indbyde de krigsførende Magter til en Kongres i Malmø eller København for sammen med deres Udenrigsministre at komme til Forstaaelse. De tre Konger skulde da danne et Præsidium, som maaske ved venskabelig Mægling kunde hidføre en almindelig Fred. Har denne resultatløse Krig nogen Interesse mere? Det er ikke nogen almindelig Vej her er foreslaaet at følge, men den er dog prøvet for Hundrede Aar siden: Kongressen i Wien, og, Deres Majestæt, det er dog saadan, at det ofte er det umulige, der bliver

muligt, hvis de rette Midler findes. Præsident Wilson modtager Tyskland næppe som Mægler. At hjælpe Evropa til en Fred er en Opgave for en Konge!

Allerunderdanigst
Carl E. Simonsen.

Ovenstaaende Brev har jeg i fem Ekspl. skrevet paa min Skrivemaskine.

Carl E. Tholander.

Omtalte Brev har jeg set blive afsendt 2. December 1914.

Rigmor Simonsen.

Hvis denne Plan med det forventede Resultat var bleven fulgt — var Evropa ikke kommen i Støbeskeen — Verden vilde ikke være kommen ind i det Vildrede, den kom, thi man erindrer, at paa det Tidspunkt var hverken Italien, Amerika eller en Del andre Stater traadt ind i Krigen. Men det gik ikke, som jeg ønskede det: Opgaven var større end Manden.

2. Brev.

Vanløse, 17/12 14.

Kære Hr. Neergaard!

Jeg synes, at jeg maa betro mig til Dem. Verdenskrigen har grebet mig stærkt, og jeg har siden 1. August ofret den en tre-fire Timer om Dagen, idet jeg har samlet ca. 600 Sider Materiale. I November fik jeg den Tanke, at de nordiske Konger burde gribe ind i Tingenes Gang, og skrev til Chr. X, se vedlagte Brev, angaaende en Fyrstekongres i Malmø, og det synes jo efter hvad der foreligger, at en Svensker — enten Menig eller kongelig — har haft samme Tanke, for saa vidt det ikke er mit lille Brev, der har foraarsaget det, der senere er sket.

Da jeg 2. December skrev, tænkte jeg paa Dem

som min gamle og gode Ven, men jeg ræsonnerede som saa: Neergaard gaar ikke bag om Ministeriets Ryg og til Kongen, det kan han ikke gøre, det vil han ikke gøre. Jeg tænkte saa paa Hr. Kammerherre Krieger, der tidligere har bistaet mig (Udmærkelser til Smaafolk). Men jeg opgav ogsaa det og sendte Kongen Brevet til Lyngby. Jeg havde ventet en Kvittering for Modtagelsen, hvad jeg fik, da jeg sendte ham »Under Huset Glyksborg« gennem Kammerherre Krieger.

Men jeg kunde ogsaa tænke mig, at Brevet ikke er naaet Kongen, idet en anden har benyttet Ideen. Hvem ved jeg ikke. Hvorfor jeg skriver dette til Dem? Jo, jeg vil bede Dem opbevare medfølgende Kopi, give den en Dato og et Navn, og lad os se, hvordan Forholdene udvikler sig.

De tre Konger mødes ikke i Malmø i Morgen for at tale om det, der foreligger, for det er temmelig overflødigt, men jeg vil haabe, de drøfter, hvorledes de bedst skal skaffe Verden Fred og et godt Nytaar.

Med venlig Hilsen

Deres hengivne
Carl E. Simonsen.

3. Brev.

København 20. December 1914.

Kære Hr. Simonsen!

Jeg takker Dem fordi De har været saa elskværdig at sende mig Kopien af Deres Brev til Kongen, som jeg skal opbevare. Jeg tror ikke som De, paa nogen Afslutning af Krigen foreløbig er mulig. Det er jo ikke et tilfældigt Vanvid, som har grebet Europas Folk, men en gennem mange Aar forberedt og sikkert uundgaaelig Kamp om deres dybeste Interesser og Fremtidsmuligheder. En saadan Kamp afsluttes ikke, før den har ført til et afgørende Resultat. Hensigten med Sammenkomsten i Malmø har ogsaa været den langt mere begrænsede, men dog særdeles vigtige: at

muliggøre en fælles Optræden af de tre Lande under de handelspolitiske Trængsler, de i Fællesskab maa gennemgaa.

Med venlig Hilsen

Deres hengivne
N. Neergaard.

II

Fredag 18. December 1914 mødtes efter Aftale de nordiske Konger i Malmø, sammenkaldt som det hed af Kong Gustaf V, et saadant Stævne var ikke set i Hundrede af Aar.

Og hvad skete der saa i Malmø? Hvad der skete unddrager sig endnu Offentlighedens Opmærksomhed. Der blev holdt de sædvanlige officielle Taler og udsendt en Communique, der intet sagde. Men vi maa ikke overse, at der havde været et 1905, en Skilsmisse mellem de to Riger paa den skandinaviske Halvø, og, at en fuldtud venskabelig Forstaaelse var indtraadt, der vel, hvis alvorlige Tilstande indtraadte, ikke betød stort, da Norge orienterede sig mod Vest, Sverig mod Syd, og vi maatte balancere og holde gode Miner til begge de stridende Parter, Erik Scavenius var os en hel Bernstorff til at klare Danmark gennem vanskelige Passager. Men Kongemødet havde udad til en Betydning, som ingenlunde maa undervurderes — thi et enigt Norden har al Tid en vis Vægt i en given politisk Situation. De nordiske Riger betyder ogsaa som Magter noget, naar de staar samlede end naar de hver for sig driver Chancepolitik i den moralsk fordærvede Atmosfære en Krig fører med sig. Vanskeligheder er der al Tid. For ogsaa i fredelige Tider kan Magter, især de store mod de smaa, anvende Giftgas — thi det er i alle Livets Forhold ikke nemt at være en lille Mand, og kan man ikke staa paa egne Ben, paa andres kan man i hvert Fald ikke staa.

Men Krigen gik sin Gang.

Krigen udviklede sig til Verdens største, Nation efter Nation rodedes ind i Krigen, særlig Lloyd Georges blev ved — som Englænderne plejer — at

hverve nye Tropper i alle menneskelig Farver. I Juni 1915 sendte jeg nedenstaaende Artikel til Nationaltidende, og Redaktør Oscar Kalko lovede at han velvilligt vilde overveje om de Ferslewske Blade vilde optage den. Artiklen lød saaledes:

DE NORDISKE KONGER SOM FREDSMÆGLERE

Den store Verdenskrig har nu varet i 11 Maaneder, og Millioner af Mennesker har i disse tunge og lange Maaneder kæmpet med hverandre med alle de Vaaben, der har staaet Rigerne til Raadighed. Og det uafvendelige er sket, medens Jorden har skælvet i Angst og Vaande, og Millioner af brave og tapre unge Mænd har forblødt sig paa Hundrede Kilometer lange Valpladser, der naar fra Vesterhavet og til Lilleasien og fra Vogeserne til langt ind paa russisk Jord med spredte Valpladser i Asien og Afrika. Krigens Byrde hviler tungt paa Jorden, og næppe noget Menneske paa vor Klode har ikke fornummet Trykket af Kæmpernes Sammenstød paa Havene i Luften og paa Jorden. Den planetariske Krig, der føres, er den største Ulykke, som nogensinde har ramt Menneskeheden. Hvad er alle andre Krige mod denne? Og det selv om man ser ud over alle Landes og Tidets Historiel! Denne Krigs eneste Undskyldning er, at den maaske kan give Agtelse for Trediemands Ret til at leve og virke. Den ene Stat maa tabe Troen paa, at den eller den Stat kan knuse den anden. Jorden, Luften, Havene er Menneskenes fælles Ejendom. Og hvis man ikke i Fremtiden vil fortsætte i det Spor, man hidtil har fulgt, bør man ophæve alle Toldmure, saa langt man kan orke.

Og hvad vilde være naturligere end om de protestantiske Stater: England, Tyskland, Holland og alle de nordiske Riger indtraadte i en Koalition, der gik i den Retning her er paaapeget. Man vilde paa dette Grundlag danne en Magtgruppe, som for den kommende Tid, saa langt man kan øjne ud i Fremtiden,

vilde være et Værn for Frihed og Fred, og man vilde være ude over de ret mærkelige Alliancer, som har præget Tiden fra 1870 og til vore Dage og som selvfølgelig kun førte til den store Krig, som vi nu har set.

III

Men hvorledes skal vi komme til en Slutning paa Krigen? Er Fredmæglernes Tid nu inde? Tør en enkelt Mand komme med et Forslag? Tør en fri Borger i en nevtral Stat vove at fremsætte et Forslag om Fredsmægling ved kongelige Mæglere? Vil Majestæterne danne et Syndikat og samlet forsøge en Mægling? Og vil Frankrig, England, Tyskland, Østrig, Ungarn, Rusland, Italien, Serbien, Tyrkiet, Japan modtage og antage disse Mæglere? De nordiske Konger er alvorlige Mænd. De er beslægtede med Regenterne i flere at de krigsførende Lande og bag dem staar der 11 Millioner velmenende Mennesker, der alle af Hjertet ønsker Folk og Regeringer i de krigsførende Lande en hæderlig Fred og et godt Samarbejde i Fremtiden.

Men hvordan skal Opgaven kunne løses?

IV

De nordiske Konger kunde, naar Tiden er inde eller naar fremmede Magter ønsker det, indbyde til en Kongres i Malmø. Hver Stat sendte sin Mand. Og man prøvede at finde et Grundlag til Forstaaelse. Først Frankrig — England — Tyskland, saa Rusland og Østrig-Ungarn. Mellem disse Magtgrupper er Knuderne ved den store Tovtrækning trukket haardest, og er disse Knuder løste, gaar det nok — hvis man ved gensidig Imødekommenhed under Ansvar overfor Gud og Menneskeheden nu og i Fremtiden taler sig tilrette. Der er ingen Tvivl om, at de nordiske Konger vil gøre, hvad de formaar, for at lette Evropas Byrder. Alle Krige er endt med Fred, og det vil denne Krig ogsaa. Men naar? Og tør en Borger i et neutralt Land fremkomme med et saadant Forslag? Skal det ikke gaa ad sædvanlig diplomatisk Liste

trinsvej? Hvorfor det? I vore Dage er alle — i hvert Fald her i Landet — paa en Maade Deltagere i Statens Styrelse, for saa vidt som Statsorganismen er baaren af den almindelige Stemmeret.

Men hvad er en Ener overfor Millioner af vrede Mænd? Hvad er en Draabe velment Forsonlighed overfor et Hav af Harme, Had og Hævnfølelse? Kan en eneste Røst trænge igennem den Kanontorden, der høres over Evropa, gennem de saaredes Skrig og de døendes Rallen? Kan et Suk om Fred bane sig Vej over Hav og Land, gennem en Vold af pansrede Skibe og velarnerede Skyttegrave? Vil et saadant fredeligt Ord ikke forsvinde, inden det naar igennem den forgiftede Luft og den Blodtaage og den Ligstank, der findes paa de Hundrede Kilometer lange Fronter? Og hvad vil man mene om den Mand, der vover at fremsætte et saadant Forslag?

Det sidste er ganske ligegyldigt!

Som det er givet fattige Drengene at bære kostbare Smykker til Juvelerernes Kunder, er det ofte saadan, at smaa Mænd faar Lov til at gaa store Ærinder.

Jeg føler det som en Pligt at skrive dette, jeg her har skrevet, og jeg gør det fordi jeg ikke kan andet. Jeg føler mig blot som Pennefører for en Ide, der er fremsat i den bedste Mening.

København, Juli 1915.

Carl E. Simonsen.

Hvad skete der saa?

Jeg gik en Dag op paa Nationaltidendes Redaktion med min Artikel og fik den returneret med følgende Skrivelse:

4. Brev.

København, 1/7 1915.

Hr. Forfatter Carl E. Simonsen,
Vanløse.

Efter nærmere Overvejelse indenfor Redaktionen mener man ikke at kunne offentliggøre Deres Indlæg.

Med Tak for Deres Henvendelse til Redaktionen til-
 lader jeg mig derfor hoslagt at tilbagesende det.

Deres ærbødige Oscar Kalko.

Og saa var min Energi udtømt.

Sagen syltedes. Og Stater styrtede sammen, rige og frugtbare Egne lagdes øde. Millionværdier gik til grunde. Skibe forsvandt sporløst med Mand og Mus. Millioner af Døde og Saarede laa paa alle Valpladser. Konger blev uden Land. Et helt Kejserhus myrdedes af en Bande Blodhunde i Sibirien, en tysk Kejser flygtede fra Hær, Land og Ansvar, og Landene kom i en Gæld, de aldrig faar betalt. Det ene krigsførende Parti endte i Laser og det andet i Pjalter . . .

Men Jordan vandrer sin Gang om Solen og om sig selv og mod Stjernebilledet Herkules . . . og Mennesker fødes, lever og dør . . . Og Træerne kan nok blive høje, men de gror aldrig op over Skyerne.

— — —

Der er Grund til at bebrejde mig, at jeg ikke sendte Artiklen til 100 udenlandske Blade — men var den gaaet gennem Censuren? Det er mere end tvivlsomt. Verden var grebet af et øjeblikkeligt Vanvid, og Kampen drejede sig kun om Magt og Herrevælde. De staaende Hære ødelagde de gamle Riger og Kongestater. Og Krigen blev et Skel mellem to Tidsaldere.

Efter Marneslaget var i Grunden Krigen afgjort, om end der gik Aar med den modbydelige Løbegravskrig.

Krigshistorikeren S. de M. skriver i Berl. Tid. 10. Sept. 24 om Marneslaget (Brudstykke):

»Tyskernes vældige Sejrsløb var naaet frem til Paris' umiddelbare Omegn. Paa højre Fløj marcherede den gamle General v. Kluck, »der zweite Marschall Vorwärts«, og tilvenstre for ham General v. Bülow, der ifølge manges Mening burde havde været det, som Moltke var — Chefen for det hele.

Da brødes den lange Række af Sejre ved at v. Klucks aabne Flanke, der uforsigtig ligesom indbød til Angreb, i Morgendæmringen den 4de September blev angrebet af stærke franske Troppeafdelinger. Det var General Maunoury — senere blindet under Krigen — der paa General Galliënis Initiativ indledede Slaget — forstærket med de vidt berømte Tropper — hidført i Pariser Autobusser. General v. Kluck udkæmpede med dem Slaget i Ourcq — sejrrikt for Tyskerne — men maatte blotte sin mod General v. Bülow vendende Flanke. I det derved fremkommende Hul truede General Franchet d'Esperey — som senere indlagde sig Berømmelsen og Retten til Marskalnavnet i Orienten — samt de foragtede Englændere under Marskal French. Denne sidstes Hær var decimeret af haarde Kampe, og French var tilsinds at trække den helt tilbage for at reorganisere den, men Lord Kitchener ilede til fra England og bevægede Marskal French til at gaa paa igen.

En Skælven gik igennem den tyske Hær — en Skælven, der forplantede sig til dens Ledere i det over 200 km borte liggende Luxembourg. Kun faa og lidet samstemmende var Beretningerne og ildevarslende lød de fra Bülow's Armé. Et Gennembrud eller en Omfatning truede aabenbart, i alt Fald var Sejrsløbet gaaet i Staa, og General v. Moltke besluttede sig da til at afsende en betroet Mand, der paa Stedet kunde se, hvad der var sket og eventuelt gribe ind i Moltkes Navn.

Manden — hvis Navn en Tid lang var paa alles Læber, og i hvem man saa Ansvar for hele Tysklands Skæbne koncentreret — var en sachsisk Oberstløjtnant v. Hentsch, en af Moltkes betroede Mænd.

Hvad der er sket, er aldrig bleven rigtig klart — Hentsch selv er falden i Rumænien — men fast staar det, at General v. Bülow gav Ordre til Tilbagetog. Hentsch fortsatte derpaa sin Rejse til v. Kluck, og denne indledede ogsaa sit Tilbagetog.

Hermed var Terningerne kastede, og da Hentsch vendte tilbage til Hovedkvarteret, udgik Parolen for hele Hærens Tilbagetog.◀

Men Krigen gik sin Gang, og de kongelige Mæglere kom ikke i Funktion, saadan som jeg i min store Naivitet havde tænkt det.

Langfredag 1927.

I disse Dage har jeg læst Henry Fords Bog om hans Arbejde og Liv og forbigaaende taler han om sit Togt for Fred under Verdenskrigen, og blandt hans Medkæmpere (hvis jeg kan bruge det Udtryk) var ogsaa jeg, idet mit Navn sammen med 400 andre nordiske Navne figurere i en Pjese udgivet i Stockholm (Dokument Numer 16) Aar 1916 ved Haakon Løken.

Men det hjalp altsammen ikke.

Krigen gik sin Gang, til der hverken var Penge til Brændevin eller Krudt, og det plejer der dog ellers altid at være Penge til, hvordan det end gaar.

Hvad Henry Ford gjorde var omsonst, hvad de andre 400 gjorde var ogsaa omsonst.

Og jeg var den mest naive af dem alle, hvilket jeg herved skriftligt tilstaar.

27. Maj 1927.

Det viser sig nu, at den danske Konge Christian X ved Excellencen H. N. Andersen har været (Aar 1915) ude med en Fredsføler, thi det hedder nu at blandt de Dokumenter og personlige Papirer fra Czar Nikolais II's Arbejdskabinet, som Sovjet nu offentliggør, henleder det sidst udkomne Nr. af »Mercure de France« Opmærksomheden paa to som særlig interessante. Det ene er et Brev fra Poincaré til Czaren og det andet er en Beretning om nogle Fredsforsøg, som til Mellemand havde Danskeren Etatsraad H. N. Andersen.

Endvidere hedder det, at ogsaa den svenske Konge Gustav V forsøgte at formaa de krigsførende til at slutte Fred. Kongen henvendte sig direkte til Kejser Nikolai II, Brevet afsendtes fra Stockholm 16. Febr. 1915. Brevet lyder saaledes:

»Du forstaar, kære Nicky, hvilket Indtryk denne frygtelige Krigs Rædsler gør paa mig. Det er ganske naturligt, at mine Tanker er optaget af at finde Midler, som kan gøre Ende paa dette rædselsfulde Blod-

bad. Jeg kan endnu ikke forestille mig, hvorledes det skal lykkes; men min Samvittighed byder mig at sige dig, at jeg, ligegyldigt hvilket Øjeblik du finder gunstigt, er parat til at være dig til Tjeneste med al min Kraft og til at hjælpe dig.«

Der var altsaa flere end mig, som var »naive«. Jeg fortryder dog, at jeg ikke sendte min Artikel af Sted. Men var den bleven optaget af noget Blad i de krigsførende Lande? Der er Grund til at tvivle derom, man havde ikke Brug for hverken kongelige eller andre Mæglere. Krigen gik sin Gang til de krigsførende kom i den ynkværdige Stilling, at den ene Part stod i blodige Laser og den anden Part i blodige Pjalter, og de fleste Riger ejede ikke Kongens Mønt.

II Bind af Carl E. Simonsen's »Af min egen Roman« er under Arbejde.